

Årsregnskap og noter

Side

Side

KONGSBERG (KONSERN)

127	<u>Resultatregnskap 1.1.–31.12.</u>
128	<u>Oppstilling over totalresultat for perioden 1.1.–31.12.</u>
129	<u>Oppstilling over finansiell stilling per 31.12.</u>
130	<u>Oppstilling over endring i egenkapital 1.1.–31.12.</u>
131	<u>Kontantstrømpoppstilling 1.1.–31.12.</u>
132	<u>Noter</u>
132	1 <u>Generell informasjon</u>
132	2 <u>Grunnlag for utarbeidelse av konsernregnskapet</u>
133	3 <u>Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper</u>
141	4 <u>Virkelig verdi</u>
142	5 <u>Styring av kapital og finansiell risiko</u>
143	6 <u>Oppkjøp</u>
145	7 <u>Driftssegmenter</u>
148	8 <u>Kundekontrakter</u>
151	9 <u>Andeler i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper</u>
152	10 <u>Varelager</u>
152	11 <u>Personalkostnader</u>
153	12 <u>Pensjoner</u>
156	13 <u>Eiendom, anlegg og utstyr</u>
157	14 <u>Leieavtaler</u>
158	15 <u>Immaterielle eiendeler</u>
159	16 <u>Test av verdifall på goodwill</u>
161	17 <u>Finansinntekter og finanskostnader</u>
161	18 <u>Skatt</u>
163	19 <u>Resultat per aksje</u>
163	20 <u>Andre langsiktige eiendeler</u>
164	21 <u>Fordringer og kredittrisiko</u>
165	22 <u>Finansielle instrumenter</u>
165	A) <u>Virkelig verdi derivater</u>
165	B) <u>Valutarisiko og -sikring</u>
168	C) <u>Kontantstrømsikringer</u>
169	D) <u>Renterisiko knyttet til lån</u>
170	E) <u>Likviditetsrisiko</u>
171	F) <u>Oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser</u>
172	G) <u>Vurdering av virkelig verdi</u>
172	H) <u>Estimatusikkerhet</u>
172	23 <u>Betalingsmidler</u>
173	24 <u>Aksjekapital</u>
174	25 <u>Avsetninger</u>
175	26 <u>Andre kortsiktige forpliktelser</u>
176	27 <u>Pantstillelser og garantier</u>

176	28 <u>Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte</u>
179	29 <u>Godtgjørelse til ledelsen og styret</u>
181	30 <u>Godtgjørelse til revisor</u>
181	31 <u>Oversikt over konsernselskaper</u>
184	32 <u>Transaksjoner med nærstående parter</u>
185	33 <u>Definisjoner</u>
186	34 <u>Hendelser etter balansedagens utløp</u>

KONGSBERG GRUPPEN ASA

187	<u>Resultatregnskap 1.1.–31.12.</u>
188	<u>Balanse per 31.12.</u>
189	<u>Kontantstrømpoppstilling</u>
190	<u>Noter</u>
190	1 <u>Regnskapsprinsipper</u>
191	2 <u>Egenkapitalavstemming</u>
191	3 <u>Aksjer i datterselskap</u>
192	4 <u>Lønnskostnader og godtgjørelser til revisor</u>
192	5 <u>Pensjoner</u>
193	6 <u>Skatt</u>
194	7 <u>Rentebærende lån og lånerammer</u>
195	8 <u>Garantier</u>
196	9 <u>Nærstående parter</u>
197	10 <u>Valutasikring</u>
199	11 <u>Betalingsmidler</u>
200	<u>Erklæring til årsregnskap</u>
201	<u>Revisjonsberetning 2019</u>
205	<u>Finansiell kalender</u>
205	<u>Kontaktinformasjon</u>

Resultatregnskap 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Driftsinntekter	7, 8	24 081	14 381
Sum inntekter		24 081	14 381
Varekostnader	10	(9 328)	(4 297)
Personalkostnader	11, 12	(8 764)	(5 929)
Andre driftskostnader	30	(3 731)	(2 942)
Resultatandel felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper	9	21	181
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	7, 33	2 279	1 394
Avskrivninger	7, 13	(440)	(350)
Avskrivninger leasingeiendeler	14	(348)	-
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	7, 13	(18)	(6)
Amortiseringer	7, 15	(290)	(93)
Driftsresultat (EBIT)	7, 33	1 183	945
Finansinntekter	17	140	69
Finanskostnader	17	(225)	(170)
Renter på leasingforpliktelse	14, 17	(131)	-
Resultat før skatt		967	844
Skattekostnad	18	(250)	(140)
Årsresultat		717	704
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		700	701
Ikke-kontrollerende interesser		17	3
<i>Resultat per aksje i NOK</i>			
- ordinært resultat per aksje / utvannet resultat per aksje	19	3,89	5,58

Oppstilling over totalresultat for perioden 1.1.–31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Årsresultat		717	704
Spesifikasjon av utvidet resultat			
<i>Poster som vil bli reklassifisert over resultatet i etterfølgende perioder</i>			
Endring virkelig verdi:			
– Kontantstrømsikringer valuta	22C	(159)	86
– Rentebytteavtaler/basis swapper	22C	42	(21)
Skatteeffekt kontantstrømsikringer og rentebytteavtaler	18	26	(16)
Omregningsdifferanser valuta		108	70
Sum poster som blir reklassifisert over resultatet i etterfølgende perioder		17	119
<i>Poster som ikke blir reklassifisert over resultatet</i>			
Estimatavvik pensjoner	12	(112)	54
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner	18	15	(12)
Sum poster som ikke blir reklassifisert over resultatet		(97)	42
Utvidet resultat for perioden		(80)	161
Totalresultat for perioden		637	865
<i>Hvorav</i>			
Aksjeeiere i morselskapet		620	862
Ikke-kontrollerende interesser		17	3

Oppstilling over finansiell stilling per 31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Eiendeler			
<i>Anleggsmidler</i>			
Eiendom, anlegg og utstyr	13	3 924	2 531
Leasingeiendeler	14	2 141	-
Goodwill	15,16	4 272	2 011
Andre immaterielle eiendeler	15	2 215	878
Utsatt skattefordel	18	167	-
Andeler i felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper	9	3 247	3 400
Andre langsiktige eiendeler	20	213	188
Sum anleggsmidler		16 179	9 008
<i>Omløpsmidler</i>			
Varelager	10	3 964	2 174
Kundefordringer	21	6 363	2 802
Andre kortsiktige fordringer	21	998	460
Kundekontrakter, eiendel	8	5 888	2 994
Derivater	22A	376	182
Betalingsmidler	23	5 654	10 038
Sum omløpsmidler		23 243	18 650
Sum eiendeler		39 422	27 658
Egenkapital, forpliktelser og avsetninger			
<i>Egenkapital</i>			
Innskutt kapital		5 933	5 933
Andre reserver		571	554
Opptjent egenkapital		6 249	6 119
Sum aksjeeiere i morselskapet		12 753	12 606
Ikke-kontrollerende interesser		57	20
Sum egenkapital	24	12 810	12 626
<i>Langsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Langsiktige rentebærende lån	22D	3 469	4 020
Langsiktige leasingforpliktelser	14	1 850	-
Pensjonsforpliktelse	12	974	538
Avsetninger	25	122	128
Utsatt skatt	18	1 350	1 293
Andre langsiktige forpliktelser		36	11
Sum langsiktige forpliktelser og avsetninger		7 801	5 990
<i>Kortsiktige forpliktelser og avsetninger</i>			
Kundekontrakter, forpliktelse	8	10 481	5 157
Derivater	22A	493	580
Avsetninger	25	1 513	515
Kortsiktig rentebærende lån	22D	620	312
Kortsiktige leasingforpliktelser	14	348	-
Andre kortsiktige forpliktelser	26	5 356	2 478
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger		18 811	9 042
Sum forpliktelser og avsetninger		26 612	15 032
Sum egenkapital, forpliktelser og avsetninger		39 422	27 658

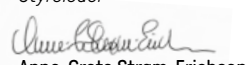
Kongsberg,
19. mars 2020

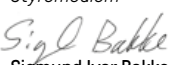

Eivind Reiten
Styreleder

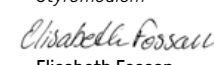

Per A. Sørli
Styremedlem

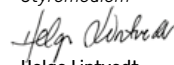

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

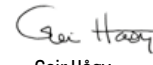

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

Oppstilling over endring i egenkapital 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

	Note	Aksjeeiere i morselskapet					Ikke- kontrolle- rende interesser	Sum egenkapital	
		Innskutt kapital		Andre reserver		Opptjent egenkapital			Sum
		Aksje- kapital	Annen innskutt egen- kapital	Sikrings- reserve	Om- regnings- differanse				
<i>MNOK</i>									
Egenkapital per 1.1.18		150	832	(124)	559	5 914	7 331	34	7 365
Årsresultat						701	701	3	704
Utvidet resultat				49	70	42	161		161
Transaksjoner med egne aksjer						(3)	(3)		(3)
Utbetalt utbytte	24					(450)	(450)		(450)
Kapitalutvidelse	24	75	4 922				4 997		4 997
Netto kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (reduisert for skatteeffekt)			(46)				(46)		(46)
Kjøp / salg ikke-kontrollerende interesser						(85)	(85)	(12)	(97)
Utbytte ikke-kontrollerende interesser							-	(5)	(5)
Egenkapital per 31.12.18		225	5 708	(75)	629	6 119	12 606	20	12 626
Egenkapital per 1.1.19		225	5 708	(75)	629	6 119	12 606	20	12 626
Årsresultat						700	700	17	717
Utvidet resultat				(91)	108	(97)	(80)		(80)
Transaksjoner med egne aksjer						(3)	(3)		(3)
Utbetalt utbytte	24					(450)	(450)		(450)
Kjøp / salg ikke-kontrollerende interesser						(20)	(20)	20	-
Utbytte ikke-kontrollerende interesser							-		-
Egenkapital per 31.12.19		225	5 708	(166)	737	6 249	12 753	57	12 810

Kontantstrømoppstilling 1.1.-31.12.

KONGSBERG (KONSERN)

MNOK	Note	2019	2018
Årsresultat		717	704
Avskrivninger/nedskrivninger på eiendom, anlegg og utstyr	13	458	356
Avskrivninger leasingeiendeler	14	348	-
Amortiseringer/nedskrivninger på immaterielle eiendeler	15	290	93
Netto finansposter	17	216	101
Skattekostnad	18	250	140
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)		2 279	1 394
<i>Justert for</i>			
Endring i kundekontrakter, eiendel		(1 100)	575
Endring i kundekontrakter, forpliktelse		4 807	874
Endring i andre kortsiktige forpliktelser		(732)	59
Endring i varelager		(140)	(301)
Endring i kundefordringer		(2 466)	(78)
Endring i andre kortsiktige fordringer		(546)	(102)
Endring i avsetninger og andre tidsavgrensninger		63	(113)
Betalte skatter	18	(159)	(119)
Endring i netto omløpsmidler og andre driftsrelaterte poster		(273)	795
Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter		2 006	2 189
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
Salg av eiendom, anlegg og utstyr	13	10	19
Kjøp av eiendom, anlegg og utstyr	13	(544)	(230)
Aktivert egenutviklet immaterielle eiendeler (F&U)	15	(176)	(130)
Kjøp av immaterielle eiendeler	15	-	(11)
Oppgjør ved kjøp av datterselskaper og tilknyttede selskaper	6	(3 625)	(30)
Nedbetaling av gjeld i oppkjøpt selskap	6	(1 000)	-
Salg av virksomhet		161	-
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		(5 174)	(382)
<i>Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>			
Opptak av rentebærende lån	22D	-	1 000
Nedbetaling av rentebærende lån	22D	(238)	(4)
Nedbetaling av leasingforpliktelse	14	(292)	-
Kapitalutvidelse		-	4 997
Kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (før skatteeffekt)		-	(60)
Betalte renter		(122)	(100)
Betalte renter på leasingforpliktelser	14	(131)	-
Transaksjoner med egne aksjer		(27)	(20)
Transaksjoner med ikke-kontrollerende eierinteresser		-	(115)
Utbetalt utbytte	24	(448)	(448)
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		(1 258)	5 250
Sum kontantstrøm		(4 426)	7 057
Effekt av valutakursendringer på betalingsmidler		42	25
Netto endring betalingsmidler		(4 384)	7 082
Betalingsmidler ved begynnelsen av året		10 038	2 956
Betalingsmidler ved årets slutt	23	5 654	10 038

Noter

KONGSBERG (KONSERN)

1 GENERELL INFORMASJON

Kongsberg Gruppen ASA er et allmennaksjeselskap som har sitt hovedkontor i Kongsberg, Norge. Selskapets aksjer omsettes på Oslo Børs. Kongsberg Gruppens konsernregnskap for regnskapsåret 2019 ble godkjent i styremøte den 19.3.20. Konsernregnskapet for 2019 inkluderer morselskapet og datterselskaper (samlet referert til som "KONGSBERG" eller "konsernet") samt konsernets andeler i tilknyttede selskaper og felleskontrollerte virksomheter.

2 GRUNNLAG FOR UTARBEIDELSE AV KONSERNREGNSKAPET

Konsernregnskapet er presentert i norske kroner (NOK), og alle tall er oppgitt i hele millioner, bortsett fra der hvor annet er angitt.

Konsernregnskapet er avlagt i samsvar med EU-godkjente International Financial Reporting Standards (IFRS) og tilhørende fortolkninger, samt ytterligere norske opplysningskrav som følger av regnskapsloven. Konsernregnskapet er utarbeidet basert på historisk kost med unntak for følgende eiendeler og forpliktelser:

- Finansielle derivater (valutaterminkontrakter, valutaopsjoner og rentebytteavtaler), som er verdsatt til virkelig verdi
- Enkelte finansielle eiendeler som er verdsatt til virkelig verdi

Estimatusikkerhet og vurdering av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet har selskapets ledelse benyttet estimater basert på skjønn og forutsetninger som er vurdert å være realistiske basert på erfaring og markedsforhold. Det vil kunne oppstå situasjoner som kan føre til endrede estimater og forutsetninger, som igjen vil påvirke selskapets eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimatenes vurderes fortløpende og innregnes i perioden hvor de oppstår. Ved utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet har ledelsen også gjort enkelte vesentlige vurderinger basert på skjønn knyttet til anvendelse av regnskapsprinsippene.

For nærmere informasjon om estimatusikkerhet og områder for anvendelse av skjønn, som kan medføre en vesentlig endring av beløpene innen neste regnskapsperiode, henvises det til følgende noter:

- [Note 3 C](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Inntektsføring av kundekontrakter"
- [Note 3 F](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Immaterielle eiendeler" og [note 15](#) "Immaterielle eiendeler"
- [Note 3 H](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Leieavtaler"
- [Note 3 J](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Finansielle instrumenter" og [note 22](#) "Finansielle instrumenter"
- [Note 8](#) "Kundekontrakter"
- [Note 12](#) "Pensjoner"
- [Note 16](#) "Test av verdifall på goodwill"
- [Note 21](#) "Fordringer og kredittrisiko"
- [Note 25](#) "Avsetninger"

3 SAMMENDRAG AV VESENTLIGE REGNSKAPSPRINSIPPER

A) Konsolidering

Datterselskaper

Datterselskaper er alle enheter som konsernet har kontroll over. Kontroll over en enhet oppstår når konsernet er utsatt for variabilitet i avkastningen fra en enhet og har evne til å påvirke denne avkastningen gjennom sin innflytelse over enheten. Datterselskap konsolideres fra den dagen kontroll oppstår, og dekonsolideres når kontroll opphører.

Ved kjøp av datterselskaper innregnes disse til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Virkelig verdi henføres til identifiserte eiendeler, gjeld og betingede forpliktelser. Merverdi som ikke kan henføres til bestemte eiendeler, er oppført som goodwill. Ved kjøp av nye datterselskaper innregnes resultat, eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet fra oppkjøpstidspunktet. Oppkjøpstidspunktet er det tidspunktet hvor KONGSBERG oppnår kontroll over det oppkjøpte selskapet. Normalt vil kontroll oppnås når alle betingelser i avtalen er oppfylt. Eksempler på betingelser kan være godkjenning av styret, generalforsamling eller godkjenning fra konkurransemyndighetene. Ved trinnvise oppkjøp legges verdiene ved tidspunkt for kontroll til grunn. Goodwill beregnes på tidspunktet når kontroll oppnås.

Betinget vederlag som skal utbetales på et senere tidspunkt dersom gitte forutsetninger ved oppkjøpet oppfylles, blir innregnet til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Etterfølgende endringer i virkelig verdi av betinget vederlag blir resultatført. Transaksjonsutgifter i sammenheng med virksomhetssammenslutningen kostnadsføres når de påløper.

Selskap som inngår i konsernet, fremgår av [note 31](#) "Oversikt over konsernselskaper".

Felleskontrollerte ordninger

Etter IFRS 11 skal investeringer i felleskontrollerte ordninger klassifiseres enten som felleskontrollerte driftsordninger eller felleskontrollerte virksomheter avhengig av de avtalemessige rettighetene og forpliktelsene til hver enkelt investor. KONGSBERG har vurdert sine felleskontrollerte ordninger og kommet til at de er felleskontrollerte virksomheter. Felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres ved bruk av egenkapitalmetoden.

Tilknyttede selskaper

Tilknyttede selskaper er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll over den finansielle og operasjonelle styringen (normalt ved eierandel mellom 20 % og 50 %). Betydelig innflytelse er makt til å delta i finansielle og driftsmessige prinsippavgjørelser i selskapet, men hvor KONGSBERG likevel ikke har kontroll eller felleskontroll. Ved eierandel under 20 % må det, for å kunne behandles som tilknyttet selskap, klart demonstreres at betydelig innflytelse foreligger, for eksempel gjennom aksjeeieravtaler. Konsernregnskapet inkluderer konsernets andel av resultat fra tilknyttede selskaper innregnet etter egenkapitalmetoden fra det tidspunkt betydelig innflytelse oppnås og inntil slik innflytelse opphører. Når konsernets andel av negativt resultat overstiger verdi av investeringen, reduseres balanseført verdi av investeringen til null og innregning av ytterligere negativt resultat opphører. Unntaket er de tilfeller hvor konsernet har forpliktelse til å dekke negative resultater.

Eliminering av transaksjoner

Kjøp, salg, mellomværende og urealiserte gevinster oppstått ved transaksjoner mellom konsernselskaper, tilknyttede selskaper og

felleskontrollerte ordninger blir eliminert ved konsolidering. Urealisert tap elimineres tilsvarende såfremt dette ikke er et verdifall som krever innregning i konsernregnskapet.

Ikke-kontrollerende interesser

Ikke-kontrollerende interesser er inkludert i konsernets egenkapital på egen linje og andel av resultatet er inkludert i årets resultat. Ikke-kontrollerende interesser omfatter andel av virkelig verdi av datterselskapet inkludert andel av identifiserte merverdier på oppkjøpstidspunktet. Ved oppkjøp hvor det foreligger ikke-kontrollerende eierinteresser blir goodwill i de fleste tilfeller avgrenset til KONGSBERG sin andel. Andel av totalresultatet henføres selv om dette medfører en negativ ikke-kontrollerende interesse.

B) Utenlandsk valuta

Konsernregnskapet presenteres i norske kroner, som også er morselskapets funksjonelle valuta. Hver enhet i konsernet vurderer sin funksjonelle valuta, og hver transaksjon i regnskapet til de enkelte enhetene blir målt i enhetens funksjonelle valuta. Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til funksjonell valuta på transaksjonstidspunktet. Kunde kontrakter sikres og inntektsføres basert på sikret kurs. Kundefordringer, andre fordringer, leverandørgjeld og andre forpliktelser i utenlandsk valuta er omregnet til balansedagens kurs, og valutakursdifferansene er innregnet i resultatet. Differanser som oppstår ved omregning av kontantstrømsikringer, og som tilfredsstiller kriteriene for sikringsbokføring, er innregnet som endring i virkelig verdi på kontantstrømsikringer i utvidet resultat. Når kontantstrømsikringene realiseres blir effektene tatt over årsresultatet. Se også 3 J "Finansielle instrumenter".

Gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta, som er en del av varekretsløpet, inngår i driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer. Øvrige gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta er klassifisert som finansinntekter eller -kostnader.

Omregning av utenlandske datterselskaper

Eiendeler og forpliktelser i utenlandske virksomheter, med annen funksjonell valuta enn norske kroner, omregnes til norske kroner med valutakurs på balansedagen. Inntekter og kostnader omregnes månedlig basert på gjennomsnittskurser. Omregningsdifferanser innregnes i utvidet resultat. Når en utenlandsk virksomhet avhendes på en slik måte at KONGSBERG ikke lenger har kontroll, resultatføres akkumulerte omregningsdifferanser og reverseres samtidig i utvidet resultat.

C) Inntektsføring av kunde kontrakter

IFRS 15 inneholder 5 trinn som skal vurderes for å konkludere med korrekt inntektsføring av kunde kontrakter.

Trinn 1: Identifisere kunde kontrakter

Trinn 2: Identifisere separate leveranseforpliktelser

Trinn 3: Fastsette transaksjonsprisen

Trinn 4: Allokere transaksjonsprisen

Trinn 5: Inntektsføre når leveranseforpliktelsen er oppfylt

Trinn 1: Identifisere kundecontrakter

Første trinn i vurderingsmodellen angir kriterier for at en kundecontrakt skal foreligge. I hovedsak går dette på at kontrakten skal ha en kommersiell substans og at sentrale vilkår knyttet til leveransen skal være avtalt mellom partene (partenes rettigheter og forpliktelser, betalingsvilkår mv.). Det må også være sannsynlig at KONGSBERG vil få oppgjør for leveransen. Det er i utgangspunktet ikke et krav om at kundecontrakten skal være skriftlig, men KONGSBERG har satt skriftlighet som et krav.

Trinn 2: Identifisere separate leveranseforpliktelser

Regnskapsstandarden krever videre at det gjøres en vurdering av alle varer og tjenester som selger har forpliktet seg til i kontrakten i forhold til om de skal behandles som separate leveranseforpliktelser eller samlet med hensyn til inntektsføring. Vurderingene faller ned på om varer og tjenester i avtalen er egnet til å leveres separat, og i neste omgang om kontrakten er utformet slik at de enkelte varene og tjenestene gir kunden en verdi alene. Sistnevnte vurderes ut ifra konkrete kontraktbetingelser. En serie av tilnærmet like leveranser i samme kontrakt vurderes som én leveranseforpliktelse.

Eksempler hvor kontrakter normalt skal deles opp er salg av flere forskjellige produkter i en kontrakt som brukes av kunden uavhengig av hverandre, varer med etterfølgende service-avtaler, lisenser og tjenester. Enkelte områder i KONGSBERG har de sistnevnte typer kontrakter. Dette utgjør ikke en vesentlig andel av KONGSBERGs omsetning.

Kongsberg Maritime (KM) leverer integrerte løsninger innenfor én kontrakt hvor leveransen består av flere av KM sine produkter som skal fungere sammen og godkjennes samlet ved overlevering til kunden. I tillegg har KM gjennom oppkjøpet av CM en vesentlig andel utstyrsleveranser. Utstyrsleveransene er frittstående og behandles som separate leveringsforpliktelser.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) sine leveranser er ofte utviklingsprosjekter der sluttprosjektet består av mange komponenter og undersystemer integrert i ett system. Kontraktene består derfor typisk av én leveringsforpliktelse som er det integrerte systemet godkjent av kunden gjennom slutttester.

KDA har også serier av like leveranser som inngår i én kontrakt. Disse håndteres som én leveringsforpliktelse.

Både KM og KDA leverer utstyr og tjenester til ettermarkedet. Disse leveransene behandles som separate leveringsforpliktelser.

Trinn 3: Fastsette transaksjonsprisen

Tredje trinn er å fastsette transaksjonsprisen som tilsvare forventet vederlag fra kunden. I de fleste tilfeller vil dette beløpet være lett å bestemme siden KONGSBERG i stor utstrekning bruker faste priser i sine kundecontrakter. Likevel finnes det tilfeller som krever vurdering. Dette gjelder i hovedsak ulike former for rabatter og incentividringer, finansieringselementer i kontraktene og opsjoner. De to sistnevnte er mest relevant for KONGSBERG. For kontrakter hvor det foreligger et vesentlig finansieringselement skal rentekomponenten skilles ut fra kontraktsinntekten. I tillegg kan det forekomme tilfeller av innteksreduksjoner som følge av forsinkelsesavgifter. Ved fastsettelse av transaksjonsprisen hensyntas disse kun hvis det er svært sannsynlig at de vil inntreffe.

Trinn 4: Allokere transaksjonsprisen

Etter at transaksjonsprisen er fastsatt, allokeres transaksjonsprisen til hver enkelt leveranseforpliktelse som er identifisert under trinn 2 basert på "stand-alone"-salgspris. "Stand-alone"-salgspris er normalt prisen på produktet når det selges separat fratrukket eventuelle rabatter som må fordeles. Dersom denne prisen ikke er direkte observerbar estimeres den. Dette gjelder som oftest allokeringen av

inntekter mellom lisenser og tjenester, men også ved fordeling av inntekter mellom ulike produkter som leveres som en integrert løsning. Integrerte løsninger er i all hovedsak vurdert som én leveranseforpliktelse under trinn 2 fordi systemene skal fungere sammen og at det normalt er én felles godkjenning av leveransen totalt sett. Én leveranseforpliktelse kan likevel få allokert ulike priser på forskjellige deler av kundecontrakten. Dette gjøres etter de tilsvarende "stand-alone"-prinsippene beskrevet over. Resultatet av dette blir at leveransen kan få en ulik inntjening i forskjellige faser av kundecontrakten avhengig av hvilke deler som anses overført til kundens kontroll.

Trinn 5: Inntektsføre når leveranseforpliktelser er oppfylt

Siste trinnet i modellen gir bestemmelser for når inntekten skal innregnes, og det skilles mellom leveranseforpliktelser som skal innregnes på ett tidspunkt eller over tid. I KONGSBERG brukes det i stor utstrekning inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene. Prinsippet i IFRS 15 er at kontroll over eiendelen skal være overført til kunden før KONGSBERG kan inntektsføre. Kontroll vil normalt innebære at kunden har mulighet til direkte bruk av en eiendel, kunne oppnå det vesentligste av de gjenværende fordelene av en eiendel, og mulighet til å forhindre at andre kan styre bruken av, og oppnå fordeler av en eiendel. Dette vurderes konkret for hver leveranseforpliktelse. Videre angir IFRS 15 tre tilfeller hvor selger skal inntektsføre en leveranse over tid:

- Selger bygger en eiendel som kontrolleres av kunden, for eksempel hvor selger konstruerer en eiendel på kundens eiendom.
- Kunden mottar varer/tjenester fra selger i en løpende leveranseforpliktelse og forbruker disse samtidig. Dette vil normalt gjelde for de fleste tjenester.
- Selger utvikler en eiendel som ikke har et alternativt bruksområde for selger, og selger har gjennom kontrakt rett til å kreve betalt for arbeid til dato (påløpte kostnader pluss margin). Med tanke på alternativt bruksområde er det sluttproduktet som skal vurderes.

Som det fremgår av punktene over må ikke kontrolloverføring være fysisk (jf. pkt. a og b), men kan også være basert på kontrakt (jf. pkt. c). KONGSBERG har sin hovedvekt av kontrakter som inntektsføres basert på fremdriftsmåling (over tid) i kategori c, hvor den fysiske overleveringen av produktene ikke skjer løpende, men når produktene er ferdig konstruert og ofte mot slutten av kontrakten. Vurderingene er basert på forskjellige kriterier avhengig av produkt og prosjekter, men hvor de viktigste er:

- kundespesifikke tilpasninger av forskjellig grad,
  - det er et begrenset marked for tilsvarende produkter,
  - systemene installeres/ integreres med kundens eiendom løpende eller ved slutten av prosjektet, og
  - det krever mye å omarbeide produktene til en annen kunde.
- KONGSBERG har kontrakter som juridisk sett gir KONGSBERG krav på dekning av påløpte kostnader pluss margin hvis kunden skulle kansellere kontrakter uten rimelig grunn.

"Kundecontrakter, eiendel" og "kundecontrakter, forpliktelse"

KONGSBERG har på linjen "kundecontrakter, eiendel" samlet alle eiendelsposter tilknyttet kundecontrakter med unntak av kundefordringer. Dette innbefatter opptjent ikke fakturert inntekt, forskudd til underleverandører, varer innkjøpt eller allokert til inngåtte kundecontrakter, men som ikke er bearbeidet og ikke har skapt fremdrift i prosjektet og varer i arbeid på prosjekter som inntektsføres ved levering.

Balanseført verdi av kundecontrakter presenteres i oppstilling over finansiell stilling basert på en vurdering av den enkelte kundecontrakts finansielle status. Klassifiseringen gjøres kontrakt for kontrakt med mindre det foreligger en avtale om motregning. I så fall kan de aktuelle kontraktene sees i sammenheng. For hver enkelt kundecontrakt nettes samtlige balanseposter, med unntak av kundefordringer (presenteres

på linjen "Fordringer"), mot hverandre slik at nettoeksponeringen på den enkelte kunde kontrakt i konsernregnskapet presenteres på en linje i oppstilling over finansiell stilling. Den enkelte kunde kontrakt presenteres da enten som "kunde kontrakter, eiendel", eller som "kunde kontrakter, forpliktelse".

De fleste kunde prosjekter i KONGSBERG som inntektsføres over tid bruker "cost-to-cost" som fremdriftsmål. I noen områder brukes det tilnærminger til "cost to cost" og det kan gi positive beholdninger i prosjektene. Dette skyldes i stor grad at produksjonen er påbegynt, men at det ikke er regnskapsført inntekt fordi produksjonen ikke er allokert til konkrete ordre (anonym produksjon) eller at inntekt, av vesentlighetshensyn, først inntektsføres ved ferdigstilling av den enkelte komponent. Årsaken er at varer ofte flyttes fra varelager til prosjektene uten at det har skjedd kontrolloverføring til kunde, og det er derfor behov for å bruke alternative fremdriftsmål, for eksempel påløpte timer, som en tilnærming til "cost to cost". KONGSBERG har vesentlige positive prosjektbeholdninger i sin balanse. Disse beholdningene består i hovedsak av utført, ikke fakturert arbeid, og komponenter som er tatt ut av varelager, men ikke er installert i prosjektene (anonym produksjon), og mellomværende med underleverandører.

I en del tilfeller mottas forskudd fra kunde eller at kunde faktureres før kontroll er overført. Dette presenteres som en "kunde kontrakt, forpliktelse". "Kunde kontrakt, forpliktelse" vil også oppstå som følge av kostnadsperiodiseringer foretatt under oppfyllelse av kunde kontraktene. Alle gjeldsposter tilknyttet kunde kontrakter er samlet på denne linjen med unntak av leverandørgjeld. På samme måte som på eiendelssiden presenteres balansepostene for kunde kontrakter som inntektsføres etter fremdrift sammen med de som inntektsføres ved levering.

Innregnet opptjent kontraktsfortjeneste er en forholdsmessig andel av forventet total kontraktsfortjeneste ut ifra fullføringsgrad. Dersom kontraktsfortjenesten ikke kan estimeres med rimelig grad av sikkerhet, inntektsføres prosjektet uten fortjeneste inntil pålitelige estimater foreligger. Innregnet opptjent kontraktsfortjeneste klassifiseres som "kunde kontrakter, eiendel" i balansen.

I særskilte tilfeller vil arbeid på prosjekter bli påbegynt og kostnader balanseført uten at det foreligger inngåtte kontrakter med kunder. Dette forutsetter at det er overveiende sannsynlighet for kontraktsinngåelse. Inntil kontrakt er inngått klassifiseres denne type balanseførte kostnader som varelager.

Når en kunde kontrakt forventes å gi tap, kostnadsføres hele tapet umiddelbart. En kunde kontrakt forventes å gi tap når forventede kostnader overstiger forventede inntekter i kontrakten. Netto avsatt til tapskontrakter er klassifisert i balansen på regnskapslinjen "kunde kontrakter, forpliktelser".

D) Skatter

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endringen i utsatt skatt. Eiendeler og forpliktelser ved utsatt skatt beregnes ved å ta utgangspunkt i midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige balanseverdier ved periodens slutt (gjeldsmetoden). Det er beregnet utsatt skatt av netto skatteøkende midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige balanseverdier etter utligning av skattereduserende midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring dersom dette tilfredsstiller kravene i IAS 12.71.

For kunde kontrakter som inntektsføres over tid er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring først skal finne sted når kontroll og risiko overdras til kunden, og KONGSBERG har endelig krav på vederlaget i kontrakten. KONGSBERG har store og langsiktige pågående kontrakter

og derav oppstår ofte betydelige skatteøkende midlertidige forskjeller. Eiendel ved utsatt skatt er bare innregnet i den utstrekning det er sannsynlig at det vil foreligge en fremtidig skattepliktig inntekt som den skattereduserende forskjellen kan utnyttes mot. Eiendel ved utsatt skatt er vurdert for hver periode og vil bli fraregnet dersom det ikke lenger er sannsynlig at skattefordelen vil bli realisert.

Utsatt skatt nettoføres innenfor samme skatteregime.

E) Finansinntekter og finanskostnader

Finansinntekter består av renteinntekter, utbytte, valutagevinster, gevinst ved realisasjon av "Eiendeler til virkelig verdi over resultatet" og andre finansinntekter. Renteinntekter innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rente, mens utbytte blir innregnet på dato for beslutning i generalforsamlingen som vedtar utbytte.

Finanskostnader består av rentekostnader inklusive renter på leasingforpliktelser (se note 14), valutatap, tap ved realisasjon av "Eiendeler til virkelig verdi over resultatet", og andre finanskostnader. Rentekostnader innregnes etter hvert som de påløper ved bruk av effektiv rente.

F) Immaterielle eiendeler

Goodwill

Goodwill oppstår ved kjøp av virksomhet (virksomhetssammenslutning) og avskrives ikke. Goodwill innregnes i oppstilling over finansiell stilling til anskaffelseskost, fratrukket eventuelle akkumulerte nedskrivninger. Goodwill genererer ikke kontantstrømmer uavhengig av andre eiendeler eller grupper av eiendeler, og tilordnes til de kontantstrømgenererende enheter som forventes å ha fordel av synergieffekter av sammenslutningen som ga opphavet til goodwill. Kontantstrømgenererende enheter som er tilordnet goodwill testes årlig for verdifall ved årets slutt eller oftere dersom det er indikasjoner for verdifall.

Goodwill testes for verdifall ved å beregne gjenvinnbart beløp til den kontantstrømgenererende enheten eller gruppe av kontantstrømgenererende enheter som goodwill er tilordnet og som følges opp av ledelsen. Gruppen av kontantstrømgenererende enheter er i alle tilfeller ikke større enn et driftssegment definert i henhold til IFRS 8 Driftssegmenter.

Verdifall beregnes ved å sammenligne gjenvinnbart beløp med den enkelte kontantstrømgenererende enhets balanseførte verdi. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av bruksverdi og netto salgsverdi. Konsernet benytter bruksverdi for å fastsette gjenvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. I vurdering av bruksverdi er forventet fremtidig kontantstrøm diskontert til nåverdi ved å benytte en diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets avkastningskrav for den aktuelle kontantstrømgenererende enheten. Dersom bruksverdi av den kontantstrømgenererende enheten er lavere enn balanseført verdi, reduserer nedskrivningene regnskapsført verdi av goodwill og deretter balanseført verdi av enhetens øvrige eiendeler forholdsmessig basert på balanseført verdi av de enkelte eiendelene. Nedskrivninger av goodwill kan ikke reverseres i en senere periode dersom gjenvinnbart beløp av den kontantstrømgenererende enheten øker. Eventuelt verdifall innregnes som nedskrivninger i resultatregnskapet. Nedskrivningstesting av goodwill er beskrevet i [note 16](#) "Test av verdifall på goodwill".

Se også [note 3](#) I "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Verdifall på ikke-finansielle eiendeler".

Utvikling

Utgifter knyttet til utviklingsaktiviteter, herunder utviklingsprosjekter i

utviklingsfasen, blir balanseført dersom utviklingsaktiviteten eller utviklingsprosjektet tilfredsstiller definerte krav til balanseføring. Utvikling omfatter aktiviteter knyttet til plan eller design for produksjon av nye eller vesentlig forbedrede materialer, innretninger, produkter, prosesser, systemer eller tjenester før kommersiell produksjon eller bruk kommer i gang. I vurderingen av om det er utvikling av et nytt system, ny funksjonalitet eller modul må det som utvikles kunne operere uavhengig av eksisterende systemer/produkter som selges. KONGSBERG har vurdert kriterier for vesentlig forbedring til å være en økning på mer enn 20 % av verdien fra før utviklingen eller i forhold til gjenanskaffelseskost for systemet. Balanseføring forutsetter at utviklingskostnader kan bli målt pålitelig, at produktet eller prosessen er teknisk og kommersielt gjennomførbare, fremtidige økonomiske fordeler er sannsynlige og at KONGSBERG har til hensikt, og har tilstrekkelige ressurser til å fullføre utviklingen, samt til å bruke eller selge eiendelen. Andre utviklingskostnader kostnadsføres etter hvert som de påløper.

Når kriterier for balanseføring er oppfylt, vil kostnader som påløper balanseføres. Kostnadene inkluderer materialkostnader, direkte lønnskostnader og en andel av indirekte kostnader som er direkte henførbare til utviklingen.

Når utviklingskostnader innregnes i oppstilling over finansiell stilling, gjøres dette til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte amortiseringer og tap ved verdifall. Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid. Hovedregelen er lineær amortisering. Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utraneringsverdi vurderes hvert år.

Beregning av økonomiske fordeler gjennomføres basert på de samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall. Beregningen baseres på langtidsbudsjetter som styret har godkjent. For nærmere redegjørelse om beregning se [note 16](#) "Test av verdifall på goodwill".

Vurdering av oppfyllelse av kriteriene for balanseføring av utviklingskostnader skjer i takt med fremdriften i pågående utviklingsprosjekter. Underveis i utviklingsfasen besluttes det, basert på teknisk suksess og markedsvurderinger, om man skal ferdigstille utviklingen og starte innregning i oppstilling over finansiell stilling.

Vedlikehold

Vedlikehold er det arbeid som må utføres på produktene eller systemene for å sikre forventet økonomisk utnyttbar levetid. Gjennomføres det en vesentlig forbedring på produktet eller systemet som for eksempel medfører at livssyklusen forlenges, eller at kunden er villig til å betale mer for forbedringen, er dette å anse som utvikling og skal innregnes i oppstilling over finansiell stilling. Utgifter knyttet til vedlikehold kostnadsføres når de påløper.

Teknologi og andre immaterielle eiendeler

Teknologi og andre immaterielle eiendeler som er kjøpt og som har bestemt utnyttbar levetid, måles til anskaffelseskost med fradrag for akkumulerte amortiseringer, samt akkumulert nedskrivning ved verdifall.

Amortiseringer fastsettes basert på forventet utnyttbar levetid, og hovedregelen er lineær amortisering. Forventet utnyttbar levetid og fastsettelse av amortiseringstakt vurderes hver periode.

G) Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr regnskapsføres til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivning ved verdifall. Anskaffelseskost inkluderer utgifter som er direkte henførbare til kjøp av eiendelene. Eiendom, anlegg og utstyr avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Når enkeltdele av en eiendom, et anlegg

eller utstyr har ulik utnyttbar levetid, og som er betydelig i forhold til enhetens samlede anskaffelseskost, avskrives disse separat. Forventet utraneringsverdi hensyntas ved fastsetting av avskrivningsplanen.

Gjenværende forventet utnyttbar levetid og forventet utraneringsverdi vurderes hvert år. Gevinst eller tap ved salg av eiendom, anlegg og utstyr er differansen mellom salgssum og bokført verdi av enheten, og innregnes netto i resultatregnskapet. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres, mens øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler, og som kan måles pålitelig, blir innregnet i oppstilling over finansiell stilling.

H) Leieavtaler

KONGSBERG innregner verdien av leieavtaler som leasingeiendel og leasingforpliktelse dersom det er vurdert at leieavtalen inneholder en rett til å kontrollere bruken av eiendelen. Det brukes ensartede prinsipper for innregning og måling av leieavtalene, med unntak av for kortsiktige leieavtaler og leieavtaler der underliggende eiendel har lav verdi. KONGSBERG har benyttet seg av adgangen til å utelate kontrakter med løpetid under 12 måneder, samt kontrakter på leieobjekter med lav verdi. Øvrige ytelser i leieavtalene som for eksempel felleskostnader ved leie av eiendom eller serviceavtaler på biler samt leieavtaler vedrørende immaterielle eiendeler innregnes ikke etter reglene i IFRS 16.

Leasingeiendel

Leasingeiendelen innregnes fra det tidspunktet eiendelen er gjort tilgjengelig for bruk for KONGSBERG. Leasingeiendelen innregnes til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger ved verdifall og justeres i tillegg ved revurdering av leasingforpliktelsen. Anskaffelseskosten inkluderer innregnet leieforpliktelse, forskuddsleie, utgifter ved tilbakeføring og andre direkte utgifter knyttet til inngåelse av leieavtalen. Direkte anskaffelsesutgifter er utgifter som selskapet ikke ville pådratt seg dersom leieavtalen ikke hadde blitt inngått. Leasingeiendelen avskrives lineært over det laveste av leieperioden og estimert levetid for eiendelen. Avskrivningstiden er som følger:

- Eiendom 1–21 år
- Biler, maskiner og utstyr 1–5 år

Leasingeiendeler vurderes for nedskrivning etter prinsippene beskrevet i [note 3 I](#).

Leasingforpliktelse

Leasingforpliktelsen innregnes fra det tidspunktet den underliggende eiendelen er gjort tilgjengelig for bruk for KONGSBERG. Leasingforpliktelsen måles til nåverdien av avtalt, ikke allerede betalt leie. Leiebetalingene kan inkludere:

- fast leie,
- variabel leie som er avhengig av en indeks eller rentesats
- betaling for å tre ut av leieavtalen, når det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil terminere avtalen

Nåverdien beregnes ved å diskontere leiebetalingene ved bruk av den implisitte renten i leieavtalen på innregningstidspunktet dersom denne er kjent. Som oftest er ikke denne kjent og da brukes marginal lånerente for lån med tilsvarende risiko eller yield for leieavtaler som gjelder eiendom. Etter innregningstidspunktet økes leieforpliktelsen med tilhørende rentekostnad og reduseres med betalt leie. Leasingforpliktelsen revurderes dersom det er endringer i leieperioden, endringer i leiebetalingene som følge av endring i indeks eller endring i vurderingen av om kjøpsopsjonen skal utøves.

Leieperioden inkluderer den uoppsigelige perioden av leieavtalen. I tillegg inkluderes forlengelsesopsjoner dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen.

Kortsiktige leieavtaler og leieavtaler på eiendeler med lav verdi

KONGSBERG benytter seg av unntaket for leieavtaler inntil 12 måneder for eiendom, maskiner, biler og utstyr. KONGSBERG benytter unntaket for leieavtaler på eiendeler med lav verdi i all hovedsak på kontorutstyr. Leiebetalinger som knytter seg til overnevnte leieavtaler innregnes som en kostnad lineært over leieperioden og innregnes ikke i konsernets oppstilling over finansiell stilling.

Leieavtaler der KONGSBERG er utleier

KONGSBERG leier ut noe eiendom. Disse leieavtalene innebærer ikke vesentlig overføring av all risiko og fordeler forbundet med eierskap av eiendommene og klassifiseres derfor som operasjonelle leieavtaler. Leiebetalinger innregnes som inntekt lineært over leieperioden.

Salgs- og tilbakeleietransaksjoner

KONGSBERG har noen salgs- og tilbakeleietransaksjoner knyttet til eiendom. Ved salg av eiendommen fraregnes eiendelen og det innregnes et leasingeiendel og en leasingforpliktelse samt gevinst eller tap på det overførte rettighetene til bruk av eiendelen.

I) Verdifall på ikke-finansielle eiendeler

Alle ikke-finansielle eiendeler vurderes for hver rapporteringsperiode om det er indikasjoner på verdifall. Hvis indikasjon for verdifall eksisterer, blir gjenvinnbart beløp beregnet.

Gjenvinnbart beløp av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er det høyeste av bruksverdi og netto salgsverdi. Bruksverdi er beregnet som nåverdien av fremtidige kontantstrømmer.

I nåverdiregningen benyttes det en diskonteringsrente før skatt, og som reflekterer dagens markedsvurderinger på tidsverdien og den spesifikke risikoen knyttet til eiendelen. Diskonteringsrate før skatt er fastsatt ved bruk av iterativ metode.

Et verdifall kan bli innregnet hvis balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet er større enn gjenvinnbart beløp. En kontantstrømgenererende enhet er den minste identifiserbare gruppen som genererer en inngående kontantstrøm som i det alt vesentlige er uavhengig av andre eiendeler eller grupper. Verdifall relatert til kontantstrømgenererende enheter blir først regnet mot enhetens goodwill, for så å redusere balanseført verdi på de andre eiendelene i enheten pro rata. Disse eiendelene vil normalt være eiendom, anlegg og utstyr og andre immaterielle eiendeler. Der en enkelteiendel ikke generer selvstendige inngående kontantstrømmer inngår eiendelen i en gruppe av eiendeler som generer uavhengige inngående kontantstrømmer.

Ikke-finansielle eiendeler som har vært gjenstand for verdifall, blir vurdert for hver periode om det foreligger indikasjoner på at verdifallet er redusert eller ikke lenger er til stede. Reversering av tidligere verdifall blir begrenset oppad til den balanseførte verdien eiendelen ville ha hatt etter avskrivninger og amortiseringer hvis ikke verdifall hadde blitt innregnet.

J) Finansielle instrumenter

Finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser består av derivater, investeringer i aksjer, kundefordringer og andre fordringer, kundekontrakter under utførelse, kontanter og kontantekvivalenter, rentebærende lån, leve-

randørgjeld og andre betalingsforpliktelser. Et finansielt instrument blir innregnet når konsernet blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser. Finansielle eiendeler og forpliktelser blir ved første gangs innregning vurdert til virkelig verdi pluss direkte henførbare kostnader. Unntaket er finansielle instrumenter hvor endring i virkelig verdi føres over resultatet eller over utvidet resultat hvor henførbare kostnader henholdsvis kostnadsføres direkte eller over utvidet resultat. Et alminnelig kjøp eller salg av finansielle eiendeler innregnes og fraregnes på avtaletidspunktet. Finansielle eiendeler fraregnes når konsernets rett til å motta kontantstrømmer fra eiendelen utløper, eller når konsernet overfører eiendelen til en annen part og konsernet overfører all risiko og avkastning på eiendelen. Finansielle forpliktelser fraregnes når konsernets plikt spesifisert i kontrakt er oppfylt, utløpt eller kansellert.

Klassifisering

Konsernet klassifiserer finansielle eiendeler og forpliktelser ved første gangs innregning basert på type instrument og intensjonen med instrumentet. Disse klassifiseres innenfor følgende kategorier:

- I. Virkelig verdi over resultatet
- II. Finansielle eiendeler målt til amortisert kost
- III. Derivater øremerket som sikringsinstrumenter vurdert til virkelig verdi
- IV. Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost

Finansielle eiendeler til virkelig verdi med verdiendringer over resultat

Alle aksjer som ikke er datterselskaper, felleskontrollerte eller tilknyttede selskaper i balansen, er definert under kategorien virkelig verdi over resultatet. Se [note 4](#) "Virkelig verdi" for nærmere beskrivelse av hvordan virkelig verdi fastsettes for finansielle eiendeler og forpliktelser.

Finansielle eiendeler målt til amortisert kost

Konsernet måler finansielle eiendeler til amortisert kost hvis følgende betingelser er oppfylt:

- Den finansielle eiendelen holdes i en forretningsmodell hvor formålet er å motta kontraktsfestede kontantstrømmer, og
- kontraktsvilkårene for den finansielle eiendelen gir opphav til kontantstrømmer som utelukkende består av betaling av hovedstol og renter på gitte datoer.

Etterfølgende måling av finansielle eiendeler målt til amortisert kost gjøres ved bruk av effektiv rente og er gjenstand for tapsavsetning. Gevinst og tap føres til resultat når eiendelen er fraregnet, modifisert eller nedskrevet.

Fordringer knyttet til den løpende driften er vurdert til amortisert kost som i praksis innebærer nominell verdi med avsetning for forventet tap.

Derivater øremerket som sikringsinstrumenter vurdert til virkelig verdi

Derivater er ført i balansen til virkelig verdi. Verdiendringer på kontantstrømsikringer føres over utvidet resultat, mens verdiendringer på virkelig verdisikringer føres mot valutaeiendel eller -forpliktelse i balansen.

Finansielle forpliktelser målt til amortisert kost

Konsernets finansielle forpliktelser innregnes til amortisert kost med unntak av finansielle derivater som innregnes til virkelig verdi over utvidet resultat.

Nedskrivning finansielle eiendeler

KONGSBERG gjør avsetning for forventede tap på alle gjeldsinstrumenter som ikke er klassifisert som virkelig verdi over resultat. Forventet kreditttap er beregnet basert på nåverdien av alle kontant-

strømmer over gjenværende forventet levetid, dvs. forskjellen mellom de kontraktsmessige kontantstrømmer og den kontantstrømmen som konsernet forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet. De forventede kontantstrømmene skal omfatte kontantstrømmer fra salg av sikkerhetsstillelse eller andre kredittforbedringer som er integrert i kontraktsvilkårene.

Konsernet anvender den forenklede metoden for beregning av tapsavsetninger for kundefordringer og kontraktseiendeler. Konsernet måler dermed tapsavsetningen basert på forventet kreditttap over levetiden for hver rapporteringsperiode. Konsernet har laget en avsetningsmatrise som er basert på historiske kreditttap, justert for fremadrettede faktorer for den spesifikke kunde og den generelle økonomiske situasjonen.

Derivater

Derivater i KONGSBERG består hovedsakelig av valutaterminkontrakter. Valutaopsjoner, rente- og valutabytteavtaler (basisswapper) benyttes i mindre grad. Ved førstegangs innregning blir derivater målt til virkelig verdi, og henførbare transaksjonskostnader resultatført når de påløper. KONGSBERG anvender reglene for sikringsbokføring i den grad kravene i IFRS 9 er oppfylt. Endring i virkelig verdi på derivater er innregnet i årsresultatet dersom de ikke kvalifiserer for sikringsbokføring.

Sikring

Konsernets finanspolicy sier at vesentlige kontrakter skal valutasikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy.

Før sikringsbokføring kan anvendes dokumenterer KONGSBERG alle kvalifikasjonskriterier for bruk av sikringsbokføring. Dette inkluderer identifikasjon av sikringsinstrumenter og -objekter, risikoen som sikres, og hvordan konsernet vil vurdere om sikringsforholdet oppfyller kravene til sikringseffektivitet. Krav til sikringseffektivitet er gjengitt under:

- Det er et økonomisk forhold mellom sikringsobjektet og sikringsinstrumentet.
- Virkningen av kredittrisiko er ikke dominerende for verdiendringene på sikringsinstrumentet og sikringsobjektet som inngår i sikringsforholdet.
- Forhold mellom volumet i sikringsinstrumentet og volumet i sikringsobjektet (sikringsgrad eller "hedge ratio") samsvarer med de volumene som konsernet faktisk benytter i risikostyringen.

Videre foretar KONGSBERG en vurdering om et derivat (eventuelt et annet finansielt instrument) skal brukes til:

- sikring av en ikke innregnet bindende avtale (virkelig verdisikringer)
- sikring av fremtidig kontantstrøm fra en balanseført eiendel eller forpliktelse, eller en identifisert svært sannsynlig fremtidig transaksjon (kontantstrømsikringer)

(i) Sikring av virkelig verdi

Ved virkelig verdisikringer innregnes verdiendringen på sikringsinstrumentet mot sikringsobjektet. For valutasikringer av fremtidige kontraktfestede transaksjoner, innebærer dette at verdiendringen på den fremtidige transaksjonen knyttet til endringer i valutakursen innregnes i balansen. Siden sikringsinstrumentet også innregnes til virkelig verdi, medfører dette en symmetrisk resultatføring av sikringsobjekt og sikringsinstrument. For kundekontrakter betyr dette at inntektsføring skjer til den sikrede valutakursen.

Sikringsbokføring opphører dersom:

- sikringsinstrumentet er forfalt, terminert, utøvd eller solgt, eller
- sikringen ikke tilfredsstillende krav til sikring nevnt over.

Ved virkelig verdisikringer av finansielle eiendeler eller forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost, amortiseres verdiendringen på sikringsinstrumentet over gjenværende periode frem til forfall på sikringsobjektet.

(ii) Kontantstrømsikring

Kontantstrømsikringer er sikringer av høyt sannsynlige fremtidige kontantstrømmer. Ved kontantstrømsikringer innregnes endring i virkelig verdi i utvidet resultat.

Når den sikrede transaksjonen inntreffer, overføres den akkumulerte verdiendring på sikringsinstrumentet fra utvidet resultat til årsresultatet. Dersom den sikrede transaksjonen medfører innregning av en eiendel eller forpliktelse periodiseres sikringsinstrumentet i takt med den sikrede transaksjonen.

Sikringer knyttet til en fremtidig kundekontrakt vil ved kontraktsinngåelse allokere til den aktuelle kontrakten ved at derivatene rulleres fra kontantstrømsikring til virkelig verdisikring. Gevinster og tap, som tidligere har vært innregnet i utvidet resultat, resultatføres i takt med kontraktens fremdrift. Dette innebærer at kundekontrakter som er sikret i forkant av kontraktsinngåelse inntektsføres med kursen på den opprinnelige sikringen.

Dersom sikringsinstrumentet utløper uten å bli rullert, eller dersom sikringsforholdet opphører, innregnes gevinst eller tap i årsresultat når den sikrede transaksjonen inntreffer. Dersom den sikrede transaksjonen ikke lenger er forventet å inntreffe, vil urealiserte gevinster eller tap på sikringsinstrumentet som tidligere er innregnet i utvidet resultat bli overført til årsresultatet.

(iii) Sikring av en nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet (egenkapitalsikringer)

Sikring av en nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet regnskapsføres på tilsvarende måte som kontantstrømsikring. Gevinst eller tap på sikringsinstrumentet knyttet til den effektive andelen av sikringen som har vært regnskapsført mot utvidet resultat som en del av omregningsdifferansen, skal innregnes i resultatet ved avhendingen av den utenlandske virksomheten.

Oppfølging av sikringseffektivitet

Valutaterminene er forventet å være effektive gjennom hele perioden. KONGSBERG rullerer valutaterminer fra kontantstrømsikring til virkelig verdisikring på tidspunktet for kontraktsinngåelse. I tillegg rulleres valutaterminer i de tilfeller hvor inn- og utbetalinger kommer på et senere (eventuelt tidligere) tidspunkt enn først antatt. Ved kortere tidsavvik mellom forfall på termin og inn- og utbetalingen benytter KONGSBERG banksaldo i utenlandsk valuta, slik at veksling av valuta fra valutakonto faller innenfor samme periode som endelig forfall av terminforretningen eller inn- og utbetalingen. Sikringseffektiviteten vil derfor være svært høy gjennom hele kontraktsperioden.

K) Klassifisering

Eiendeler som er tilknyttet vare- og tjenestekretsløpet, eller som forfaller innen 12 måneder, klassifiseres som kortsiktige. Andre eiendeler klassifiseres som langsiktige. Tilsvarende klassifiseres forpliktelser som er tilknyttet vare- og tjenestekretsløpet, eller som forfaller innen 12 måneder, som kortsiktige. Andre forpliktelser klassifiseres som langsiktige. Derivater som benyttes for å sikre valutastrømmer i henhold til konsernet policy, se note 3J, Finansielle instrumenter – sikring, er relatert til konsernet vare- og tjenestekretsløp, og er derfor klassifisert som kortsiktige eiendeler og forpliktelser selv om derivatene forfaller mer enn 12 måneder frem i tid.

L) Varer

Varer er i KONGSBERG definert som beholdninger av råvarer, varer i arbeid og ferdigvarer som ikke er knyttet til spesifikke kundekontrakter. Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi. For råvarer og varer i arbeid beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet av ferdig tilvirkede varer redusert for gjenværende tilvirkningskostnader og kostnader for gjennomføring av salget. For ferdigvarer beregnes netto salgsverdi til estimert salgspris i ordinær virksomhet redusert med kostnader for gjennomføring av salget. For varer i arbeid og ferdigvarer beregnes anskaffelseskost til direkte og indirekte kostnader. Varelageret vurderes basert på gjennomsnittlig anskaffelseskost.

M) Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er finansielle eiendeler med faste eller bestemte betalinger som ikke er omsatt i et aktivt marked. Disse blir vurdert til amortisert kost ved hjelp av effektiv rente metode, men på grunn av kort løpetid vil kundefordringer og andre fordringer i praksis oppføres til pålydende etter fradrag for tap ved verdifall. Kundefordringer i utenlandsk valuta måles til balansedagens kurs.

N) Betalingsmidler

Betalingsmidler inkluderer bankbeholdning og kortsiktige likvide investeringer som omgående kan konverteres til kontanter med et kjent beløp og med en maksimal løpetid på tre måneder.

O) Egenkapital

i. Egne aksjer

Ved tilbakekjøp av egne aksjer føres kjøpspris inklusive direkte henførbare kostnader som endring i egenkapital. Egne aksjer presenteres som reduksjon av egenkapital. Tap eller gevinst på transaksjoner med egne aksjer blir ikke innregnet i resultatet.

ii. Kostnader ved egenkapitaltransaksjoner

Transaksjonskostnader direkte knyttet til en egenkapitaltransaksjon og skatteeffekt på egenkapitaltransaksjon blir innregnet mot egenkapital etter fradrag for skatt.

iii. Sikringsreserver

Sikringsreserver inkluderer samlede akkumulerte nettoendringer i virkelig verdi for finansielle instrumenter benyttet som kontantstrøm-sikringer som løpende er innregnet i utvidet resultat.

iv. Omregningsdifferanser

Omregningsdifferanser innregnes i utvidet resultat. Når en utenlandsk virksomhet avhendes helt eller delvis på en slik måte at kontroll opphører, resultatføres tilhørende akkumulerte omregningsdifferanser, med tilhørende reversering i utvidet resultat.

Se også [note 3 B](#) "Sammendrag av vesentlige regnskapsprinsipper – Utenlandsk valuta."

P) Avsetninger

Avsetninger innregnes når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, og når det er sannsynlig at det vil skje et

økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig. Estimater skal være basert på historisk informasjon og vektning av mulige utfall mot deres sannsynlighet. I tilfeller hvor historisk informasjon ikke foreligger anvendes andre kilder for estimering av avsetningene. Dersom tidsverdien er vesentlig, beregnes avsetningen til nåverdien av forpliktelsen.

Garanti

Avsetninger for garantiforpliktelser innregnes når de underliggende produkter eller tjenester leveres. Garantiavsetningen er basert på historisk informasjon om garantier, der hvor slik informasjon er tilgjengelig, og en vektning av mulige utfall mot deres sannsynlighet for å inntreffe. Garantiforpliktelser kostnadsføres løpende i takt med fullføringsgraden i prosjektene og omklassifiseres til garantiavsetning ved leveranse.

Restrukturering

Restruktureringsavsetninger knyttet til nedbemanninger innregnes når konsernet har godkjent en detaljert og formell restruktureringsplan, og restruktureringen har blitt kunngjort til berørte parter. Restruktureringskostnader består av lønn og arbeidsgiveravgift ved avslutning av ansettelsesforhold (som etterlønn og gavepensjon). I tillegg kommer husleie og relaterte kostnader eller eventuelle engangsbetalinger ved avslutning av leieavtaler før leieavtalens utløp for arealer som ikke er i bruk.

Tapskontrakt

En tapskontrakt er definert som en kontrakt hvor uunngåelige kostnader i forbindelse med fullføring av kontrakten overstiger de økonomiske fordelene som kontrakten vil innbringe, hvilket innebærer at det må foreligge et reelt tap og ikke bare en redusert fortjeneste. Uunngåelige kostnader skal representeres ved den laveste netto kostnaden av enten å fullføre kontrakten eller å betale kompensasjon som vil påløpe ved å ikke fullføre den.

Q) Ytelser for ansatte

Innskuddsbaserte pensjonsordninger

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning for alle ansatte i Norge under 52 år med virkning fra og med 1.1.08. Ansatte i ytelsesordninger, som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i denne ordningen. De fleste av KONGSBERGs selskaper i utlandet har innskuddsbaserte pensjonsordninger. Innskuddet kostnadsføres når det påløper og er vist under personalkostnader i resultatregnskapet.

Ytelsesbaserte pensjonsordninger

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. I tillegg foreligger tidligpensjonsordninger for enkelte ledere. For å sikre en enhetlig beregning av konsernets pensjonsforpliktelser har samtlige konsernselskaper benyttet samme aktuar ved beregningene. I resultatregnskapet er årets netto pensjonskostnad, etter fradrag for netto beløpet av rentekostnaden på forpliktelsen og forventet avkastning på pensjonsmidlene, vist under lønnskostnader. I oppstilling over finansiell stilling vises netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift. De økonomiske og aktuarmessige forutsetninger er gjenstand for årlig vurdering. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen. Risikodekning er beskrevet i [note 12](#) "Pensjoner." Aktuarmessige gevinster eller tap knyttet til endringer i grunnlagsdata, estimater og endringer i forutsetninger innregnes i utvidet resultat.

Aksjetransaksjoner med ansatte

Konsernet har i flere år gjennomført aksjeprogram for alle ansatte, hvor de ansatte får tilbud om kjøp av aksjer til en rabattert pris. Rabatter ved salg av aksjer kostnadsføres som lønnskostnader. Konsernet har også et aksjeprogram for ledende ansatte. Se beskrivelse i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte."

Godtgjørelse til ansatte som selgende aksjeeier i forbindelse med oppkjøp

Ved oppkjøp av virksomhet hvor selgende aksjeeier er ansatt i det oppkjøpte selskapet, blir godtgjørelse å behandle som lønn hvis en av betingelsene for utbetalingen er opprettholdelse av arbeidsforholdet. Godtgjørelsen skal da periodiseres som lønnskostnad over bindingstiden.

R) Resultat per aksje

Konsernet presenterer årsresultat per aksje og utvannet resultat per aksje. Årsresultat per aksje blir beregnet som forholdet mellom årets resultat som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet gjennomsnittlig utestående ordinære aksjer.

Utvannet resultat per aksje er resultatet som tilfaller de ordinære aksjeeierne og vektet utestående aksjer justert for eventuelle utvanningseffekter.

S) Endrede standarder i IFRS som ennå ikke har blitt tatt i bruk

IASB har klargjort definisjonen av en virksomhet som innebærer at et kjøp av et sett med eiendeler og forpliktelser skal regnskapsføres etter IFRS 3 Business Combinations. Når definisjonen av virksomhet ikke er oppfylt så vil transaksjonen regnskapsføres etter respektive standarder for eksempel for varelager eller driftsmidler. Standarden gjelder fra og med 2020, og skal anvendes på transaksjoner som skjer etter dette tidspunktet og vil således ikke få betydning for regnskapet som foreligger på overgangstidspunktet.

IASB har endret definisjonen av vesentlighet i IAS 1 og IAS 8, for å sørge for en enhetlig definisjon på tvers av de ulike IFRS-standardene. Den nye definisjonen klargjør at informasjon i regnskapet er vesentlig dersom en utelattelse, feil eller tildekning av informasjon kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukerne tar basert på regnskapet. Endringen gjelder fra og med 2020, men forventes ikke å vesentlig effekt på regnskapene.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på konsernets regnskap.

T) Standarder i IFRS som er implementert med virkning fra 1.1.19**IFRS 16 Leieavtaler**

IASB vedtok i 2016 ny standard for leasing, med implementering fra 1.1.19. KONGSBERG har anvendt modifisert retrospektiv metode for overgangen til IFRS 16, som medfører at sammenligningstallene for 2018 ikke er omarbeidet. Standarden innebærer at leietaker skal innregne verdien av vesentlige leiekontrakter med varighet lengre enn 12 måneder i oppstilling over finansiell stilling som leasingeiendel og leasingforpliktelse. Leasingeiendelen reflekterer verdien på rett til bruk av den underliggende eiendelen, mens leasingforpliktelsen reflekterer

forpliktelsen til å betale fremtidig leie. Eiendelene avskrives over leieperioden og leiebeløpet reklassifiseres til nedbetaling av gjeld og renter etter annuitetsmetoden. KONGSBERG har betydelig innleie av eiendom og bygg samt et mindre omfang av leie av produksjonsutstyr og kjøretøy som etter IAS 17 ble klassifisert som operasjonelle leieavtaler. Leieavtalene er med virkning fra 1.1.19 bokført i balansen.

Implementeringen av IFRS 16 medfører isolert sett at driftsresultatet før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA) øker betydelig i 2019 som følge av at leiekostnadene er tatt bort og leiekontraktene nå blir reflektert ved avskrivninger og rentekostnader i resultatregnskapet. Dette fører også til at driftsresultatet (EBIT) øker, mens resultat før skatt reduseres. Årsaken til dette er at renteelementet på leieforpliktelsen er høy i starten av leieperioden. I senere leieperioder faller rentekostnaden i takt med at leieforpliktelsen reduseres. Kontantstrømmen påvirkes ved at leiebetalingen som representerer tilbakebetaling av hovedstolen klassifiseres som kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter.

Leieperioden for innregnede kontrakter per 1.1.19 er i intervallet 1–12 år. Vektet gjennomsnittlig diskonteringsrente på leieforpliktelsene var 5,85 %.

KONGSBERG har valgt å ikke foreta nye vurderinger av om eksisterende tjenesteleveranser inneholder en leieavtale. Det betyr at gammel vurdering etter reglene i IAS 17 og IFRIC 4 opprettholdes, men at regnskapsføringen av disse leieavtalene er omarbeidet etter IFRS 16.

KONGSBERG har benyttet seg av adgangen til å utelate kontrakter med løpetid under 12 måneder, samt kontrakter på leieobjekter med lav verdi.

Implementeringen av IFRS 16 har følgende effekter på åpningsbalansen 1.1.19:

IFRS 16- effekter på oppstilling av finansiell stilling og resultat:

<i>MNOK</i>	<i>1.1.19</i>
<i>Eiendeler</i>	
Leasing eiendeler	1 615
Sum eiendeler	1 615
<i>Egenkapital</i>	
Effekter på opptjent egenkapital:	-
<i>Langsiktige forpliktelser og avsetninger</i>	
Langsiktig leasingforpliktelse	1 362
Sum langsiktige forpliktelser og avsetninger	1 362
<i>Kortsiktige forpliktelser og avsetninger</i>	
Kortsiktig leasingforpliktelse	253
Sum kortsiktige forpliktelser og avsetninger	253
Sum egenkapital, forpliktelser og avsetninger	1 615

MNOK	2019
Tilbakeført leiekostnader tidligere inkludert i EBITDA	(423)
Økt EBITDA	423
Avskrivninger på leiekontrakter	348
Økt EBIT	75
Rentekostnad på leasing gjeld i perioden	(131)
Redusert EBT	(56)

IFRIC 23

IFRIC 23 klargjør hvordan usikre skatteposisjoner skal reflekteres i regnskap. Usikre skatteposisjoner oppstår når det er uklart hvordan gjeldende skatterett skal forstås for en konkret transaksjon eller hendelse, og når det er usikkert hvorvidt skattemyndighetene vil godkjenne et foretaks skattemessige behandling.

Implementering av standarden har ikke gitt vesentlig effekt for regnskapet til KONGSBERG.

4 VIRKELIG VERDI

KONGSBERGs regnskapsprinsipper og noter krever beregning av virkelig verdi både for enkelte finansielle og ikke-finansielle eiendeler og forpliktelser. Virkelig verdi har for både måling og for informasjon i noter blitt beregnet som beskrevet nedenfor. Der det er relevant, vil det bli gitt ytterligere informasjon om forutsetninger benyttet i beregningen av virkelig verdi under de notene som gjelder de enkelte eiendelene og forpliktelsene.

Immaterielle eiendeler

Virkelig verdi på immaterielle eiendeler, som teknologi, software og kunderelasjoner, som er ervervet gjennom oppkjøp, er beregnet til nåverdien av forventet fremtidig kontantstrøm fra eiendelen diskontert med et risikostjustert avkastningskrav.

Merkenavn er beregnet til nåverdien av estimerte besparelser i royaltikostnader for å kunne benytte merkenavnet.

Virkelig verdi av kunderelasjoner er basert på diskontert netto merinntjening fra tilhørende eiendel.

Eiendom, anlegg og utstyr

Ved oppkjøp verdsetter KONGSBERG eiendom, anlegg og utstyr til virkelig verdi. Virkelig verdi tilsvarer markedsverdi. Markedsverdi av eiendom er basert på hva eiendommen kan bli omsatt for på dagen for verdsettelsen mellom en kjøper og selger i en transaksjon på "armlegdes avstand". Markedsverdien på anlegg og utstyr er basert på innhentede vurderinger fra uavhengige takstmenn.

Leieavtaler

Leieavtaler innregnes til virkelig verdi ved avtaleinngåelse. Ved oppkjøp av virksomhet legges virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet til grunn. Markedsverdien på leiekontraktene fastsettes ved bruk av implisitt rente i leieavtalen, eller marginal lånerente. For leie av eiendom brukes yield innhentet fra eksterne parter.

Varelager

Virkelig verdi av varelager ervervet gjennom oppkjøp er basert på en estimert salgspris for normal løpende drift med fradrag for salgskostnader og en rimelig fortjeneste for salgssinnsatsen.

Derivater

Virkelig verdi på valutaterminkontrakter er basert på observerbare data. KONGSBERG benytter priser fra Reuters på de ulike valutaterminene. Disse er igjen basert på flere aktører i markedet. Hvis ikke slik pris er tilgjengelig, blir virkelig verdi beregnet ved å diskutere forskjellen mellom avtalt terminkontraktpris og nåværende terminpris for gjenværende løpetid for kontrakten ved å bruke statsobligasjonsrente. Virkelig verdi på eventuelle rentebytteavtaler, basiswapper og valutaoppsjoner verdsettes basert på priser fra Reuters eller oppdaterte verddivurderinger fra transaksjonsmotpart.

Langsiktig gjeld

Virkelig verdi på rentebærende lån, jfr. note 22 F "Finansielle instrumenter – oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser", er beregnet ved hjelp av estimater på rentekurve og kredittmargin på balansedagen. De estimerte kontantstrømmene er diskontert med renten man kunne forvente å måtte betale for tilsvarende lån på balansedagen. Markedsrenten før kredittpåslag, er basert på pengemarkedsrenten NIBOR. Kredittpåslaget er så estimert for KONGSBERG for respektiv lengde.

5 STYRING AV KAPITAL OG FINANSIELL RISIKO

KONGSBERG har en sentralisert finansfunksjon som er ansvarlig for konsernets finansiering, kapitalstruktur, valutarisiko, renterisiko, kreditt risiko, likviditetsstyring, trade finance, garantiutstedelser og forsikringsordninger. Datterselskaper i konsernet har begrenset mulighet til å etablere selvstendig finansiering eller påta seg finansiell risiko. Styret har vedtatt retningslinjer for den finansielle risiko-styringen, som er nedfelt i konsernets finanspolicy.

Finansiering og kapitalstyring

I 2019 endret KONGSBERG sin finansielle policy, som blant annet innebar en spesifisering av selskapets kapitalallokeringsprioriteringer. KONGSBERGs policy er å allokere kapital etter følgende prinsipper og rekkefølge, og er forklart ytterligere under:

1. Opprettholde en solid balanse
  2. Investere for organisk vekst
  3. Sikre konkurransedyktig direkteavkastning til aksjonærene
  4. Aktiv forvaltning av selskapets forretningsportefølje
1. En solid balanse er viktig for KONGSBERG. Driftskapitalbehovet kan variere betydelig, noe som stiller krav til god likviditet og forutsigbar kapitaltilgang. Konsernet skal derfor ansees å ha god kredittverdighet av investorer og kunder, noe som gir sikker tilgang til gjeldskapitalmarkedet. Konsernet har satt som mål at netto gjeld/EBITDA over tid skal ligge innenfor intervallet 1.0x +/- 1.0x, og rundt midten av intervallet som et langsiktig gjennomsnitt. Varierende arbeidskapital grunnet store prosjekter innen forsvarsvirksomheten er hovedårsaken til bredden i intervallet, blant annet som følge av ulike betalingsstrukturer i prosjektene. Netto arbeidskapital ventes å variere også fremover. Per 31.12.19 var KONGSBERGs netto gjeld/EBITDA-grad -0,84.
  2. En stor andel av KONGSBERGs verdiskaping består i utvikling av høyteknologiske løsninger. KONGSBERGs teknologiplattformer er bygget opp gjennom mange år og er en forutsetning for å opprettholde konkurransevnen. Konsernet har de senere årene investert 4-7 % av omsetningen i forskning og utvikling, og for å opprettholde konkurransekraften må konsernet fortsette å allokere kapital til dette og andre nødvendige investeringer.
  3. KONGSBERG har som mål å gi konkurransedyktig direkteavkastning til aksjonærene. Ved fastsettelse av størrelsen på ordinært utbytte vil ledelsen og styret hensynta fremtidig kapitalbehov. Utbyttepolitikken sier at årlig utbytte skal utgjøre mellom 40 og 50 % av selskapets ordinære årsresultat etter skatt. Utover ordinært utbytte vil KONGSBERG vurdere ekstraordinære utdelinger eller tilbakekjøp av egne aksjer som mulige supplement.
  4. KONGSBERG skal aktivt forvalte sin forretningsportefølje. En aktiv forvaltning innebærer både kjøp, salg og restrukturering av virksomheter, og KONGSBERG har de senere årene gjennomført flere oppkjøp. Egne virksomheter vurderes først og fremst for verdiskapingssevne, men også hvordan de passer inn i KONGSBERGs strategi, evnen til å opprettholde ledende markedsposisjoner, samt synergi-potensial på tvers av konsernet.

Konsernets kapitalstruktur består av rentebærende gjeld og egenkapital som i all hovedsak kan tilskrives aksjonærene i Kongsberg Gruppen ASA. Konsernets egenkapital per 31.12.19 var MNOK 12.810, som utgjorde 33 % av totalkapitalen. Konsernets netto rentebærende

gjeld (betalingsmidler fratrukket rentebærende gjeld) per årsslutt var MNOK -1.565.

Konsernet benytter i hovedsak gjeldsinstrumenter i det norske kapitalmarkedet som gjeldsfinansieringskilde. Konsernet anser å ha tilfredsstillende kapitaltilgang. Se for øvrig omtale av renterisiko under.

Renterisiko

KONGSBERG er hovedsakelig eksponert for renteendringer som et resultat av finansieringen av virksomheten og styring av likviditeten i ulike valuter. Det meste av lån er i norske kroner, mens det meste av innskudd er i norske kroner, amerikanske dollar, euro og svenske kroner. Innskuddene har flytende rente, mens lånene er utstedt med både flytende og fast rente.

Behovet for rentebytteavtaler for den utstedte gjelden vurderes fortløpende. Per årsslutt hadde konsernet ingen rentebytteavtaler, og 64 % av den utstedte gjelden hadde flytende rente, mens resterende 36 % hadde fast rente.

Konsernet har som mål at løpetid for utstedte langsiktige lån skal være minimum to år. Per 31.12.19 var vektet, gjennomsnittlig løpetid 3,2 år for obligasjonslån utstedt som langsiktig. Se note 22 D "Finansielle instrumenter – renterisiko knyttet til lån" for ytterligere informasjon.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen knyttet til konsernets betalingssevne overfor sine finansielle forpliktelser etter hvert som de forfaller. For KONGSBERG betyr det å til enhver tid ha finansieringsrammer og likviditet tilpasset drifts- og investeringsplaner. Den sentraliserte finansfunksjonen har ansvar for å styre konsernets likviditetsrisiko.

Kortsiktig likviditetsbehov dekkes av bankinnskudd. Eventuelt ytterligere likviditetsbehov kan dekkes innenfor rammen av syndikert og kommitert lånefasilitet på MNOK 2.300 og en kassekreditt på MNOK 500. KONGSBERG har konsernkontosystemer som de fleste datterselskaper er tilknyttet. Disse øker tilgjengelighet og fleksibilitet i likviditetsstyringen.

Konsernets likviditetsutvikling følges løpende basert på månedlige rullerende likviditetsprognoser fra de vesentlige enhetene i konsernet, samt budsjett- og segmentrapportering for større investeringer.

Valutarisiko

KONGSBERG har global tilstedeværelse med datterselskaper i en rekke land. Konsernet har en høy andel av inntektene fra kontrakter i andre valutaer enn norske kroner, med en relativt lav andel innkjøp i samme valuta. De enkelte forretningsområdene identifiserer eksponeringen for den enkelte kontrakt, mens den sentraliserte finansfunksjonen formidler instrumenter som reduserer valutarisikoen.

Konsernets finanspolicy sier at vesentlige kontrakter skal valuta-sikres ved inngåelse, og disse blir i hovedsak sikret med valutaterminkontrakter (virkelig verdisikringer). Konsernet bruker i særskilte tilfeller terminkontrakter som kontantstrømsikringer, for eksempel ved store

tilbud der sannsynligheten for kontrakt er svært høy. Konsernet vil normalt sitte med noe åpen valutaeksponering knyttet til mindre kontrakter, samt andre inntekter og kostnader i utenlandsk valuta. Denne eksponeringen søkes redusert gjennom spot transaksjoner og/eller terminkontrakter, og i tillegg er eksponeringsperioden normalt kort. Kontantbeholdninger i valuta som vurderes å være en del av virksomhetenes driftskapital valutasikres normalt ikke. KONGSBERG har størst eksponering mot amerikanske dollar og euro, men har også eksponeringer mot en rekke andre valutaer.

Valutaopsjoner benyttes i liten grad. Valutakonti i konsernkonto-systemene benyttes til naturlig sikring av mindre beløp med korte løpetider.

I tillegg til bruk av finansielle instrumenter utfører enhetene og den sentraliserte finansfunksjonen operasjonelle tiltak, som for eksempel å sørge for kostnader i samme valuta som salgskontrakten, for å redusere valutaeksponeringen. KONGSBERG benytter et kjent Treasury Management System og en egen handelsplattform for håndtering av valutatransaksjoner.

Se note 22 B "Finansielle instrumenter – Valutarisiko og -sikring" for ytterligere informasjon.

Kreditt/Motpartsrisiko

Motpartsrisiko er risikoen for at konsernets kontraktsmessige motpart ikke kan oppfylle sin forpliktelse overfor KONGSBERG, samt oppgjør av valuta- og renteterminkontrakter og pengeplasseringer. Konsernets finanspolicy stiller krav til at finansinstitusjonenes kredittverdighet må være god for å være motpart for KONGSBERG i finansielle avtaler. Selskapets kjernebanker, som er motpart i de fleste derivatforretningene og der det meste av KONGSBERGs driftslikviditet plasseres, har kreditt-rating fra A til AA- (Standard & Poor's).

Kreditttrisiko knytter seg til kundefordringer, og forretningsområdene har selv ansvaret for kredittrisikoen. Fordringene har varierende grad av risiko, avhengig av kunde, løpetid og om det er avgitt betalingsgarantier. For store og langsiktige prosjekter blir kreditttrisiko knyttet til kunder og underleverandører vurdert fra start og gjennom hele kontraktsperioden. Disse prosjektene blir fulgt opp i henhold til avtalte milepæler. Historisk har KONGSBERG hatt lave tap på kundefordringer.

Virksomheten i KONGSBERG som har størst eksponering mot kreditttrisiko er Kongsberg Maritime. KM har i hovedsak kunder fra privat sektor, og markedet det opereres i er syklisk. Kredittforsikring benyttes i beskjeden grad, men vurderes i enkelte tilfeller. Kongsberg Defence & Aerospace har i stor grad statlige kunder, og er i mindre grad eksponert for kreditttrisiko.

Konsernet jobber for å ha en forsvarlig balanse mellom å oppnå økt salg til gode marginer og risiko for tap. Videre opererer store deler av konsernet etter tilpassede kredittmanualer med tilhørende rutiner for inkasso. Se note 21 "Fordringer og kreditttrisiko" for ytterligere informasjon.

6 OPPKJØP

Rolls-Royce Commercial Marine

KONGSBERG inngikk 6.718 en avtale om kjøp av Rolls-Royce Commercial Marine (RRCM) fra Rolls-Royce Plc. Kjøpet ble slutført 1.4.19 og inngår som en del av segmentrapportering til Kongsberg Maritime fra og med 2. kvartal 2019. Se note 31 "Oversikt over konsernselskaper" for oversikt over hvilke selskaper som er ervervet.

RRCM er en teknologivirksomhet innenfor maritime operasjoner som leverer utstyr og vedlikeholdstjenester til de fleste segmenter innen offshore- og handelsfartøyer. Kjøpet av RRCM gjør KONGSBERG til en mer helhetlig leverandør til den maritime industrien da de to i stor grad har komplementære produkter, løsninger og kompetanse. Kjøpet styrker KONGSBERGs strategiske posisjon hos rederier, verft, samt øvrige kunder og partnere og er itråd med KONGSBERGs ambisjon om å vokse som verdensledende teknologi leverandør. Den oppkjøpte virksomheten er videre omtalt som Commercial Marine (CM).

Forhandlingene med Rolls-Royce om endelig kjøpspris ble avsluttet i oktober 2019 og medførte at kostprisen ble redusert med MNOK 320. I foreløpig netto utgående kontantstrøm som ble angitt i 1. kvartal 2019, på MNOK 5.145, inngikk det MNOK 40 som i 4. kvartal er reklassifisert til dekning av kostnader. Netto reduksjon fra foreløpig netto utgående kontantstrøm er således MNOK 280 og endelig netto utgående kontantstrøm ble MNOK 4.865.

KONGSBERG har foretatt oppdaterte vurderinger av eiendeler og gjeld overtatt i oppkjøpet. Dette har medført endringer i merverdi-allokeringen. Endelig merverdiallokering vil bli presentert i 1. kvartalsrapporten 2020.

Beregnet goodwill i foreløpig merverdiallokering er MNOK 2.272 og omfatter følgende innhold:

- forventet markedsutvidelse
- ledende markedsposisjon
- kapasitet til å betjene storskalaprosjekter
- arbeidsstyrke
- teknisk ekspertise
- tilgang til fremtidige kunder og produkter
- geografisk tilstedeværelse
- referanser

Foreløpig merverdiallokering ved oppkjøp av Rolls -Royce Commercial Marine

MNOK	Innregnede verdier ved overtagelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi før oppkjøp
Bokført verdi immaterielle eiendeler	-	(146)	146
Kunderelasjoner	616	616	-
Merkevare	66	66	-
Teknologi	769	769	-
Sum immaterielle eiendeler eksklusive goodwill	1 451	1 305	146
Eiendom anlegg og utstyr	1 253	(223)	1 476
Leasingeiendeler	471	-	471
Utsatt skattefordel ¹⁾	-	(79)	79
Omløpsmidler eksklusive betalingsmidler	4 605	(199)	4 804
Betalingsmidler	2 320	(2)	2 322
Sum totale eiendeler eksklusive goodwill	10 100	801	9 298
Pensjonsforpliktelse	(309)	-	(309)
Langsiktig leasingforpliktelse	(384)	-	(384)
Kortsiktig leasingforpliktelse	(87)	-	(87)
Avsetninger	(531)	(213)	(318)
Annen kortsiktig gjeld	(4 876)	22	(4 898)
Sum totale forpliktelser	(6 187)	(191)	(5 996)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	3 913	611	3 302
Goodwill på oppkjøpstidspunktet	2 272		
Vederlag	6 185		
Betalingsmidler overtatt	(2 320)		
Vederlag eksklusive betalingsmidler	3 865		
Oppgjør av gjeld på transaksjonstidspunktet	1 000		
Netto utgående kontantstrøm på oppkjøpet	4 865		

1) Utsatt skatt på merverdier er innregnet mot utsatt skattefordel vedrørende fremførbart underskudd. Ikke innregnet utsatt skattefordel på oppkjøpstidspunktet er om lag MNOK 600.

Hvis oppkjøpet hadde vært gjennomført 1.1.19 ville KONGSBERGs driftsinntekter vært MNOK 1.871 høyere og EBITDA ville blitt redusert med MNOK 80 (inkludert estimat på integrasjons- og restruktureringskostnader på MNOK 47). I eierperioden er det i driftsinntekter inkludert MNOK 7.134 og MNOK 32 i EBITDA fra CM. Totaleffekt på KONGSBERGs driftsinntekter og EBITDA dersom oppkjøpet hadde skjedd 1.1.19 ville vært henholdsvis MNOK 9.005 og MNOK -48.

Aerospace Industrial Maintenance Norway AS

KONGSBERG annonserte 13.12.18 en avtale med Forsvarsdepartementet om kjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway (AIM). Oppkjøpet ble fullført 29.5.19 og samme dag ble også avtalen om delt eierskap med Patria fullført. KONGSBERG er majoritets-eier med 50,1%, mens Patria eier 49,9 % av aksjene i AIM. KONGSBERG eier 49,9 % av Patria.

Selskapet er det norske Forsvarets virksomhet for vedlikehold, reparasjoner, oppgradering og ettersyn av Luftforsvarets fly og helikoptre. Kjøpet av AIM styrker KONGSBERG sin rolle som en strategisk partner for det norske Forsvarets operative behov, og vil styrke KONGSBERGs posisjon innen "Maintenance, Repair and Overhaul" (MRO).

Partene ble enige om en enterprise value på MNOK 151, på kontant og gjeldfri basis og med normalisert arbeidskapital. Den avtalte verdien reflekterer blant annet en forpliktelse for AIM til å investere rundt MNOK 540 i nytt motordepot for F-35 på Rygge over de neste 2–3 årene.

Nedenfor følger foreløpig merverdiallokering hvor det fremkommer at forventet vederlag blir MNOK 3,3. Forventet vederlag omfatter bl.a. earn-outs knyttet til EBITDA 2019 og strategisk samarbeid. AIM endret navn i juni til Kongsberg Aviation Maintenance Services AS (KAMS).

Foreløpig merverdiallokering ved oppkjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway AS

MNOK	Innregnede verdier ved overtagelse	Justering av virkelig verdi	Bokført verdi før oppkjøp
Bokført verdi immaterielle eiendeler	2	-	2
Sum immaterielle eiendeler eksklusive goodwill	2	-	2
Eiendeler holdt for salg	199	7	192
Eiendom anlegg og utstyr	42	(176)	218
Leasingeiendeler	172	-	172
Utsatt skattefordel	156	40	117
Omløpsmidler eksklusive betalingsmidler	192	-	192
Betalingsmidler	210	-	210
Sum totale eiendeler eksklusive goodwill	973	(129)	1 103
Pensjonsforpliktelse	(125)	-	(125)
Langsiktig gjeld	(380)	(5)	(375)
Langsiktig leasingforpliktelse	(138)	-	(138)
Kortsiktig leasingforpliktelse	(34)	-	(34)
Avsetninger	-	-	-
Annen kortsiktig gjeld	(294)	(19)	(275)
Sum totale forpliktelser	(971)	(24)	(947)
Netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser	3	(152)	156
Goodwill på oppkjøpstidspunktet	-	-	-
Vederlag	3	-	-
Betalingsmidler overtatt	(210)	-	-
Vederlag eksklusive betalingsmidler	(207)	-	-
Netto inngående kontantstrøm på oppkjøpet	(207)	-	-

Hvis oppkjøpet hadde vært gjennomført 1.1.19 ville KONGSBERG's driftsinntekter vært MNOK 197 høyere, mens EBITDA ville blitt redusert med MNOK 2. I eierperioden er det i driftsinntekter inkludert MNOK 275 og MNOK 38 i EBITDA fra AIM. Totaleffekt på KONGSBERG's driftsinntekter og EBITDA dersom oppkjøpet hadde skjedd 1.1.19 ville vært henholdsvis MNOK 472 og MNOK 36.

7 DRIFTSSEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i forretningsområder basert på bransjene hvor konsernet opererer og har per 31.12.19 to rapporteringspliktige driftssegmenter:

Kongsberg Maritime (KM) består av fem divisjoner som leverer løsninger, systemer, produkter og tjenester til ulike maritime markeder og de fleste maritime fartøyssegmenter. Integrated Solutions utvikler og leverer løsninger og systemer for bro- og kontroll systemer som i hovedsak omfatter dynamisk posisjonering, fremdriftskontroll og navigasjon, samt automasjonssystemer for sikkerhet, kontroll og overvåkning av prosesser om bord på handels- og offshorefartøy og Cruise-skip. Divisjonen leverer også energiløsninger og ship design tjenester i de samme segmentene. Propulsion & Engines produserer og leverer propeller, thrustere, vann-jet-systemer og systemer for offshore manøvrering til maritime fartøy. Divisjonen Deck Machinery and Motion Control produserer og leverer dekkstutstyr som vinsjer for fortøying, ankerhåndtering og spesialsystemer for offshore-fartøy,

tauebåter, marinefartøy og flere andre skipsklasser, samt kraner. Divisjonen Sensors & Robotics er en betydelig aktør innen hydroakustikk og leverer autonome undervannsfarkoster, løsninger for ubemannede maritime farkoster, en rekke produkter knyttet til fiskeri, systemer for kartlegging under vann, og sensorer og løsninger for spesialfartøy. Global Customer Support leverer i hovedsak service-tjenester, reservedeler og oppgraderinger knyttet til forretningsområdets leveranser. Inntektene fordeler seg med 22 % innen Marine Services, 22 % innen Sensor & Robotics, 20 % Integrated Solutions, 14 % innen Global Customer Support, 13 % Propulsion & Engines og 9 % innen Systems & Deck Machinery.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA) har i 2019 vært inndelt i seks divisjoner som i hovedsak leverer ulike systemer og tjenester til forsvarsindustrien. Divisjonen Integrated Solutions utvikler og leverer luftvernssystemer, kampsystemer, sonarer og navigasjon for marinefartøy og ubåter, samt integrerte kommando- og kontroll-

systemer. Divisjonen utvikler også ubemannede tårnløsninger for flyplasser. Protech Systems utvikler og leverer fjernstyrte våpenstasjoner til landbaserte kjøretøy og marinefartøy. Defense Communications utvikler og leverer ulike produkter for militær taktisk kommunikasjon. Missile Systems utvikler og leverer sjømålsmissiler og luft til bakke missiler. Aerostructures produserer og leverer avanserte lettvektskomponenter i kompositt og titan til F-35 jagerfly, samt vedlikeholds- og livssyklus tjenester (Maintenance, Repair & Overhaul, MRO). Divisjonen Space & Surveillance leverer komponenter og tjenester til romfartsindustrien, samt havneovervåkningsystemer. Fra 1.1.20 er divisjonene Protech Systems og Defense Communications slått sammen til én divisjon; Land Systems. For KDA er 14 % av driftsinntektene knyttet til Missile Systems, 27 % til Integrated Defence Systems, 20 % til Protech Systems, 14 % til Space and Surveillance, 17 % til Aerostructures og 8 % til Defence Communications.

Øvrige

Øvrig virksomhet består av Kongsberg Digital (KDI), eiendomsvirksomheten, konsernfunksjoner og eliminerings mellom forretningsområdene.

KDI har fokus på å ta nye, samt styrke eksisterende posisjoner knyttet til digitalisering innenfor blant annet olje- og gass-, vind- og handelsflåtemarkedet de siste årene.

Finansieringen av konsernet gjøres basert på vurderinger for konsernet som helhet. Finansposter, netto rentebærende gjeld og kontanter er derfor ikke segmentert. Det samme gjelder for skattekostnader og balanseposter knyttet til skatt, siden dette påvirkes av skattemessige disposisjoner mellom forretningsområdene.

Ledelsen følger opp driftssegmentenes driftsresultat (EBITDA) regelmessig og benytter denne informasjonen til å foreta analyser av de ulike driftssegmentenes prestasjoner samt foreta beslutninger om ressursallokering. Driftssegmentenes prestasjoner vurderes basert på driftsresultat (EBITDA) og avkastning på sysselsatt kapital.

Informasjon om konsernets rapporteringspliktige driftssegmenter presenteres nedenfor.

Driftssegmentdata

MNOK	Kongsberg			Eliminer- inger	Konsolidert
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrige		
2019					
Driftsinntekter fra eksterne kunder	16 018	7 237	826	-	24 081
Driftsinntekter – konserninternt	20	8	542	(570)	-
Totale inntekter	16 038	7 245	1 368	(570)	24 081
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	1 151	1 157	(29)	-	2 279
Avskrivninger	(193)	(186)	(61)	-	(440)
Avskrivninger IFRS16	(243)	(146)	41 ¹⁾	-	(348)
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	(18)	-	-	-	(18)
Amortiseringer	(209)	(65)	(16)	-	(290)
Driftsresultat (EBIT)	488	760	(65)	-	1 183
Segment eiendeler ²⁾	19 351	11 886	1910	(224)	32 923
Segment investeringer ³⁾	5 129	459	153	-	5 741
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger ⁴⁾	9 288	7 272	488	(174)	16 874
2018					
Driftsinntekter fra eksterne kunder	7 537	6 090	754	-	14 381
Driftsinntekter – konserninternt	8	14	466	(488)	-
Totale inntekter	7 545	6 104	1 220	(488)	14 381
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	594	863	(63)	-	1 394
Avskrivninger	(118)	(170)	(62)	-	(350)
Nedskrivninger eiendom, anlegg og utstyr	(5)	(1)	-	-	(6)
Amortiseringer	(18)	(71)	(4)	-	(93)
Driftsresultat (EBIT)	453	621	(129)	-	945
Segment eiendeler ¹⁾	6 970	8 520	1790	(158)	17 122
Segment investeringer ²⁾	80	199	92	-	371
Kortsiktige segment forpliktelser og avsetninger ³⁾	3 221	4 380	639	(117)	8 123

1) Tallet er inkludert interne eliminerings av avskrivninger IFRS16.

2) Segment eiendeler inkluderer ikke derivater og betalingsmidler da disse eiendeler styres av konsernets sentrale finansfunksjon.

3) Investeringer består av tilgang av eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill eksklusive IFRS16.

4) Segment forpliktelser inkluderer ikke utsatt skatt, betalbar skatt, rentebærende gjeld, andre langsiktige forpliktelser og avsetninger og derivater da denne type forpliktelser blir styrt av konsernets sentrale finansfunksjon.

Det er ingen forskjeller i målemetoder som brukes på segmentnivå sammenliknet med konsernregnskapet. De ulike driftssegmentenes driftsresultat inkluderer inntekter og kostnader fra transaksjoner med andre driftssegment i konsernet. Transaksjoner mellom segmentene er basert på markedspriser. Transaksjoner mellom de ulike segmentene er eliminert ved konsolideringen.

Avstemming av eiendeler

MNOK	2019	2018
Segment eiendeler	32 923	17 122
Derivater	376	182
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	302	316
Betalingsmidler	5 654	10 038
Sum eiendeler	39 255	27 658

Avstemming av forpliktelses og avsetninger

MNOK	2019	2018
Kortsiktige segment forpliktelses og avsetninger	16 874	8 123
Kortsiktig rentebærende gjeld	968	312
Derivater	493	580
Virkelig verdjusteringer knyttet til finansielle instrumenter	399	8
Beregnet betalbar skatt	77	19
Sum kortsiktige forpliktelses og avsetninger	18 811	9 042

Geografiske opplysninger

Ved presentasjon av informasjon om geografi fordeles inntekter på grunnlag av kundenes geografiske plassering, mens for anleggsmidlene er det den fysiske plassering eller tilknytning gjennom oppkjøp som er lagt til grunn. Konsernets aktiviteter er i hovedsak fordelt på Norge, øvrige Europa, Amerika og Asia. Inkludert i anleggsmidler er eiendom, anlegg og utstyr, immaterielle eiendeler og goodwill. (Finansielle instrumenter, utsatt skattefordel, pensjonsmidler og rettigheter som følger av forsikringsavtaler er ikke inkludert.)

MNOK	Norge	Europa	Nord- Amerika	Sør- Amerika	Asia	Australia	Afrika	Total
2019								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	4 348	6 761	6 022	328	5 638	403	581	24 081
Driftsinntekter i % av total	18 %	28 %	25 %	1 %	24 %	2 %	2 %	
Anleggsmidler ¹⁾	10 315	948	859	27	393	9	1	12 552
2018								
Driftsinntekter fra eksterne kunder	2 779	3 812	4 074	190	2 760	158	608	14 381
Driftsinntekter i % av total	19 %	27 %	28 %	1 %	19 %	1 %	4 %	
Anleggsmidler ¹⁾	4 218	115	783	15	289	-	-	5 420

1) Anleggsmidler består i denne oppstillingen av eiendom, anlegg og utstyr, goodwill og andre immaterielle eiendeler.

8 KUNDEKONTRAKTER

MNOK	Kongsberg			Sum
	Kongsberg Maritime	Kongsberg Defence & Aerospace	Øvrige	
2019				
<i>Periodisering av inntektsføring</i>				
Inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene (over tid)	5 230	5 828	519	11 577
Inntektsføring ved leveranse av varer og tjenester	3 796	282	247	4 325
Ettermarkedsaktiviteter ¹⁾ som inntektsføres på leveransetidspunktet	6 841	1 127	(4)	7 964
Inntekt fra utleie av eiendom, anlegg og utstyr	44		62	106
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	15 911	7 237	824	23 972
Gevinst ved salg av eiendom, anlegg og utstyr	-	-	2	2
Gevinst ved salg virksomhet	107	-	-	107
Sum eksterne inntekter	16 018	7 237	826	24 081
2018				
<i>Periodisering av inntektsføring</i>				
Inntektsføring basert på fremdrift i prosjektene (over tid)	3 737	4 644	386	8 767
Inntektsføring ved leveranse av varer og tjenester	897	468	157	1 522
Ettermarkedsaktiviteter ¹⁾ som inntektsføres på leveransetidspunktet	2 850	978	133	3 961
Inntekt fra utleie av eiendom, anlegg og utstyr	44	-	78	122
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	7 528	6 090	754	14 372
Gevinst ved salg av eiendom, anlegg og utstyr	9	-	-	9
Sum eksterne inntekter	7 537	6 090	754	14 381

1) Ettermarked omfatter inntekter fra service, vedlikehold, oppgraderinger, reservedeler, tilleggsutstyr/andre leveranser og trening/opplæring knyttet til tidligere leverte systemer og fartøy som ikke er nybygg. Ettermarkedsaktiviteter er ikke reflektert i ordrereserven og inngår da heller ikke i oversikten over inntekter framover i tid, jfr. tabellen nedenfor.

Tabellen viser forventet tidspunkt for når uoppgjorte /ikke påbegynte leveringsforpliktelser per 31.12.19 kommer til inntekt:

MNOK	2019				2018		
	Tidspunkt for inntektsføring				Tidspunkt for inntektsføring		
	Ordre- reserve 31.12.19	2020	2021	2022 og senere	Ordre- reserve 31.12.18	2019	2020 og senere
Kongsberg Defence & Aerospace	20 146	7 178	6 383	6 585	10 734	5 576	5 168
Kongsberg Maritime	12 095	8 904	2 332	859	5 739	4 268	1 471
Annet/eliminering	888	518	224	146	800	512	288
Sum	33 129	16 600	8 939	7 590	17 283	10 356	6 927

Kongsberg Maritime (KM)

Flere av divisjonene i KM har leveranser som er sammensatt i ett system og som skal virke sammen. Det gjelder hovedsakelig for leveranser fra divisjonene Sensor & Robotics og Integrated Solutions, hvor leveransene inntektsføres i forhold til fremdrift over tid. Begrunnelsen for dette er at leveransene har stor kundetilpassning og ikke har noe alternativt bruksområde for KM. Fremdriftsmål ved inntektsføring over tid er i de fleste tilfeller "cost to cost", men kan også være timer.

KM har også en vesentlig andel av leveranser som inntektsføres ved levering. Dette gjelder spesielt den delen som har kommet inn via oppkjøpet av Commercial Marine, som for eksempel Systems & Deck Machinery og Propulsion & Engines, men vil også gjelde for deler av

Sensor & Robotics og Integrated Solutions. Utstyrsløyper vurderes i stor grad som frittstående og har kort tidshorison og inntektsføres dermed ved leveranse. For ytterligere beskrivelse av hva de ulike divisjonene leverer se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

Over 36 % av kontraktsinntektene i KM er innenfor ettermarked. De aller fleste av disse kontraktene inntektsføres ved leveranse av timer/utstyr og har ofte kort varighet. Det forekommer også tilfeller hvor denne type kontrakter inntektsføres over tid, men det forutsettes da at kontraktene strekker seg over flere regnskapsperioder og er av vesentlig størrelse.

Ulike kundekontrakter har ulike betalingsvilkår avhengig av produkt, marked og forhandlinger med kunde. For kundekontrakter som inntektsføres over tid vil mange av kontraktene inkludere forskudd betalt av kunden ved kontraktsinngåelse og deretter betaling etter oppnådde milepæler. Det er store individuelle forskjeller på kontraktene. For vare- og serviceleveranser, inkludert ettermarkedsleveransen, faktureres kundene i stor grad ved levering og betaling skjer etter avtalt kredittid som avhenger av den enkelte avtale.

Kongsberg Defence & Aerospace (KDA)

KDA sine kundekontrakter gjelder i stor grad leveranser som er sammensatt i ett system og som skal virke sammen. De fleste kundekontraktene i forretningsområdet inntektsføres i forhold til fremdrift over tid. Begrunnelsen for dette er at leveransene har stor kundetilpasning og ikke har noe alternativt bruksområde for KDA. Kundekontraktene er normalt sett langvarige og er av betydelig størrelse. KDA har rett til å kreve betalt for arbeid til dato. "Cost to cost" brukes i hovedsak som fremdriftsmål, men også påløpte timer, fremdrift hos underleverandør, og i noen tilfeller milepæler. Leveranser av denne type er luftvernssystemer, missilsystemer, kommando og kontrollsystemer og overvåkingssystemer.

Serier av like enheter innenfor samme kontrakt tas til inntekt over tid. Disse behandles da som én leveringsforpliktelse. Betingelsen er at de hver for seg ville kvalifisert for inntektsføring over tid.

Inntektsmål for slike kontrakter kan være leveranse/lageruttak til kunde da dette representerer fremdriften fordi fremstillingstiden er forholdsvis kort. Flere av kontraktene vedrørende våpenstasjoner inntektsføres etter disse prinsippene. Det samme gjelder kontrakter tilknyttet F-35-programmet.

KDA har lite omfang av inntektsføring ved levering, men det forekommer ved leveranse av kommunikasjonsutstyr og utstyr til romfart.

KDA har i tillegg leveranser av service og vedlikehold. De fleste av disse leveransene er aktiviteter som faller inn under begrepet ettermarked i KONGSBERG. I det alt vesentlige inntektsføres disse tjenestene i takt med at timene/varene leveres.

For ytterligere beskrivelse av divisjoner og leveranser i KDA se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

KDA har rett på dekning av påløpte kostnader pluss margin hvis kunden skulle kansellere kontrakten uten rimelig grunn. Ulike kundekontrakter har ulike betalingsvilkår avhengig av produkt, marked og forhandlinger med kunde. For kundekontrakter som inntektsføres over tid vil mange av kontraktene inkludere forskudd betalt av kunden ved kontraktsinngåelse og deretter betaling etter oppnådde milepæler. Det er store individuelle forskjeller på kontraktene. For vare- og serviceleveranser, inkludert ettermarkedsleveransen, faktureres kundene i stor grad ved levering og betaling skjer etter avtalt kredittid som avhenger av den enkelte avtale.

MNOK	2019	2018 ¹⁾
<i>Divisjoner</i>		
Customer & Services	3 708	
Sensors & Robotics	3 693	2 875
Integrated Solutions	3 468	2 957
Global Customer Support (KM)	2 396	2 327
Propulsion & Engines (P&E)	2 244	
Systems & Deck Machinery	1 523	
Annet/eliminering	(994)	(614)
Kongsberg Maritime	16 038	7 545
Integrated Defence Systems	2 116	1 694
Protech Systems	1 562	1 699
Aerostructures	1 301	888
Missile Systems	1 147	728
Space & Surveillance	664	625
Defence Communications	635	680
Annet/eliminering	(180)	(210)
Kongsberg Defence & Aerospace	7 245	6 104
Annet/eliminering	798	732
Sum inntekter fra kundekontrakter	24 081	14 381

1) Sammenligning for KM er endret på grunn av divisjons sammensetningen

For ytterligere beskrivelse av de enkelte divisjonene og deres leveranser se [note 7 "Driftssegmenter"](#).

MNOK	Kongsberg			Sum
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrige	
2019				
<i>Geografisk fordeling av eksterne inntekter fra kundekontrakter</i>				
Norge	2 586	1 428	334	4 348
Europa	5 193	1 405	163	6 761
Amerika	2 802	3 036	184	6 022
Sør-Amerika	276	7	45	328
Asia	4 813	769	56	5 638
Afrika	101	470	10	581
Australia	247	122	34	403
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	16 018	7 237	826	24 081
2018				
<i>Geografisk fordeling av eksterne inntekter fra kundekontrakter</i>				
Norge	1 495	948	336	2 779
Europa	2 133	1 526	153	3 812
Amerika	1 248	2 667	159	4 074
Sør-Amerika	146	32	12	190
Asia	2 297	394	69	2 760
Afrika	158	443	7	608
Australia	60	80	18	158
Sum eksterne inntekter fra kundekontrakter	7 537	6 090	754	14 381

Kontraktsbalanser

Spesifikasjon av netto kontraktsbalanser ¹⁾

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18	MNOK	31.12.19	31.12.18
Kundekontrakter under utførelse	21	3 701	2 653	Kundekontrakter, eiendel	5 888	2 994
Forskudd fra kunder		(9 334)	(4 834)	Kundekontrakter, forpliktelse	(10 481)	(5 157)
Periodisert eiendel kundekontrakter		4 326	2 016	Netto kontraktsbalanser	(4 593)	(2 163)
Periodisert forpliktelse kunde- kontrakter		(3 286)	(1 998)			
Netto kontraktsbalanser		(4 593)	(2 163)			

1) Tabellen til venstre viser bruttobeløpene før nettinger. Tabellen til høyre er hver enkelt kundekontrakts balanseposter, med unntak av kundefordringer, nettet og presentert på tilhørende balanselinje.

Kontraktsbalanser

"Kundekontrakter, eiendel"

"Kundekontrakter, eiendel" består i hovedsak av utført, ikke fakturert arbeid og periodiserte eiendeler knyttet til kundekontrakter.

Periodiserte eiendeler inkluderer komponenter som skal brukes i kundekontrakter, men som ennå ikke er installert i prosjektene, mellomværende med leverandører og kostnadsperiodisering. Utgående balanse 31.12.19 inneholder i overkant av MNOK 1.500 fra selskaper tilkommet gjennom oppkjøp av Commercial Marine i forretningsområdet Kongsberg Maritime og er med på å forklare økningen i netto "kundekontrakter, eiendeler".

"Kundekontrakter, gjeld"

For flere kundekontrakter er det avtalt forskudd fra kunde eller det faktureres i henhold til betalingsplan før kontroll er overført til kunde.

Dette presenteres som forskudd fra kunde og inngår i "kundekontrakt, forpliktelse". "Kundekontrakter, forpliktelse" vil i tillegg oppstå som følge av kostnadsperiodiseringer på kontraktene. Inkludert i kostnadsperiodiseringen er avsetninger på tapsprosjekter.

Det er forretningsområdet Kongsberg Defence & Aerospace som har de største forskuddene. I løpet av 2019 har Kongsberg Defence & Aerospace mottatt nye forskudd på i overkant av tre milliarder. Ved årsslutt ble det registrert ett forskudd i Kongsberg Defence & Aerospace på i underkant av en og en halv milliard kroner. På årsavslutningstidspunktet var ikke dette forskuddet innbetalt slik at det tilsvarende beløp er inkludert i kundefordringene. Dette forskuddet er innbetalt etter årsavslutningstidspunktet.

I Kongsberg Maritime er det lite omfang av formelle kundeforskudd, men de har betalingsplaner som skaper periodisert inntekt på gjeldssiden.

Nær tre milliarder kroner av forskudd registrert i inngående balanse er inntektsført i regnskapsåret 2019.

De oppkjøpet selskapene Commercial Marine og AIM er i tillegg med på å bidra til økning i utgående saldo på balanselinjen "Kunde kontrakter, forpliktelse".

I inntektsføring fra kunde kontrakter inngår:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Forskudd fra kunder som inngår i kunde kontrakter, forpliktelse på begynnelsen av året og som er inntektsført i regnskapsåret	2 917	3 056
Inntekt fra leveringsforpliktelser avsluttet tidligere år enn regnskapsåret	(4)	67

Estimatusikkerhet knyttet til kunde kontakter

Ved innregning av kunde kontakter vil det knytte seg usikkerhet til fastsettelse av type leveringsforpliktelse og fastsettelse av transaksjonspris. Type leveringsforpliktelse vil påvirke tidspunkt for inntektsføring mens i de tilfellene hvor det er behov for estimering av transaksjonsprisen, vil estimater påvirke størrelsen på vederlaget som skal inntektsføres. Kontraktinntekter er som oftest i henhold til avtale. Variable vederlag og forsinkelsesavgifter vil kunne påvirke størrelsen på transaksjonsprisen, men forekommer ikke ofte. Usikkerhet vil være knyttet til sannsynligheten for at variable vederlag eller forsinkelsesavgifter vil inntreffe og også til estimering av størrelsen på disse.

For leveringsforpliktelser som inntektsføres over tid vil inntektsføring skje i takt med beregnet fremdrift. Fremdrift beregnes normalt som påløpte kostnader i forhold til forventede totale kostnader eller på grunnlag av påløpte timer målt mot forventet timeforbruk. Forventede totale kostnader estimeres basert på en kombinasjon av erfaringstall, systematiske estimeringsprosedyrer, oppfølging av effektivitetsmål og skjønn. Normalt vil en stor andel av totale kostnader være antall gjenværende timer som ansatte må bruke for å utvikle eller ferdigstille prosjektet. Usikkerhet i estimatene påvirkes av prosjektets varighet og tekniske kompleksitet. Det er etablert prinsipper for kategorisering av prosjekter i forhold til teknologisk kompleksitet og grad av utvikling. Dette danner grunnlaget for vurdering av risiko og resultatuttak i prosjektene.

9 ANDELER I FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET OG TILKNYTTETE SELSKAPER

Spesifikasjon av bevegelse på balanselinjen "Andeler i felleskontrollert virksomhet og tilknyttede selskaper" 1.1.–31.12:

MNOK	Forretnings- kontor	Andel	Netto eiendel		Mottatt utbytte	Resultat i perioden ¹⁾	Utvidet resultat i perioden ²⁾	Netto eiendel 31.12.19
			1.1.19	Tilgang i perioden				
Patria Oyj	Helsinki, Finland	49,90 %	2 807	(31) ³⁾	(68)	(35)	(18)	2 656
Kongsberg Satellite Services AS	Tromsø, Norge	50,00 %	437		(55)	112	(2)	492
Øvrige tilknyttede selskaper			156		(1)	(56)		100
Sum			3 400	(31)	(123)	21	(20)	3 247

1) Resultat fra selskap som er selvstendige skattesubjekter, som for eksempel aksjeselskap, er inntatt etter skatteskostnad og amortisering av merverdier.

2) Utvidet resultat gjelder omregningsdifferanser og estimatendringer. Deler av investeringen i Patria er sikret med basiswaper.

Se note 22 B "Finansielle instrumenter – Valutarisiko og -sikringer"

3) Kostprisjustering i henhold til avtale med selger.

Resultatandel Patria i eierperioden

	1.1.19–31.12.19		1.1.18–31.12.18	
	MEUR	MNOK	MEUR	MNOK
Resultat etter skatt i Patria (100 %)	4,5		29	
Justert for resultatandel i KAMS ¹⁾	(1,1)			
Minoritetsinteresser Millog	(5,0)		(4)	
Resultat etter skatt i Patria (100 %), majoritet	(1,5)	(15,2)	25	245
KONGSBERGs andel (49,9 %) ²⁾		(7,6)		122
Amortiseringer av merverdier etter skatt		(27,2)		(42)
Resultatandel i perioden		(34,8)		80

1) Resultatet fra Kongsberg Aviation Maintenance Services (KAMS), som eies 50,1 % av KONGSBERG og 49,9 % av Patria, er trukket ut (KAMS er konsolidert 100 % inn i KONGSBERG).

2) Andel av Patrias resultat etter skatt, justering for ikke kontrollerende interesser og resultat fra KAMS.

10 VARELAGER

Konsernets samlede varebeholdninger fordeler seg som følger:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Råvarer	2 156	925
Varer i arbeid	405	265
Ferdigvarer	1 403	984
Sum	3 964	2 174
Resultatførte verdiendringer i varelageret	67	35
Årets totale varekost utgjør	9 328	4 297

Estimatusikkerhet

Varelager er vurdert til laveste av anskaffelseskost og netto salgsværdi. Ved vurdering av netto salgsværdi benyttes skjønn. Ved vurderingene hensyntas blant annet markedsforhold og teknisk tilstand.

11 PERSONALKOSTNADER

Lønn og andre personalkostnader utgjør kostnader forbundet med avlønning av personell som er ansatt i konsernet.

MNOK	Note	2019	2018
Lønn		6 908	4 638
Arbeidsgiveravgift på lønn ¹⁾		936	642
Pensjonskostnad ytelsesplaner	12	17	35
Pensjonskostnad innskuddsplan	12	540	374
Andre ytelser ¹⁾		364	240
Totale personalkostnader		8 764	5 929
Gjennomsnittlig antall årsverk ¹⁾		9 645	6 750

1) Tallet for 2018 er justert.

12 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenestepensjonsordning som tilfredsstillende lovverket, og som består av en innskuddsordning og en lukket ytelsesordning. Tjenestepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge. Per 31.12.19 er det i Norge 6.475 ansatte som totalt er tilknyttet ordningene. KONGSBERG etterstreber seg på at flest mulig av de ansatte også i utlandet skal omfattes av tjenestepensjonsordninger.

Innskuddsordningen (ITP)

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 7,1 G, og 11 % av lønnsgrunnlaget fra 7,1G og opp til 12G. Fra 2020 vil innskuddssatsen være 5 % av hele lønnsgrunnlaget under 7,1 G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ordning for lønn mellom 12 og 15G. Bedriftens innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 28 "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte". De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015. Det er samme investeringsvalg i tilleggsordningen som i hovedordningen. KONGSBERGs selskaper i utlandet har i all vesentlighet innskuddsplaner. Per 31.12.19 var ca 6.200 ansatte i Norge og de fleste av de ansatte i utlandet omfattes av disse planene. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen (YTP)

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom DNB Livsforsikring. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden fordeles over de ansattes opptjeningsår. Gitt en beregnet folketrygdpensjon basert på Folketrygdens regler før 1.1.11 og full opptjening gir ordningen ca. 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenestepensjonsdelen med 50 % livsvarig. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15 G. Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvarer ca. 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G inntil fylte 77 år, deretter reduseres ytelsen med 50 % livsvarig. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i note 28 "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte". Disse tilleggsordningene ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon.

Risikodekning

Uførepensjon fra konsernet ble endret 1.1.16 og skal gi et tillegg til antatt uføretrygd fra folketrygden. Folketrygden dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget opp til 6G, mens konsernplanen dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget mellom 6G og 12G. Konsernplanen gir også et tillegg på 3 % av pensjonsgrunnlag fra 0G til 12G, et kronetillegg på 25 % av G og eventuelt barnetillegg på 4 % per barn (maksimalt 3 barn). Fra 1.1.16 har KONGSBERG vedtatt å terminere fripoliseopptjening på uførepensjonen som et ledd i tilpasning til nytt regelverk. De ansatte har fått utstedt individuelle fripoliser for de allerede opptjente fripoliserettighetene. Den nye ordningen er en ettårig risikodekning og premien kostnadsføres når den påløper. Fra og med 1.1.13 er risikopensjonene for lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G gjort om til driftsbasert finansiering. I praksis vil det si at KONGSBERG er selvsassurandør for risikopensjonene fremover i tid. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015.

Tidligpensjon

For noen år tilbake ble det besluttet at konsernet ikke lenger skulle tilby tidligpensjonsordninger for ledende ansatte. Konsernet har fremdeles gjenværende forpliktelser knyttet til slike tidligpensjonsavtaler for et fåtall personer.

Pensjonsforutsetninger

Ved beregning av de fremtidige pensjoner i ytelsesordningen er følgende forutsetninger lagt til grunn:

<i>Økonomiske forutsetninger</i>	<i>31.12.19</i>	<i>31.12.18</i>
Diskonteringsrente Norge	2,10–2,20 %	2,70 %
Diskonteringsrente Sverige	1,30 %	
Lønnsregulering	1,50 %	2,00 %
G-regulering	2,00 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,25 %	1,75 %
<i>Øvrige norske forutsetninger</i>		
Dødelighet	K2013	K2013
Uførhet	IR 73	IR 73
	4,5 %	4,5 %
Frivillig avgang	for alle aldre	for alle aldre

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Kostnader ytelsesplaner	17	35
Kostnader ved innskuddsplaner Norge	411	335
Kostnader ved innskuddsplaner utlandet	129	39

Netto renter er klassifisert som finanskostnad.

I kostnader ytelsesplaner er innregnet gevinst på oppgjør av pensjonsordning MNOK 34 (9)

Endring av netto balanseført pensjonsforpliktelse

MNOK	2019			2018		
	Fondert	Ufondert	Totalt	Fondert	Ufondert	Totalt
<i>Endringer i brutto pensjonsforpliktelse</i>						
Brutto pensjonsforpliktelse 1.1.	1 613	334	1 947	1 637	388	2 025
Tilgang ved oppkjøp	461	309	770	-	-	-
Nåverdien av årets opptjening	18	15	33	14	13	27
Rentekostnad av pensjonsforpliktelse	48	10	58	35	6	41
Aktuariell tap/gevinst	15	52	67	47	(21)	26
Oppgjør pensjonsordning	(30)		(30)	(8)	-	(8)
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(113)	(51)	(164)	(107)	(44)	(151)
Netto endring i arbeidsgiveravgift	11	(2)	9	(5)	(8)	(13)
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 023	667	2 690	1 613	334	1 947
<i>Endringer i brutto pensjonsmidler</i>						
Virkelig verdi pensjonsmidler 1.1.	1 409	-	1 409	1 378	-	1 378
Tilgang ved oppkjøp	358	-	358	-	-	-
Forventet avkastning på pensjonsmidler	42	-	42	30	-	30
Aktuariell tap/gevinst	(37)	-	(37)	74	-	74
Premieinnbetalinger	64	-	64	41	-	41
Utbetalinger av pensjoner/fripoliser	(120)	-	(120)	(114)	-	(114)
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 716	-	1 716	1 409	-	1 409
Netto balanseført pensjonsforpliktelse 31.12.	(307)	(667)	(974)	(204)	(334)	(538)

Den sikrede pensjonsordningen er forsikret gjennom forsikringselskap og konsernets pensjonsmidler er således knyttet til en forsikringspolise. Forsikringspolisen er ikke omsettelig og verdien fastsettes i henhold til regler i forsikringsvirksomhetsloven. Det er knyttet en rentegaranti til forsikringen som innebærer at det er forsikringselskapet som har risiko for avkastningen på pensjonsmidlene. Midlene er i hovedsak plassert i obligasjoner, noe i aksjer og eiendom.

Historisk informasjon

MNOK	2019	2018	2017	2016	2015
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 690	1 947	2 025	1 958	2 003
Virkelig verdi pensjonsmidler 31.12.	1 716	1 409	1 378	1 491	1 506
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	(974)	(538)	(647)	(467)	(497)
Estimatavvik pensjonsforpliktelse 31.12.	67	26	(24)	4	(211)
Estimatavvik pensjonsmidler 31.12.	(37)	74	(90)	22	11
Akkumulerte estimatavvik innregnet i oppstilling over totalresultat etter skatt	(1 428)	(1 331)	(1 374)	(1 316)	(1 331)
Herav erfaringsavvik	(926)	(881)	(928)	(943)	(898)

AFP ordning

Alle ansatte i Norge er medlem i en AFP ordning som gir et livslangt tillegg på den ordinære pensjonen. De ansatte kan velge å ta ut den nye AFP ordningen fra og med fylte 62 år, også ved siden av å stå i jobb. Den nye AFP ordningen er en ytelsesbasert flerforetakspensjonsordning, og finansieres gjennom premier som fastsettes som en prosent av lønn. Foreløpig foreligger ingen pålitelig måling og allokering av forpliktelse og midler i ordningen. Regnskapsmessig blir ordningen behandlet som en innskuddsbasert pensjonsordning hvor premiebetaling kostnadsføres løpende, og ingen avsetninger foretas i regnskapet. Det betales en premie til den nye ordningen av de samlede utbetalinger mellom 1G og 7,1G til konsernets arbeidstakere. For 2019 utgjorde premien 2,5 % og samme sats er fastsatt for 2020 (estimert til MNOK 110). Det er ikke fondsoppbygging i ordningen og det forventes at premienivået vil øke for de kommende årene.

Annet

Pensjonsytelsene er basert på antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. Netto pensjonsforpliktelser er fastsatt basert på aktuarberegninger, som bygger på forutsetninger blant annet knyttet til diskonteringsrente, fremtidig lønnsvekst, pensjonsreguleringer, forventet avkastning på pensjonsmidlene og ansatte turnover. Disse forutsetningene oppdateres årlig. Diskonteringsrenten er fastsatt med utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) som reflekterer tidshorisonten for oppgjør av pensjonsforpliktelsen for ytelsesordningen. Etter KONGSBERG sin vurdering er markedet for OMF tilstrekkelig dypt og viser pålitelig prising.

Balansen viser netto pensjonsforpliktelser inklusive arbeidsgiveravgift.

Forventet utbetaling av pensjoner innen YTP ordningen er følgende:

	MNOK
2020	142
2021	150
2022	154
2023	155
2024	148
Neste 5 år	666

13 EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

MNOK	Bygg og annen fast eiendom					Total
	Tomter	Maskiner og anlegg	Driftsløse	Anlegg under utførelse		
<i>Anskaffelseskost</i>						
1.1.18	304	2 248	1 566	2 046	148	6 312
Reklassifisering	-	21	-	-	(21)	-
Tilgang	5	18	128	84	(5)	230
Avgang	-	(30)	(84)	(13)	-	(127)
Omregningsdifferanser	1	21	1	11	-	34
Sum anskaffelseskost 31.12.18	310	2 278	1 611	2 128	122	6 449
Reklassifisering	(2)	1	-	12	(2)	9
Tilgang ved oppkjøp	16	862	80	274	63	1 295
Tilgang	12	51	110	152	219	544
Avgang	(1)	(21)	(14)	(38)	(14)	(88)
Omregningsdifferanser	-	37	7	13	-	57
Sum anskaffelseskost 31.12.19	335	3 208	1 794	2 541	388	8 266
<i>Akkumulerte av- og nedskrivninger</i>						
1.1.18	-	1 040	948	1 660	6	3 654
Reklassifisering	-	-	-	-	-	-
Årets avskrivninger	-	87	123	140	-	350
Årets nedskrivninger	-	5	1	-	-	6
Akkumulerte avskrivninger ved avgang	-	(23)	(73)	(12)	-	(108)
Omregningsdifferanser	-	8	1	7	-	16
Sum akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.18	-	1 117	1 000	1 795	6	3 918
Årets avskrivninger	-	74	146	220	-	440
Årets nedskrivninger	-	1	-	17	-	18
Akkumulerte avskrivninger ved avgang	-	(6)	(11)	(36)	-	(53)
Omregningsdifferanser	-	3	7	9	-	19
Sum akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.19	-	1 189	1 142	2 005	6	4 342
Balanseført verdi 31.12.18	310	1 161	611	333	116	2 531
Balanseført verdi 31.12.19	335	2 019	652	536	382	3 924
Utnyttbar levetid	N/A	10–33 år	1–10 år	1–10 år		

Estimatusikkerhet

For gruppen eiendom, anlegg og utstyr er det knyttet estimatusikkerhet til fastsettelsen av forventet gjenværende levetid og forventet utrangeringsverdi. Disse faktorene blir gjennomgått årlig etter beste skjønn.

14 LEIEAVTALER

KONGSBERG har leiekontrakter hovedsakelig tilknyttet tomter og bygg, men har også leiekontrakter på maskiner, biler og utstyr. Leiekontraktene er sikret med den underliggende eiendelen. Flere av leiekontraktene inneholder forlengelsesopsjoner. Disse er innregnet dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen. Leiebetingelsene omfatter ikke variabel leie utover variabel leie som er avhengig av indeks eller rentesats. Konsernet benytter seg av unntaket for kortsiktige leieavtaler og for leieavtaler med eiendeler av lav verdi. Førstnevnte unntak benyttes for alle typer leiekontrakter, mens sistnevnte er benyttet hovedsakelig for kontormaskiner og mindre utstyr.

MNOK	Biler, maskiner og utstyr		Total
	Eiendom		
Inngående balanse	1 605	10	1 615
Tilgang ved oppkjøp	674	21	695
Tilgang	179	-	179
Årets avskrivninger	(337)	(11)	(348)
Årets nedskrivninger			-
Balanseført verdi 31.12.19	2 121	20	2 141
Leieperiode	1–21 år	1–5 år	

Leasingforpliktelser

MNOK	2019
Inngående balanse	1 615
Tilgang ved oppkjøp	695
Tilgang	179
Renter på leasingforpliktelser	131
Leiebetalinger	(423)
Balanseført verdi 31.12.19	2 198
Kortsiktige leasingforpliktelser	348
Langsiktige leasingforpliktelser	1 850

Se note 25 "Avsetninger" vedrørende langsiktige forpliktelser tilknyttet eiendommer som er solgt og tilbakeleid.

Samlede utgående kontantstrømmer for leieavtaler er MNOK 492 i 2019.

Innregnet i resultatet

MNOK	2019
Årets avskrivninger på leiekontrakter	348
Rentekostnad på leasing gjeld	131
Kostnader knyttet til kortsiktige leieavtaler og leieavtaler med eiendeler av lav verdi	69
Sum innregnet i resultatet	548

For opplysninger om forfall på leiebetalinger se note 22 E).

KONGSBERG har flere leiekontrakter som inkluderer forlengelsesopsjoner. Disse opsjonene er forhandlet frem for å ha en fleksibilitet til å håndtere leieporteføljen etter KONGSBERGs løpende behov. Opsjonene innregnes dersom det er rimelig sikkert at KONGSBERG vil utøve opsjonen.

15 IMMATERIELLE EIENDELER

MNOK	Goodwill	Teknologi	Aktivert egen- utvikling	Andre immaterielle eiendeler ¹⁾	Total
<i>Anskaffelseskost</i>					
1.1.18	2 893	656	1 139	101	4 789
Tilgang ved kjøp av virksomhet	-	-	8	-	8
Tilgang	11	4	130	7	152
Avgang	-	-	(2)	-	(2)
Omregningsdifferanser	19	9	-	1	29
Sum anskaffelseskost 31.12.18	2 923	669	1 275	109	4 976
Tilgang ved kjøp av virksomhet	2 272	769	-	684	3 725
Tilgang	-	-	173	1	174
Avgang	(29)	-	(1)	-	(30)
Omregningsdifferanser	9	14	-	1	24
Sum anskaffelseskost 31.12.19	5 175	1 452	1 447	795	8 869
<i>Akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger</i>					
1.1.18	912	635	344	95	1 986
Amortiseringer	-	21	67	5	93
Avgang	-	-	-	-	-
Omregningsdifferanser	-	8	-	-	8
Sum akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger 31.12.18	912	664	411	100	2 087
Amortiseringer	-	58	83	149	290
Avgang	(9)	-	(1)	-	(10)
Omregningsdifferanser	-	15	-	-	15
Sum akkumulerte amortiseringer og nedskrivninger 31.12.19	903	737	493	249	2 382
Balanseført verdi 31.12.18	2 011	5	864	9	2 889
Balanseført verdi 31.12.19	4 272	715	954	546	6 487
Utnyttbar levetid		1–10 år	1–10år	1–10 år	

1) Årets tilgang ved kjøp av virksomhet i gruppen "andre immaterielle eiendeler" består i all hovedsak av kunderelasjoner med MNOK 616 og merkevarer med MNOK 66. Se note 6 "Oppkjøp" for mer informasjon.

Med unntak av goodwill, som ikke amortiseres, er amortiseringen av immaterielle eiendeler lineære over utnyttbar levetid. Amortisering starter når den immaterielle eiendelen er tilgjengelig for bruk.

Produktvedlikehold, forskning og utvikling ført over resultatet

MNOK	2019			2018		
	Produkt-vedlikehold	Forsknings- og utviklings-kostnader	Total	Produkt-vedlikehold	Forsknings- og utviklings-kostnader	Total
Kongsberg Maritime	398	691	1 089	220	499	719
Kongsberg Defence & Aerospace	39	92	131	35	98	133
Øvrige	23	67	90	25	68	93
Sum	460	850	1 310	280	665	945

Balansføring av egenutvikling

Utviklingsprosjekter hvor kundene finansierer utviklingen blir ikke balanseført, men KONGSBERG søker å oppnå eierrettigheter til de utviklede produktene. Underveis i utviklingsfasen for egenfinansierte prosjekter besluttes det, basert på teknisk suksess og markeds-vurderinger, hvorvidt konsernet skal ferdigstille utviklingen og starte balansføring av gjenværende utviklingsutgifter.

Egenfinansierte utviklingsprosjekter hos Kongsberg Maritime inneholder i hovedsak mange prosjekter med begrenset totalomfang, og i stor grad utvikling av eksisterende teknologi. Det er vurdert at mange av disse utviklingsprosjektene ikke tilfredsstillere kriteriene for balansføring av utvikling. For flere av prosjektene er det betydelig usikkerhet knyttet til om prosjektet er teknologisk gjennomførbart og hvordan den endelige løsningen blir. Det vil normalt derfor være sent i utviklingsprosjektet at kriterier for balansføring blir oppfylt.

Forretningsområdet Kongsberg Defence & Aerospace har den største andelen av de balanseførte egenutviklingsprosjektene i KONGSBERG. I overkant av MNOK 700 av bokført saldo er tilhørende egenutviklet teknologi i dette forretningsområdet. Dette omfatter teknologi knyttet til våpenstasjoner, missilsystemer, styringssystemer og kommunikasjonsutstyr.

Estimatusikkerhet

Balansførte utviklingskostnader blir amortisert i forhold til estimert levetid. Estimert levetid vil kunne endres over tid. Dette vurderes årlig, og amortiseringstakten endres når forholdene krever det. Ved test av verdien på balanseført egenutvikling anvendes samme prinsipper og metoder som ved test for verdifall av goodwill. For estimatusikkerhet knyttet til dette, se note 16 "Test av verdifall på goodwill".

16 TEST AV VERDIFALL PÅ GOODWILL

Goodwill

Goodwill anskaffet gjennom oppkjøp er allokert til konsernets driftssegmenter og blir fulgt opp og testet samlet for den gruppe av kontantstrømgenererende enheter som inngår i driftssegmentet. Goodwill følges opp for grupper av kontantstrømgenererende enheter som er lik det som er definert som driftssegment i henhold til note 7 "Driftssegmenter".

Goodwill er tilordnet driftssegmenter som følger:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Kongsberg Maritime	4 012	1 753
Kongsberg Defence & Aerospace	174	172
Øvrig ¹⁾	86	86
Sum balanseført verdi goodwill	4 272	2 011

1) Goodwill fra øvrig er tilknyttet Kongsberg Digital.

Konsernet tester goodwill for nedskrivning årlig eller oftere dersom det er indikasjoner på verdifall.

Konsernet har benyttet bruksverdi for å fastsette gjennvinnbart beløp av de kontantstrømgenererende enhetene. For å fastsette bruksverdien er det benyttet diskontert forventet kontantstrøm. Forventet kontantstrøm bygger på forretningsområdenes budsjetter og langtidspaner som er godkjent av konsernledelsen og styret. Budsjetter og langtidspaner dekker en periode på fem år (eksplisitt prognoseperiode). Godkjente budsjetter og langtidspaner blir justert

for kontantstrømmer relatert til investeringer, restruktureringer, fremtidige produktforbedringer og nyutvikling dersom elementene er vurdert som vesentlig for verditesten. Etter de fem årene med konkrete planer fastsettes enhetenes kontantstrømmer ved ekstrapolering. Ved inngang til ekstrapoleringsperioden forutsettes enheten å være i en stabil fase. I beregningene av bruksverdi har konsernet benyttet forventede kontantstrømmer etter skatt og tilsvarende diskonteringssetts etter skatt. Gjennvinnbart beløp ville ikke ha blitt vesentlig påvirket dersom kontantstrømmer før skatt og diskonteringssetts før skatt var benyttet. Diskonteringssetts før skatt er fastsatt ved bruk av en iterativ metode, og er vist i egen tabell.

Forutsetninger lagt til grunn er basert på historiske resultater og observerbare markedsdata.

Nøkelforutsetninger

Diskonteringssetts

Diskonteringssettsene er basert på en vektet gjennomsnittlig kapitalkostnad (WACC) metodikk der egenkapitalkostnaden og gjeldskostnaden er vektet i henhold til estimert kapitalstruktur. Diskonteringssettsene reflekterer markedets avkastningskrav per tidspunkt for testen i den bransje den kontantstrømgenererende enheten sammenlignes med. Estimert kapitalstruktur er basert på gjennomsnittlig kapitalstruktur i bransjen den kontantstrømgenererende enheten opererer i og en vurdering av hva som er en fornuftig og forsvarlig langsiktig kapitalstruktur. Ved estimering av egenkapitalkostnaden er CAPM-modellen benyttet. I henhold til CAPM består egenkapitalkostnaden av risikofri rente samt en individuell risikopremie. Risikopremien er enhetens systematiske risiko (beta) multiplisert med markedets risikopremie. Risikofri rente er estimert basert på en

10-årig norsk statsobligasjonsrente og er basert på at alle kontantstrømmer er omregnet til norske kroner. Gjeldskostnaden representerer en forventet langsiktig rente etter skatt for sammenlignbar gjeld og består av risikofri rente og en rentespread.

Fortjenestemargin (EBITDA)

Fortjenestemargin er vurdert for hver av de kontantstrømgenererende enhetene som er basert på forventninger om fremtidig utvikling. Konsernet har gode utsikter for ordreinngang, spesielt innen forsvarssegmentet og har et godt grunnlag for fremtidig vekst. De store omstillingene som er gjort i hele konsernet ventes å bidra til økt lønnsomhet for konsernet som helhet. I den eksplisitte perioden på 5 år er det lagt til grunn en moderat jevn vekst i både Kongsberg Maritime og i Kongsberg Defence & Aerospace.

Vekstrate

Vekstrater i den eksplisitte prognoseperioden er basert på ledelsens forventninger til markedsutviklingen i de markedene hvor virksomheten drives. Konsernet benytter stabile vekstrater til å ekstrapolere kontantstrømmene utover fem år. Den langsiktige vekstraten utover fem år er ikke høyere enn forventet langsiktig vekst i bransjen der virksomheten drives.

Markedsandeler

For enheter som opererer i markeder hvor det er relevant å måle markedsandeler er det forventet at etablerte posisjoner generelt vil opprettholdes, men at det kan komme økninger og svekkelser innen enkeltområder.

Nøkkelforutsetninger per kontantstrømgenererende enhet

Prosent	Kongsberg		
	Kongsberg Maritime	Defence & Aerospace	Øvrig
Diskonteringsatts før skatt	9,60	7,32	9,60
Diskonteringsatts etter skatt	7,49	5,71	7,49
Langsiktig nominell vekstrate	1,5	1,5	1,5
Inflasjon	1,5	1,5	1,5

Sensitivitetsanalyse

Nedskrivningstest av goodwill er gjennomført med sensitivitetsanalyser av hver enkelt kontantstrømgenererende enhet.

For både Kongsberg Maritime og Kongsberg Defence & Aerospace vil en først være i nedskrivningssituasjon ved betydelige endringer i nøkkelforutsetningene og disse endringene er vurdert å være utenfor det intervallet som vurderes å være sannsynlig.

Estimatusikkerhet

Det vil alltid være knyttet usikkerhet til estimering av brukesverdi. Vurderingene er basert på nøkkelforutsetninger som beskrevet ovenfor, og i stor grad påvirket av markedsdata for sammenlignbare selskaper, rentenivå og andre risikoforhold. Disse beregningene er basert på neddiskontering av fremtidige kontantstrømmer, hvor det er benyttet skjønn i forhold til fremtidig inntjening og drift.

Et vesentlig avvik i disse vil påvirke verdien på goodwill.

17 FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

MNOK	Note	2019	2018
Renteinntekter fra eiendeler til amortisert kost		88	50
Agio		48	16
Andre finansinntekter		4	3
Finansinntekter		140	69
Rentekostnader fra forpliktelser til amortisert kost		122	103
Disagio		69	35
Diskontering langsiktige avsetninger		2	4
Andre finanskostnader		32	28
Finanskostnader		225	170
Rente på leasingforpliktelser	14	131	-
Netto finansposter innregnet i resultatet		(216)	(101)

18 SKATT

Skattekostnad

MNOK	2019	2018
Betalbar skatt Norge	(29)	31
Betalbar skatt utlandet	194	88
Endring utsatt skatt	85	21
Skattekostnad	250	140

Avstemming fra nominell til effektiv skattesats

MNOK	2019	2018
Resultat før skatt	967	844
Skatt beregnet til skattesats 22 % (23 %) av resultat før skatt	213	194
Effekt av at skattesatsen er redusert til 22 % (23 %)	-	(60)
Effekt av skattesatsforskjeller og ikke hensyntatte skattefordeler i utlandet	-	(1)
Felleskontrollert virksomhet og tilknyttet selskap	(5)	(42)
Korreksjoner av betalbar skatt for tidligere år	-	38
Kildeskatt	48	-
Andre permanente forskjeller	(6)	11
Skattekostnad	250	140
Effektiv skattesats	25,8 %	16,6 %

Kundekontrakter / Midlertidige forskjeller

For kundekontrakter som inntektsføres over tid er det lagt til grunn at skattemessig inntektsføring skjer når kontroll og risiko overdras til kunden. Dette påvirker ikke skattekostnaden i resultatregnskapet, men betalbar skatt vil som følge av dette variere over tid.

Permanente forskjeller

Den effektive skattesatsen er påvirket av kildeskatt på utbytte fra utenlandske datterselskap, andre permanente forskjeller og at resultatandeler fra tilknyttede selskaper er innregnet etter skatt.

Eiendel utsatt skatt og utsatt skatt forpliktelse

MNOK	31.12.19	31.12.18
<i>Eiendel utsatt skatt</i>		
Pensjoner	170	118
Avsetninger / valuta	137	(22)
Derivater	109	128
Akkumulert fremførbart underskudd	392	134
Eiendel utsatt skatt – brutto	808	358
<i>Utsatt skatt forpliktelse</i>		
Anleggsmidler	235	157
Kundekontrakter	1 673	1 454
Derivater	83	40
Utsatt skatt forpliktelse – brutto	1 991	1 651
Regnskapsført utsatt skatt forpliktelse	(1 350)	(1 293)
Regnskapsført utsatt skattefordel¹⁾	167	-
Skattesats i Norge	22 %	22 %

1) Utsatt skattefordel knytter seg til KAMS.

Ikke balanseført utsatt skattefordel utgjør per 31.12.19 MNOK 712, som er knyttet til CM.

Endring i utsatt skatt som er innregnet i utvidet resultat

MNOK	2019	2018
Pensjoner	(15)	12
Kontantstrømsikring	(26)	16
Sum	(41)	28

Endring i utsatt skatt ført direkte mot balansen

MNOK	2019	2018
Tilgang utsatt skattefordel ved kapitalforhøyelse	-	(14)
Tilgang forventet kredittfradrag skatt utland, ikke utlignet	(9)	(14)
Tilgang utsatt skattefordel ved oppkjøp	(156)	-
Avgang utsatt skattefordel ved avhendelse	11	-

19 RESULTAT PER AKSJE

MNOK	2019	2018
<i>Årets resultat som tilfaller innehavere av aksjer</i>		
Resultat etter skatt	717	704
Ikke-kontrollerende interessers andel av resultatet	(17)	(3)
Årets resultat / utvannet resultat som tilfaller innehavere av ordinære aksjer	700	701

Antall aksjer	Note	2019	2018
Gjennomsnittlig vektet antall utestående aksjer 1.1.	24	180	120
Gjennomsnittlig vektet antall aksjer 31.12.	24	180	126

NOK	2019	2018
Årets resultat per aksje	3,89	5,58
Årets resultat per aksje, utvannet	3,89	5,58

20 ANDRE LANGSIKTIGE EIENDELER

MNOK	31.12.19	31.12.18
Aksjer til virkelig verdi over resultatet	26	26
Lån til ansatte	12	15
Forskuddsbetalt tomteleie	16	17
Langsiktig lån til kunde	97	110
Langsiktig lån tilknyttede selskaper	29	-
Andre langsiktige eiendeler	34	20
Sum andre langsiktige eiendeler	213	188

21 FORDRINGER OG KREDITTRISIKO

Kredittrisiko

Eksponering for kredittrisiko

For redegjørelse av KONGSBERGs kredittrisiko og håndtering av denne, se [note 5](#) "Styring av kapital og finansiell risiko". Balanseført verdi av finansielle eiendeler representerer maksimal kreditteksponering:

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18
Kundefordringer ¹⁾		6 783	3 001
Andre kortsiktige fordringer		998	460
Kundekontrakter under utførelse	8	3 701	2 653
Andre langsiktige eiendeler	20	213	188
Betalingsmidler	23	5 654	10 038
Valutaterminkontrakter og rentebytteavtaler som er brukt som sikring	22A	376	182
Total eksponering for kredittrisiko		17 725	16 522

1) Økningen i kundefordringer skyldes i all hovedsak oppkjøp av Commercial Marine og forskudd på en og en halv milliard i KDA, som har blitt innbetalt etter årsavslutningstidspunktet. Se [note 8](#) for mer informasjon.

MNOK	31.12.19	31.12.18
Kundefordringer	6 783	3 001
Avsetning tap kundefordringer	(420)	(199)
Netto kundefordringer	6 363	2 802

Kundefordringer fordelt på region

MNOK	31.12.19	31.12.18
Norge	1 117	413
Europa	1 551	893
Nord Amerika	2 483	756
Sør Amerika	178	79
Asia	1 001	534
Andre land	452	325
Totalt	6 783	3 001

Kundefordringer fordelt på kundetype

MNOK	31.12.19	31.12.18
Offentlige	1 266	863
Private	5 517	2 138
Totalt	6 783	3 001

Aldersfordelte kundefordringer og avsetning for tap på kundefordringer

MNOK	31.12.19		31.12.18	
	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer	Brutto	Avsetning tap på kundefordringer
Ikke forfalt	4 159	(5)	1 737	(2)
Forfalt 1–30 dager	810	(6)	554	(5)
Forfalt 31–90 dager	527	(14)	388	(10)
Forfalt 91–180 dager	690	(60)	157	(27)
Forfalt mer enn 180 dager	597	(334)	165	(155)
Totalt	6 783	(420)	3 001	(199)

Endring i avsetning tap på kundefordringer

MNOK	2019	2018
Avsetning 1.1.	(199)	(241)
Tilgang ved oppkjøp	(177)	-
Konstaterte tap	51	52
Avsatt	(98)	(34)
Oppløst	3	25
Avsetning 31.12.	(420)	(199)

Estimatusikkerhet

Avsetning til tap på fordringer fastsettes ved vurdering av sannsynligheten for tap på en fordring eller en gruppe av fordringer. Ved vurderingen anvendes skjønn og forutsetninger som kan endres over tid. Avsetning til tap på fordringer er i stor grad påvirket av markedssituasjonen og finansiell stilling hos motparten.

22 FINANSIELLE INSTRUMENTER

For definisjoner av finansielle instrumenter vises det til note 3 J "Finansielle instrumenter".

A) Virkelig verdi derivater

MNOK	Note	31.12.19	31.12.18
<i>Omløpsmidler</i>			
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	22C	44	117
Valutaterminer, virkelig verdisikringer		314	60
Rentebytteavtaler, virkelig verdisikringer	22D	-	5
Lånesikringer	22B	18	-
Sum derivater omløpsmidler		376	182
<i>Kortsiktige forpliktelser</i>			
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	22C	55	50
Valutaterminer, virkelig verdisikringer		374	443
Virkelig verdi basisswapper		64	86
Lånesikringer	22B	-	1
Sum derivater kortsiktige forpliktelser		493	580

B) Valutarisiko og -sikring

KONGSBERGs valutarisiko og håndtering av denne risikoen er omtalt i note 5 "Styring av kapital og finansiell risiko". Valutaterminer som virkelig verdisikring skal sikre kontraktfestede valutastømmer. Det betyr at valutaterminene skal sikre balanseførte kundefordringer i utenlandsk valuta samt gjenstående fakturering på inngåtte kontrakter. KONGSBERG er også eksponert mot andre valutaer, men disse er ubetydelige sammenlignet med eksponeringen i USD og EUR. I oversikten for 2018 ble britiske pund (GBP) inkludert grunnet en betydelig eksponering av kontantstrømsikringer i forbindelse med kjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine.

Viktige valutakurser benyttet i konsernregnskapet gjennom året:

KONGSBERG benytter månedlige gjennomsnittskurser for omregning av resultatet i annen funksjonell valuta.

	Gjennomsnittlig kurs		Spotkurs per 31.12.	
	2019	2018	2019	2018
USD	8,80	8,13	8,78	8,64
EUR	9,85	9,60	9,84	9,90
GBP	11,24	10,85	11,64	11,02

Valutasikring

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019							
	Verdi i NOK per 31.12.19 basert på avtalte kurser	Virkelig verdi ¹⁾ i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i EUR 31.12.19	Total sikret beløp i GBP 31.12.19	Gj.snittlig sikret kurs i GBP 31.12.19
	<i>Sikringskategori</i>							
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ²⁾	229	(11)	97	8,81	(59)	10,16	(2)	11,99
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97		(59)		(2)	
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾	15 122	(60)	1 428	8,74	215	10,06	31	11,57
Lånesikringer, virkelig verdisikringer ^{2) 3)}	657	18	73	9,02	3	10,10	3	11,85
Sum virkelig verdisikringer	15 779	(42)	1 501		218		34	
Sum totalt	16 008	(53)	1 598		159		32	

Beløp i millioner	2018							
	Verdi i NOK per 31.12.18 basert på avtalte kurser	Virkelig verdi ¹⁾ i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i EUR 31.12.18	Total sikret beløp i GBP 31.12.18	Gj.snittlig sikret kurs i GBP 31.12.18
	<i>Sikringskategori</i>							
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ^{2) 4)}	(4 064)	67	234	8,52	(60)	9,83	(502)	10,87
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234		(60)		(502)	
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾	8 283	(384)	565	8,05	306	9,85	43	10,81
Lånesikringer, virkelig verdisikringer ^{2) 3)}	402	(1)	62	8,60	(2)	9,83	(2)	10,96
Sum virkelig verdisikringer	8 685	(385)	627		304		41	
Sum totalt	4 621	(318)	861		244		(461)	

1) Virkelig verdi er forskjellen mellom spotkurs 31.12. og avtalt kurs på terminene.

2) Verdier i tabellen knyttet til verdi basert på avtalte kurser og virkelig verdi inkluderer også andre valutaer enn USD, EUR og GBP.

3) Lånesikringer er valutasikringer knyttet til lån i utenlandsk valuta.

4) Kjøpet av Rolls-Royce Commercial Marine (MGBP 500) ble i 2018 sikret gjennom en "Deal Contingency Forward".

Forfallsprofil sikringer

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	Nominelle	Forfall	Forfall
	valuta	Forfall	2021
	beløp	2020	og senere
Sikringskategori			
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>			
USD	97	(51)	148
EUR	(59)	(59)	-
GBP	(2)	(2)	-
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>			
USD	1 501	878	623
EUR	218	147	71
GBP	34	36	(2)

Sikringsineffektivitet

Ineffektive sikringer kan oppstå ved at innbetalinger kommer tidligere enn planlagt, eller at innkjøp utbetales tidligere enn planlagt. Dette skal fanges opp gjennom normale driftsrutiner, og motsatte valutaforretninger skal gjennomføres for å redusere valutarisiko.

Effektiviteten av etablerte sikringer testes månedlig gjennom kontroll av inn- og utbetalinger i valuta mot sikringsforfall, samt vurderinger knyttet til sikringsrelasjoner.

Per 31.12. hadde konsernet bokført følgende beløp som sikringsineffektivitet over resultatet, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019	2018
Sikringskategori		
Valutaterminer, kontantstrømsikringer ¹⁾	-	-
Valutaterminer, virkelig verdisikringer ²⁾³⁾	-	14
Sum totalt	-	14

- 1) Endring i virkelig verdi knyttet til sikringseffektive kontantstrømsikringer innregnes i utvidet resultat. Den del som ikke er sikringseffektiv blir innregnet over resultatet.
- 2) Samlet verdiendring på sikrede prosjekter er MNOK 322 i løpet av 2019 (MNOK 29 i 2018). Derivater anvendt som prosjektsikring har ved 100 % sikringseffektivitet tilsvarende negativ verdi gjennom året. Verdiendringene innregnes i kundefordringer og anleggskontrakter under utførelse (eiendeler og gjeld).
- 3) Det er ikke resultatført sikringsineffektivitet på virkelig verdisikringer i 2019 (MNOK 14 i 2018). I 2018 skyldtes ineffektiviteten at kontantstrømmene for sikringsobjektet kom tidligere enn oppgjøret for sikringsinstrumentet, og beløpet bestod i sin helhet av rentepunkter.

Valutaopsjoner

KONGSBERG hadde per 31.12.19 ingen valutaopsjoner.

Basisswapper

I forbindelse med kjøp av aksjer i Patria Oyj til en kostpris på MEUR 284,9, ble det inngått basisswapper på til sammen MEUR 130 for å sikre nettinvestering i utenlandsk virksomhet. Disse basisswappene har en virkelig verdi på MNOK -63 per 31.12.19 (MNOK -86 per 31.12.18). Endring i virkelig verdi på basisswappene føres over utvidet resultat.

Virkelig verdi på valutaterminer er i tillegg til valutakursen 31.12. påvirket av forskjellene i renter i de aktuelle valutaene. Rentekurvene som benyttes i verdsettelsen mottas fra Reuters som igjen henter informasjon fra ulike markedsaktører. Det vises forøvrig til [note 4](#) "Virkelig verdi" og [note 22 G](#) "Vurdering av virkelig verdi".

Sensitivitetsanalyse

En svekkelse av norske kroner mot USD, EUR og GBP per 31.12.19 på 10 % ville ha økt utvidet resultat med beløp listet i tabellen.

Beregnet effekt på utvidet resultat (etter skatt):

MNOK	31.12.19	31.12.18
Valutaterminer i USD	66	158
Valutaterminer i EUR	(45)	(47)
Valutaterminer i GBP	(1)	(432)
Totalt	20	(321)

Kontantstrømsikringer er vurdert til å være effektive, og all effekt fra en eventuell valutakursendring vil således føres i utvidet resultat. For virkelig verdisikringer vil verken utvidet resultat eller årsresultat bli påvirket så lenge sikringene er effektive. Da KONGSBERG har en sikringsstrategi som i hovedsak sikrer alle kontraktfestede valutastrømmer og fordringer i utenlandsk valuta vil en eventuell valutakursendring i liten grad påvirke lønnsomheten i allerede inngåtte kontrakter.

C) Kontantstrømsikringer

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer forventes å oppstå:

MNOK	31.12.19				31.12.18			
	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2020	2021 og senere	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2019	2020 og senere
<i>Valutaterminkontrakter</i>								
Eiendeler	44	44	44	-	117	118	101	17
Forpliktelser	(55)	(57)	(33)	(24)	(50)	(51)	(25)	(26)
Sum	(11)	(13)	11	(24)	67	67	76	(9)

Oversikt over periodene hvor kontantstrømmer knyttet til derivater som er kontantstrømsikringer forventes å påvirke resultatet:

MNOK	31.12.19				31.12.18			
	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2020	2021 og senere	Balanseført beløp	Forventet kontant- strøm	2019	2020 og senere
<i>Valutaterminkontrakter</i>								
Eiendeler	44	44	23	21	117	118	71	47
Forpliktelser	(55)	(57)	(29)	(28)	(50)	(51)	(31)	(21)
Sum	(11)	(13)	(6)	(7)	67	67	40	27

Kontantstrømsikring – sikringsreserve

MNOK	2019	2018
Inngående balanse	(75)	(124)
<i>Endringer i virkelig verdi i perioden</i>		
Valutaterminer og rulleringseffekter ¹⁾²⁾	(194)	18
Rentebytteavtaler og basisswapper	23	(21)
Tilpasninger ifm sikringsbøker i oppkjøpte selskaper	19	
Skatt på poster innregnet direkte i utvidet resultat	26	(16)
<i>Innregnet gevinst/tap i perioden</i>		
Valutaterminer og rulleringseffekter ¹⁾	35	68
Utgående balanse sikringsreserve ²⁾	(166)	(75)

1) Det oppstår periodiseringer når kontantstrømsikringer realiseres og nye terminer, virkelig verdisikringer, inngås for prosjektene (rullering). Resultateffekten som oppstår blir balanseført og realiseres i takt med fremdrift i prosjektene. Balanseført verdi knyttet til rullerte kontantstrømsikringer utgjør MNOK 157 per 31.12.19 (MNOK 76 per 31.12.18).

2) Netto effekt fra kontantstrømsikringer før skatt som er ført i utvidet resultat, utgjør MNOK -159 i 2019 (MNOK 65 i 2018). I utvidet resultat vises en endring på MNOK -117 og avviket på MNOK 42 skyldes endring i virkelig verdi på basisswapper på MNOK 23 og tilpasninger ifm sikringsbøker i oppkjøpte selskaper på MNOK 19.

Dersom et forventet prosjekt blir kontraktsfestet og det etableres en virkelig verdisikring, blir innregnet sikringsreserve overført fra utvidet resultat til balanseført verdi av det sikrede prosjektet. Dersom en forventet kontantstrøm inntreffer og ikke resulterer i en virkelig verdisikring innregnes sikringsreserven i resultatregnskapet samtidig med de sikrede transaksjonene.

Det er i 2019 ikke innregnet effekter knyttet til ineffektive kontantstrømsikringer i ordinært resultat. Eventuell sikringsineffektivitet på kontantstrømsikringene vil inngå i posten "innregnet gevinst/tap i perioden" i tabellen over.

D) Renterisiko knyttet til lån

Beløp MNOK	2019			2018	
	Forfall	Nominell rente	Balanseført verdi ¹⁾	Nominell rente	Balanseført verdi ¹⁾
Beløp MNOK					
Obligasjonslån KOG08 – flytende rente	2.6.21	3,09 %	1 000	2,45 %	1 000
Obligasjonslån KOG09 – fast rente	2.6.26	3,20 %	1 000	3,20 %	1 000
Obligasjonslån KOG10 – flytende rente	5.3.20	2,74 %	-	2,12 %	550
Obligasjonslån KOG11 – fast rente	5.12.23	2,90 %	450	2,90 %	450
Obligasjonslån KOG12 – flytende rente	6.12.21	2,70 %	500	2,13 %	500
Obligasjonslån KOG13 – flytende rente	6.6.24	3,02 %	500	2,45 %	500
Andre langsiktige lån ²⁾			19		20
Sum langsiktige lån			3 469		4 020
Kortsiktige lån					
Obligasjonslån KOG07 – fast rente ³⁾			-	4,80 %	250
Obligasjonslån KOG10 – flytende rente	5.3.20	2,74 %	550		-
Andre kortsiktige lån			70		62
Sum kortsiktige lån			620		312
Sum rentebærende lån			4 089		4 332

Beløp MNOK	Forfall	Nominelt beløp	Nominelt beløp
Syndikert trekkfasilitet (ubenyttet låneramme)	15.3.23	2 300	2 300
Kassekreditt (ubenyttet)		500	500

1) For kort- og langsiktige lån er balanseført verdi lik nominell verdi.

2) "Andre langsiktige lån" er mindre låneopptak i enkelte av konsernets datterselskaper i lokale banker.

3) Obligasjonslån KOG07 og tilhørende rentebytteavtale forfalt 11.9.19, og verdiene er 0 per 31.12.19

Kongsberg Gruppen ASA har en syndikert lånefasilitet med Danske Bank, DNB, JP Morgan Chase, Nordea og SEB. Fasiliteten er for generelle forretningsformål. Fasiliteten har løpetid på fem år med opsjon på forlengelse på ett år, to ganger. Rentebetingelsene er NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,55 % til 2 %. Lånefasiliteten krever at netto rentebærende gjeld ikke overstiger fire ganger EBITDA, men kan være opp til 4,5 ganger i maksimalt tre kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt. Fasiliteten var ubenyttet per 31.12.19.

Kongsberg Gruppen ASA har seks obligasjonslån ved utgangen av 2019. Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo Børs. Rentebetingelsene på lånene med flytende rente er 3 mnd NIBOR med margin som er + 1,25 % for KOG08, + 0,9 % for KOG10, + 0,86 % for KOG12 og + 1,18 % for KOG13. Rentebetingelsene for fast rente er 3,20 % for KOG09 og 2,9 % for KOG11.

Det er etablert en kassekreditt på MNOK 500. Denne er ikke trukket på per 31.12.19.

Beløp MNOK	Forfall	Rentesats	Pålydende Virkelig verdi		Pålydende Virkelig verdi	
			2019	31.12.19	2018	31.12.18
Rentebytteavtale, fast til flytende rente ¹⁾	11.9.19		-	-	250	5
Sum rentebytteavtaler			-	-	250	5

1) Rentebytteavtalene forfalt 11.9.2019, og alle verdier er 0 per 31.12.19.

Sensitivitetsanalyse renterisiko

Simulert resultat effekt av renteøkning på 50 bp i NIBOR:

MNOK	31.12.19	31.12.18
Plasseringer med flytende rente	28	50
Lån med variabel rente	(13)	(13)
Kontantstrøms sensitivitet (netto)	15	37

E) Likviditetsrisiko

Tabellen viser forfall i henhold til kontrakt for finansielle forpliktelser inkludert rentebetalinger. Forpliktelser som offentlige avgifter og skatter er ikke finansielle forpliktelser og derfor ikke inkludert. Det samme gjelder forskuddsbetalinger fra kunder og periodiseringer av prosjekter.

MNOK	31.12.19						
	Balanseført beløp	Kontraktsmessige kontantstrømmer	2020	2021	2022	2023	2024 og senere
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	4 000	(4 396)	(657)	(1 586)	(60)	(509)	(1 584)
Leasingforpliktelser	2 198	(2 231)	(347)	(314)	(305)	(306)	(959)
Andre lån og langsiktige forpliktelser	19	(19)	-	-	-	-	(19)
Leverandører	2 098	(2 098)	(2 098)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater	430	(440)	(297)	(81)	(32)	(26)	(4)
Basisswapper	64	(64)	-	(64)	-	-	-
Totalt	8 809	(9 248)	(3 399)	(2 045)	(397)	(841)	(2 566)

MNOK	31.12.18						
	Balanseført beløp	Kontraktsmessige kontantstrømmer	2019	2020	2021	2022	2023 og senere
<i>Finansielle forpliktelser som ikke er derivater</i>							
Usikrede obligasjonslån	4 250	(4 718)	(356)	(640)	(1 576)	(57)	(2 089)
Andre lån og langsiktige forpliktelser	20	(20)	-	-	-	-	(20)
Leverandører	927	(927)	(927)	-	-	-	-
<i>Finansielle forpliktelser som er derivater</i>							
Valutaderivater	492	(570)	(440)	(84)	(30)	(7)	(9)
Basisswapper	86	(86)	-	-	(86)	-	-
Lånesikringer	1	(1)	(1)	-	-	-	-
Totalt	5 776	(6 322)	(1 724)	(724)	(1 692)	(64)	(2 118)

F) Oppsummering finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser fordelt på ulike kategorier for regnskapsmessig behandling per 31.12.19:

MNOK	Note	2019			Total	Virkelig verdi
		Amortisert kost	Virkelig verdi over utvidet resultat	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet		
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>						
Andre langsiktige eiendeler	20	187	-	26	213	213
<i>Eiendeler – omløpsmidler</i>						
Derivater	22A	-	376	-	376	376
Fordringer	21	7 361	-	-	7 361	7 361
Kundekontrakter under utførelse	8	3 701	-	-	3 701	3 701
Kontanter og kontantekvivalenter	23	5 654	-	-	5 654	5 654
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	3 469	-	-	3 469	3 480
Leasingforpliktelser	14	1 850	-	-	1 850	1 850
Andre langsiktige forpliktelser		11	-	-	11	11
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	620	-	-	620	619
Leasingforpliktelser	14	348	-	-	348	348
Derivater	22A	-	493	-	493	493
Leverandører	26	2 098	-	-	2 098	2 098

MNOK	Note	2018			Total	Virkelig verdi
		Amortisert kost	Virkelig verdi over utvidet resultat	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet		
<i>Eiendeler – anleggsmidler</i>						
Andre langsiktige eiendeler	20	162	-	26	188	188
<i>Eiendeler – omløpsmidler</i>						
Derivater	22A	-	182	-	182	182
Fordringer	21	3 262	-	-	3 262	3 262
Kundekontrakter under utførelse	8	2 653	-	-	2 653	2 653
Kontanter og kontantekvivalenter	23	10 038	-	-	10 038	10 038
<i>Finansielle forpliktelser – langsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	4 020	-	-	4 020	4 080
Andre langsiktige forpliktelser		11	-	-	11	11
<i>Finansielle forpliktelser – kortsiktige</i>						
Rentebærende lån	22D	307	-	5	312	316
Derivater	22A	-	580	-	580	580
Leverandører	26	927	-	-	927	927

G) Vurdering av virkelig verdi

Følgende tabell viser konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi

MNOK	Note	2019			2018		
		Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
<i>Eiendeler</i>							
Aksjer til virkelig verdi over resultatet	20	-	-	26	-	-	26
Derivater	22A	-	376	-	-	182	-
Sum eiendeler til virkelig verdi		-	376	26	-	182	26
<i>Forpliktelser</i>							
Derivater	22A	-	493	-	-	580	-
Rentebærende gjeld (beregnet for noteformål)	22F	-	4 099	-	-	4 396	-
Sum forpliktelser til virkelig verdi		-	4 592	-	-	4 976	-

De forskjellige nivåene er definert som følger:

Nivå 1: Virkelig verdi måles ved bruk av kvoterte priser fra aktive markeder for identiske finansielle instrumenter.

Ingen justering foretas med hensyn til disse prisene.

Nivå 2: Virkelig verdi måles basert på andre data enn noterte priser som omfattes av nivå 1, men som baseres på observerbare markedsdata enten direkte eller indirekte. Disse metodene innbærer noe usikkerhet i fastsettelse av virkelig verdi.

Nivå 3: Virkelig verdi måles ved bruk av modeller som i vesentlig grad benytter ikke-observerbare markedsdata. Dette innebærer mer usikkerhet knyttet til fastsettelse av virkelig verdi.

Se også [note 4](#) "Virkelig verdi" for omtale av virkelig verdimåling.

H) Estimatusikkerhet

KONGSBERG har en rekke finansielle instrumenter som regnskapsføres til virkelig verdi. Når markedsverdier ikke kan observeres direkte gjennom børsnoterte priser, estimeres virkelig verdi ved hjelp av ulike modeller som enten bygger på interne estimater eller input fra banker eller andre markedsaktører. Forutsetninger for slike verddivurderinger inkluderer spotpriser, forwardpriser og rentekurver.

Vurderingene er alltid basert på KONGSBERGs beste estimater, men det er likevel sannsynlig at observerbar markedsinformasjon og forutsetninger vil endres over tid. Slike endringer kan påvirke de beregnede verdier av finansielle instrumenter vesentlig, og dermed resultere i gevinster og tap som vil påvirke fremtidige perioders resultatregnskap. Hvordan slike endringer påvirker resultatregnskapet avhenger av type instrument, og hvorvidt det inngår i en sikringsrelasjon.

23 BETALINGSMIDLER

Nominelt beløp i MNOK	31.12.19	31.12.18
Bankinnskudd	5 654	10 038
Sum	5 654	10 038

Det er stilt bankgaranti for trukket forskuddstrekk fra ansatte tilsvarende MNOK 297 (MNOK 273 i 2018). I tillegg er det bundne midler på skattetrekkkonto på MNOK 51.

Likviditetsstyringen i konsernet håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

24 AKSJEKAPITAL

Aksjekapital

Aksjekapitalen består per 31.12.19 av 179.990.065 aksjer, hver pålydende NOK 1,25.

Utvikling i aksjekapital

	Dato	Antall aksjer	Pålydende NOK	Beløp MNOK	Korr. faktor	Aksjekapital MNOK
<i>Type utvidelse</i>						
Børsintroduksjon	13.12.1993	5 850 000	20	117		117
Rettet emisjon mot ansatte	1996	6 000 000	20	3		120
Aksjesplitt	1997	24 000 000	5		01:04	120
Emisjon	1999	30 000 000	5	30		150
Aksjesplitt	2009	120 000 000	1,25		01:04	150
Fortrinsettet emisjon	2018	179 990 065	1,25	75		225

Oversikt over de største aksjeeierne per 31.12.19

Aksjeeiere	Type	Antall aksjer	%-andel
Nærings- og Fiskeridepartementet		90 002 400	50,00 %
Folketrygdfondet		11 444 171	6,36 %
MP Pensjon PK		5 336 431	2,96 %
Must Invest AS		4 333 186	2,41 %
Danske Bank AS		3 314 374	1,84 %
Danske Invest Norske Instit. II.		2 981 089	1,66 %
Fidelity Invest: Fidelity Srs International Small Cap Fund		2 643 085	1,47 %
Verdipapirfond Odin Norge		2 502 872	1,39 %
Arctic Funds Plc		2 480 806	1,38 %
Snefonn AS		2 375 534	1,32 %
Nordea Nordic Small Cap Fund		2 366 955	1,32 %
State Street Bank And Trust Comp	Nom	2 311 395	1,28 %
LF Miton Europ Opportunities Fund		2 078 436	1,15 %
JPMorgan Chase Bank, N.A., London	Nom	1 525 405	0,85 %
State Street Bank And Trust Comp	Nom	1 301 077	0,72 %
The Northern Trust Comp, London Br	Nom	1 252 965	0,70 %
Danske Invest Norske Aksjer Inst.		1 240 486	0,69 %
JPMorgan Chase Bank, N.A., London	Nom	1 223 121	0,68 %
Havfonn AS		1 165 835	0,65 %
Fidelity Invest: Fidelity International SI Cap Opportunities Fund		951 459	0,53 %
Sum		142 831 082	79,35 %
Øvrige		37 158 983	20,65 %
Totalt antall aksjer		179 990 065	100,00 %

Fordeling av aksjeeiere etter beholdningsstørrelse

Beholdningsintervall	Antall eiere	Antall aksjer	Beholdning %
1-1 000	9 458	2 495 957	1,38 %
1 001-10 000	2 852	7 965 573	4,43 %
10 001-100 000	281	7 730 579	4,30 %
100 001-1 000 000	70	19 918 333	11,07 %
1 000 001-10 000 000	17	40 433 052	22,46 %
Over 10 000 000	2	101 446 571	56,36 %
Sum	12 680	179 990 065	100,00 %

Av de 12.680 aksjeeierne per 31.12.19 var 895 utenlandske, med en samlet beholdning på 19,78 %.

Egne aksjer

KONGSBERG har per 31.12.19 en beholdning på 16.779 egne aksjer. Aksjene er kjøpt i henhold til fullmakt gitt på ordinær generalforsamling, og gir rom for tilbakekjøp av inntil 4,3 % av aksjekapitalen.

	Antall
Beholdning egne aksjer per 31.12.18	19 869
Kjøp av egne aksjer	925 000
Egne aksjer avhendet til ansatte ifm. aksjeprogram	(875 151)
Egne aksjer avhendet til ansatte ifm. langtidsincentivordning	(52 939)
Beholdning egne aksjer per 31.12.19	16 779

Utbytte

	2019	2018
Betalt utbytte i NOK per aksje	2,5	3,75
Betalt utbytte i MNOK	450	450
Herav utbytte egne aksjer i MNOK	2,23	1,75

Styret har foreslått et ordinært utbytte for regnskapsåret 2019 på MNOK 450, tilsvarende NOK 2,50 per aksje. Styret vil be generalforsamlingen om fullmakt til å utbetale et tilleggsutbytte på opptil MNOK 1.800 tilsvarende NOK 10,00 per aksje.

25 AVSETNINGER

Langsiktige avsetninger

MNOK	Salg og tilbakeleie	Andre	Sum
31.12.18	120	8	128
Benyttet avsetning	(3)	-	(3)
Avsatt	14	-	14
Oppløst	(11)	(6)	(17)
31.12.19	120	2	122

Langsiktige avsetninger

KONGSBERG har i perioden 1999 til 2014 solgt deler av eiendoms-massen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter, og utløper i perioden 2017 til 2031. Tilbakeleie-kontrakten knyttet til kjøp i 1999 løp ut i 2014. I forbindelse med salg og tilbakeleie ble det avtalt at KONGSBERG garanterer for oppførings-kostnader og for vedlikehold av byggene i tilbakeleie-perioden. Nåverdien av fremtidig garantiforpliktelse er avsatt i regnskapet. Det er i tillegg foretatt avsetning knyttet til leiebortfall. Gjenstående avsetningsbehov vurderes hvert kvartal. Effekt av diskontering er kostnadsført som finanskostnader.

Kortsiktige avsetninger

MNOK	Garanti	Andre	Sum
31.12.18	413	102	515
Tilgang ved oppkjøp	270	516	786
Reklassifisert fra kunde- kontrakter, forpliktelse	174	28	202
Benyttet avsetning	(135)	(138)	(273)
Avsatt	204	133	337
Oppløst	(29)	(25)	(54)
31.12.19	897	616	1 513

Garantiaavsetninger

Garantiaavsetninger er avsetninger for garantikostnader på avsluttede leveranser. Ubenyttede garantiaavsetninger løses opp ved utløp av garantiperioden. Garantiaavsetningene er estimert basert på en kombinasjon av erfaringstall, konkrete beregninger og skjønn. Garantiperiodene varer normalt fra ett til fem år, men for enkelte forsvarskontrakter kan garantiperioden være inntil 30 år.

Andre avsetninger

Avsetninger innregnes når konsernet har en forpliktelse som følge av en tidligere hendelse, det er sannsynlig at det vil skje et økonomisk oppgjør som følge av denne forpliktelsen og beløpets størrelse kan måles pålitelig.

Avsetninger gjelder forhold hvor det er uenighet med kontraktspartene, usikkerhet knyttet til produktansvar eller produkter som er i en tidlig livssyklus.

Estimatusikkerhet

Vurderingene er basert på en kombinasjon av erfaringstall, tekniske evalueringer og skjønn. Det gjøres evalueringer av estimatene hvert kvartal. Det er betydelig usikkerheter knyttet til disse avsetningene med hensyn til beløp og tid.

26 ANDRE KORTSIKTIGE FORPLIKTELSER

MNOK	31.12.19	31.12.18
Leverandørgjeld	2 098	927
Skyldige offentlige avgifter	480	314
Beregnet betalbar skatt	77	19
Avsatte feriepenger	753	410
Andre periodiseringer ¹⁾	1 948	808
Sum	5 356	2 478

1) Andre periodiseringer gjelder påløpte kostnader hvor faktura ikke er mottatt, skyldig forskuddstrekk ansatte, skyldig lønn ansatte og annen ikke rentebærende gjeld.

27 PANTSTILLELSER OG GARANTIER

Pantstillelser

Konsernets låneavtaler, både obligasjonlåneavtalene og avtalen om syndikerte lånefasiliteter, er basert på negativ pant.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til kundekontrakter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringselskaper og av Kongsberg Gruppen ASA (morselskapsgarantier). Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

MNOK	31.12.19	31.12.18
Garantier utstedt av banker og forsikringselskaper	3 521	2 472
Garantier stilt av Kongsberg Gruppen ASA (morselskapet)	7 841	5 054
Forskudd- og gjennomføringsgarantier overfor kunder	11 361	7 526

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringselskaper.

28 ERKLÆRING OM FASTSETTELSE AV LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte

Styret foreslår at retningslinjene beskrevet nedenfor legges til grunn for 2019 og frem til generalforsamlingen 2020.

Hovedprinsipper for selskapets lederlønnspolitik

Prinsippene og systemene for godtgjørelse til ledende ansatte fastsettes av styret. Styret gjennomfører årlig en evaluering av konsernsjefens lønn og betingelser, samt konsernets resultatlønsordning for ledere. Styrets kompensasjonsutvalg forbereder sakene for styret. Konsernsjefen fastsetter godtgjørelsen til øvrige medlemmer av konsernledelsen etter konsultasjon med styrets leder.

Lederlønningene i Kongsberg Gruppen ASA og konsernselskaper ("KONGSBERG") fastsettes ut fra følgende hovedprinsipper:

- Lederlønnen skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende, og innenfor denne ramme støtte opp under generell moderasjon i lederlønsutviklingen – selskapet skal tiltrekke seg og beholde dyktige ledere.
- Lederlønnen skal være motiverende – lønnen skal være slik sammensatt at den motiverer for ekstra innsats for stadig forbedring av virksomheten og selskapets resultater.
- Lønnssystemet skal oppfattes som forståelig og akseptabelt både internt i KONGSBERG og eksternt.
- Lønnssystemet skal være fleksibelt – slik at tilpasning kan skje når behovene endres.
- Lønnssystemet skal fremme samarbeid.

Godtgjørelsen til konsernledelsen skal reflektere deres ansvar for styring, resultater og bærekraftig utvikling av KONGSBERG, og hensynta virksomhetens størrelse og kompleksitet. Ordningene skal for øvrig være transparente og i tråd med prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse.

Andre selskaper i konsernet skal følge hovedprinsippene for lederlønnspolitikken. Det er et mål å koordinere lønnspolitikken i konsernet og de ordningene som benyttes for variable ytelser.

Elementer i lederlønnen – fastlønn og variable ytelser

Utgangspunktet for lønnsfastsettelsen er det samlede nivået av fastlønn og variable ytelser. Fastlønn består av grunnlønn samt faste naturalytelser og pensjonsavtaler. Variable ytelser består av resultatavhengig lønn og aksjeprogram (LTI). Det gjøres regelmessig målinger mot relevante markeder for å sikre at den totale kompensasjonen er konkurransedyktig, men ikke ledende.

Grunnlønn

Grunnlønnen skal normalt være hovedelementet i ledernes lønn. Den vurderes en gang i året.

Faste naturalytelser

Ledende ansatte vil normalt tildeles naturalytelser som er vanlige for sammenlignbare stillinger, så som kommunikasjon, avis og bil. Det gjelder ingen særskilte begrensninger for hvilke naturalytelser som kan avtales.

Pensjonsordninger

Ledende ansatte skal normalt ha pensjonsordninger som sikrer dem en pensjonsutbetaling som står i forhold til deres lønnsnivå. I hovedsak oppfylles dette ved medlemskap i KONGSBERGs kollektive hovedpensjonsordning for lønn inntil 12G.

Konsernets kollektive hovedpensjonsordning er innskuddsbasert. Innskuddene er 0 % av lønn mellom 0G og 1G, 5 % av lønn fra 1G til 71G og 11 % av lønn fra 71G til 12G. Midlene kan valgfritt fordeles mellom tre spareprofiler med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer. Konsernet innførte innskuddspensjon per 1.1.08. Arbeidstakere som var 52 år eller eldre på konverteringstidspunktet ble stående i en lukket ytelsesplan. Arbeidet med vurdering av innskuddssatsene i lys av markedsutviklingen for innskuddspensjon ble startet i 2018 og fortsatte i 2019. Det er besluttet fra 1.1.2020 å endre innskuddssatsen fra 0 til 5 % av lønn mellom 0G og 1G.

KONGSBERG inngår ikke tidligpensjonsavtaler for ledende ansatte, men ledende ansatte som hadde slike ordninger før 1.10.15 vil få dem videreført.

Selskapet har tidligere inngått avtaler om tidligpensjon for noen av sine ledere. Avtalene har hele tiden vært inngått i tråd med gjeldende eierskapsmelding fra staten. Det er i dag ulike ordninger avhengig av når disse ble inngått. Noen avtaler innebærer mulighet for fratreden fra 65 år, men med gjensidig rett for KONGSBERG og ansatt i konsernledelsen til å kreve tidligpensjon fra 63 år. Ytelsen er 65 % av årslønn, forutsatt minimum 15 års opptjening. Dersom den ansatte fratrer mellom 63 og 65 år vil det imidlertid gi redusert pensjonsopptjening i den innskuddsbaserte alderspensjon som gjelder fra fylte 67 år. Disse avtalene ble avvirket for nye ledende ansatte i 2013 og gjelder nå for to medlemmer i konsernledelsen, inkludert konsernsjefen. Ett av medlemmene i konsernledelsen har en eldre avtale om fristilling fra arbeidspunkt fra fylte 60 år. Forutsatt minst 10 års opptjeningstid er ytelsen 90 % av lønn fra 60 år, med 10 % nedtrapping per år til 60 % av lønn fra 63 til 67 år. Tilsvarende har en konserndirektør avtale om å fratre fra 62 år. Forutsatt minst 15 års opptjeningstid er ytelsen 65 % av lønn frem til fylte 67 år. Disse eldre ordningene ble avvirket henholdsvis i 2006 og 2008.

Seks av medlemmene i konsernledelsen er omfattet av en innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G. Oppsparte midler, inkludert avkastning, utbetales til den ansatte ved pensjonsalder eller ved avslutning av arbeidsforhold. Tre av medlemmene i konsernledelsen har en innskuddsbasert pensjonsordning på 18% for den delen av lønnen som overstiger 12G. Ett av medlemmene i konsernledelsen har en tilsvarende ordning med 30%. Konsernleder sin ordning er begrenset inntil lønnen han hadde i tidligere stilling (se egen omtale nedenfor). For to av medlemmene i konsernledelsen opptjenes det ikke ytterligere innskudd i ordningen, men det tilføres fremdeles avkastning på tidligere opptjent saldo.

Langtidsincentiv (LTI)

Fra og med 2012 innførte styret en LTI-ordning for konsernsjef og øvrig konsernledelse. Fra og med 2018 ble LTI-ordningen ytterligere utvidet til å omfatte ledergruppene i forretningsområdene, samt nøkkelstillinger. Begrunnelsen for ordningen er å være konkurransedyktig med sammenlignbare selskaper og i tillegg skape langtidsincentiver for ledere i KONGSBERG. LTI-programmet utgjør maksimalt 30 % av fastlønn for konsernsjefen og 25 % for øvrige i konsernledelsen, 15 % for ledergruppene i forretningsområdene og 10 % for nøkkelstillinger. Kriteriene for oppnåelse av LTI er at hvis EBIT er større enn 0 kvalifiserer det til 1/3 av maksimal tildeling, hvis ROACE er lik eller større enn 8% gir det ytterligere 1/3 av maksimal tildeling og hvis ROACE er mellom 8 % og 12 % gir det pro rata-opptjening til siste 1/3 av uttelling. Deltakerne i ordningen vil være forpliktet til å investere nettobeløpet

etter skatt i KONGSBERG-aksjer, som kjøpes i markedet og eies med en bindingstid på tre år. Deltakere som på eget initiativ slutter i selskapet vil, for aksjer som ikke oppfyller treårskravet, måtte tilbakebetale et beløp som tilsvarer aksjeverdi etter skatt på oppsigelsestidspunktet. Ordningen gir ikke grunnlag for pensjon. Ordningen vil videreføres i 2020.

Resultatavhengig del av lønn

KONGSBERGs øverste ledelse og viktigste beslutningstakere skal på en direkte måte ha sine økonomiske interesser knyttet til utvikling og forbedring av KONGSBERG. Med dette formål vedtok styret i 2006 en resultatlønsordning som nå omfatter ca. 150 ledere. Målet med ordningen er at ledere som presterer bra over tid skal oppnå en gjennomsnittlig resultatlønn på 20–30 % av grunnlønn. Ordningen ble for 2019 justert i forhold til hvilke komponenter man måles på samtidig som resultatlønsbanken ble avvirket.

Resultatlønsordningen for 2019 baseres på fire komponenter:

1. Forbedring i EBIT
Forbedringskomponenten beregnes basert på endring i årets EBIT sammenlignet med EBIT året før. Forbedring i EBIT skal være avhengig av konsernets totale forbedring i tillegg til eget organisasjonsnivås forbedring. Forbedringen skal derfor som hovedregel baseres både på eget organisasjonsnivå og de overliggende organisasjonsnivåene opp til konsernnivå. Eget organisasjonsnivå skal vektas høyest. En typisk fordelingsnøkkel vil være 50 % på eget nivå (divisjon), 25 % på forretningsområdenivå og 25 % på konsernnivå (50/25/25). Berettigede i divisjonsledergruppene med eget forretningsansvar skal måles på divisjonens samlede resultat. Ved reduksjon i EBIT, vil forbedringen bli null på det aktuelle nivået. Men det kan likevel oppnås forbedring på de andre nivåene. Forbedring i EBIT komponenten kan maksimalt utgjøre 20 %.
2. ROACE
For at konsernet skal skape merverdi for eierne måles konsernledelsen på utvikling av ROACE. Minimumsnivået og intervallene blir oppdatert og fastsatt årlig. For 2019 er det spesielle forhold i forbindelse med store oppkjøp (RRCM) som er tatt inn i vurderingen. ROACE-komponenten kan maksimalt utgjøre 15 %.
3. Vekst i driftsinntekter
Vekst i driftsinntekter beregnes på konsernets totale driftsinntekter, hvor 2 % vekst gir 1 % bonus. På grunn av de spesielle forholdene for 2019 så vil det kunne bli foretatt en diskresjonær vurdering av vekst i driftsinntekter da disse må ses i sammenheng. Vekst i driftsinntekt komponenten kan maksimalt utgjøre 5 %.
4. Individuell måloppnåelse
Den individuelle komponenten oppnås ved innfrielse av individuelle mål knyttet til viktige KPI'er for den enkelte leder, som både kan være av finansiell og ikke-finansiell art. Den individuelle komponenten kan maksimalt utgjøre 10 %.

Resultatlønsbank fra tidligere ordning vil for de som har innestående saldo i resultatlønsbank pr 31.12.18 bli utbetalt over 4 år, med 1/4 pr år. Siste år med utbetaling resultatlønsbank er 2023.

Summen av innneværende års bonusutbetaling og utbetaling fra resultatlønsbank kan ikke overstige 50 % av lønn. Dersom denne utbetalingen overstiger 50 % av lønn, bortfaller det overskytende beløp.

Ved tilbakegang i EBIT på egen organisasjonsenhet blir det ikke utbetalt fra resultatlønsbank det gjeldende året, og 1/4 av resultatlønsbank slettes.

Dersom en medarbeider som har saldo i resultatlønsbank endrer stilling men forblir i konsernet, vil utbetaling av resultatlønsbank bli utbetalt over 4 år, og det vil bli avtalt særskilt hvilken organisasjonsenhet den enkelte skal måles på.

Dersom en medarbeider som har saldo i resultatlønsbanken frivilling avslutter sitt arbeidsforhold med KONGSBERG, slettes det resterende beløp av resultatlønsbanken i sin helhet.

Ved uføre og pensjonering utbetales gjenværende saldo av resultatlønsbank i sin helhet så sant det ikke overstiger 50 % av grunnlønn. Eventuell resterende saldo utbetales påfølgende år.

Ved dødsfall utbetales gjenværende saldo av resultatlønsbank i sin helhet.

Resultatlønnsordningen gir ikke grunnlag for pensjon. Resultatlønnsordningen vurderes årlig av kompensasjonsutvalget og styret for å påse at den virker etter hensikten og sikre at nødvendige justeringer foretas.

Ved gjennomføring av spesielle, store prosjekter, krevende snuoperasjoner og oppkjøp som forutsetter kortsiktig tilbakegang i resultat samt større strategiske satsinger vil individuelle avtaler kunne inngås med konsernsjef. I slike tilfeller vil ordinær ordning for resultatlønn falle bort og erstattes av en separat avtale begrenset oppad til 40 % av grunnlønn.

Godtgjørelse som er knyttet til aksjer eller utviklingen av aksjekursen

Ledende ansatte har mulighet til å delta fullt ut i KONGSBERGs rabatterte aksjespareordning på samme vilkår som for alle ansatte i konsernet. KONGSBERG har ingen ordning for tildeling av aksjeopsjoner eller andre instrumenter knyttet til selskapets aksjer. Det er ingen planer om å innføre slike ordninger.

Sluttvederlagsordninger

For å ivareta KONGSBERGs behov for til enhver tid å sikre at sammen-setningen av ledere er i overensstemmelse med virksomhetens behov er det inngått og kan inngås avtaler om sluttvederlagsordninger. Sluttvederlagsordninger er søkt utformet slik at de vil oppfattes som akseptable internt og eksternt og gir for avtaler inngått fra 2011 ikke rett til sluttvederlag som i verdi overstiger lønn og godtgjørelser i mer enn seks måneder. Denne ordningen vil videreføres i 2020. Det er inngått slike avtaler for direktørene i konsernledelsen innenfor rammen av arbeidsmiljøloven.

Godtgjørelse til konsernsjef

Konsernsjefens godtgjørelse består av en grunnlønn på NOK 5.317.772, faste naturalytelser som i 2019 utgjorde NOK 315.216, en resultatavhengig del av lønn på maksimalt 50 % av fastlønn og en LTI på inntil 30 % av fastlønn. Konsernsjefen hadde i tidligere stilling avtale om pensjonsopptjening på 18 % for lønn over 12G og tidligpensjon på 65 % av fastlønn fra fylte 63–65 år frem til ordinær pensjonsalder på 67 år. Ordningene er videreført med maksimalt pensjonsgrunnlag / grunnlag for tidligpensjon lik lønn fra tidligere stilling, på NOK 2.424.200. Pensjonsgrunnlaget justeres årlig med samme prosentvise økning som siste økning i utbetalte pensjoner fra folketrygden (Grunnbeløpet i folketrygden minus 0,75 %).

Redegjørelse for regnskapsåret 2019

Lederlønnspolitikken er for regnskapsåret 2019 blitt gjennomført i tråd med retningslinjene som ble behandlet av KONGSBERGs ordinære generalforsamling i 2019.

Etter ordinært lønnsoppgjør 1.719 er konsernsjefens grunnlønn oppjustert med 3,5 % til NOK 5.317.772 per år (2,8 % i 2018). For den øvrige konsernledelse er grunnlønn oppjustert med gjennomsnittlig 3,2 % 1.719 (2,8 % i 2018). I tillegg kommer resultatavhengig del av lønn som beskrevet over og som vist i note 29.

I konsernregnskapet for 2019 er det beregnet resultatavhengig lønn for ledende ansatte på MNOK 57,4 eksklusive arbeidsgiveravgift, tilsvarende 26 % av lønnsmassen for deltakerne i ordningen (MNOK 38,8 i 2018, tilsvarende 31 %). Det er ikke inngått eller endret noen avtaler om godtgjørelser som har vesentlige virkninger for KONGSBERG eller aksjeeierne i det foregående regnskapsår.

29 GODTGJØRELSE TIL LEDELSEN OG STYRET

Godtgjørelse spesifisert på medlemmene av konsernledelsen for 2019 og 2018 ¹⁾

Beløp i TNOK	År	Andre fordeler		Opptjent resultat-		Årets pensjons-opp-tjening ⁵⁾	Aksjer			
		Utbetalt lønn inkl. ferie-penger ⁴⁾	inn-berettet i regnskaps-året ²⁾	Opptjent langtid- incentiv plan (LTI) ³⁾	avhengig lønn i regnskaps-året ⁴⁾		Utbetalt langtid- incentiv plan (LTI) ⁶⁾	Ute- stående knyttet LTI- ordningen	Totalt antall aksjer inkl. LTI per 31.12.	
Geir Håøy Konsernsjef	2019	5 502	315	1 048	2 594	924 ⁷⁾	1 329	-	5 746	30 091
	2018	5 162	315	752	2 216	441	1 374	-	3 158	24 040
Gyrid Skalleberg Ingerø, Finansdirektør Konserndirektør for juridisk, compliance og eiendom	2019	2 728	265	213	1 198	83	561	-	2 429	12 383
	2018	2 622	279	19	827	81	581	-	177	9 649
Even Aas, konserndirektør for samfunns- kontakt, kommunikasjon og bærekraft	2019	1 841	284	266	892	2 889 ⁸⁾	386	-	1 542	25 805
	2018	1 675	314	221	722	353	369	-	678	23 958
Hans Petter Blokkum konserndirektør for HR og sikkerhet fra 1.3.18	2019	2 237	213	131	1 089	208 ⁹⁾	454	69	1 797	3 691
	2018	1 758	201	-	694	46	393	117 ¹⁴⁾	-	1 589
Harald Aarø, Konserndirektør for forretnings- utvikling og strategi	2019	2 564	289	367	1 156	730 ¹⁰⁾	516	-	2 245	10 231
	2018	2 414	307	211	908	401	537	-	945	7 681
Hege Skryseth, adm.direktør, Kongsberg Digital	2019	2 569	215	422	738	779 ¹¹⁾	536	261	2 147	12 249
	2018	2 331	215	361	387	448	514	330	1 180	9 797
Egil Haugsdal, adm.direktør, Kongsberg Maritime	2019	2 965	460	493	1 401	1 653 ¹²⁾	596	-	2 579	33 720
	2018	2 782	505	407	1 231	772	617	-	1 417	30 836
Eirik Lie, adm.direktør, Kongsberg Defence & Aerospace	2019	3 042	334	371	1 276	283 ¹³⁾	620	-	2 682	8 775
	2018	3 131	325	158	1 072	36	642	-	1 474	5 788

- 1) Godtgjørelse og andre fordeler til medlemmene av konsernledelsen er basert på deres periode som ansatt i konsernledelsen. Alle medlemmer i konsernledelsen er inkludert i den generelle innskuddsordningen for lønn opp til 12G.
- 2) Andre fordeler enn kontanter gjelder kostnadsført rabatt på aksjer gitt i forbindelse med aksjeprogrammet gitt til alle ansatte, kommunikasjon, bilordninger og kompensasjon for skattepliktig del av pensjon og forsikringer, samt andre trekkpliktige ytelser.
- 3) Opptjent LTI inkludert skattekompensasjon er regnskapsmessig periodisert lineært over 3 år siden aksjene kan disponeres fritt først etter 3 år. Redegjørelse for LTI-ordningen er gitt i note 28.
- 4) Det er besluttet at det ikke vil bli gitt noe lønnstillegg til konsernledelsen i 2020. Det er også enighet om at lederbonuser knyttet til resultatavhengig del av lønn ikke utbetales for medlemmene av disse ledergruppene nå.
- 5) Årets avkastning på saldo i den innskuddsbaserte driftspensjonsordningen over 12G er inkludert i opptjeningen. Prinsippet er endret fra tidligere år.
- 6) LTI med skattekompensasjon for utbetaling påfølgende år, hvor nettobeløp skal investeres i KONGSBERG aksjer. Redegjørelse for LTI-ordning er gitt i note 28.
- 7) Tidligpensjonsavtale 63-65 år. Redegjørelse for konsernleder er gitt i note 28.
- 8) Tidligpensjonsavtale 60 år. Ytelsesordning som gir 90 % av lønn fra 60 år med 10 % nedtrapping per år til 60 % av lønn fra 63 til 67 år. Økning i pensjonsopptjening skyldes lønnsøkning og fullt opptjente pensjonsrettigheter.
- 9) Opptjener avkastning på tidligere opptjent saldo i innskuddsbasert driftsordning for lønn over 12G.
- 10) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 18 % og tidligpensjonsordning mellom 63-65 år.
- 11) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 30 %.
- 12) Innskuddsbasert driftspensjonsordning for lønn over 12G med 18 % og tidligpensjonsordning med rett til å fratruke fra 62 år.
- 13) Opptjener avkastning på tidligere opptjent saldo i innskuddsbasert driftsordning for lønn over 12G.
- 14) Utestående beløp på lån er for 2018 rettet fra 49' til 117'.

Aksjer eid av, og ytelser til styrets medlemmer

Styret	Beløp i NOK	År	Antall aksjer	Fast styregodtgjørelse	Godt-	Total styregodtgjørelse	Antall styremøter ¹⁾
					gjørelse for utvalgsmøter		
Eivind K. Reiten, styreleder		2019	2 850	535 333	46 300	581 633	11
		2018	2 850	508 333	43 600	551 933	17
Irene Waage Basili, styremedlem, nestleder til mai 2019		2019	-	92 333	-	92 333	4
		2018	-	272 000	-	272 000	16
Anne-Grete Strøm-Erichsen, styremedlem, nestleder fra juni 2019		2019	2 000	277 667	37 600	315 267	10
		2018	2 000	255 333	37 600	292 933	16
Morten Henriksen, styremedlem		2019	3 027	268 667	74 400	343 067	11
		2018	3 027	255 333	82 900	338 233	15
Helge Lintvedt, styremedlem		2019	-	268 667	61 500	330 167	11
		2018	-	255 333	70 700	326 033	17
Martha Kold Bakkevig, styremedlem		2019	2 119	268 667	51 400	320 067	10
		2018	2 119	255 333	50 500	305 833	16
Elisabeth Fossan, styremedlem		2019	5 209	268 667	37 600	306 267	11
		2018	4 904	255 333	37 600	292 933	16
Sigmund Ivar Bakke, styremedlem		2019	3 383	268 667	-	268 667	11
		2018	3 078	255 333	-	255 333	17
Per Arthur Sørli, styremedlem fra mai 2019		2019	1 400	182 000	31 200	213 200	6
		2018	-	-	-	-	-
Utbetaling til varamedlem i 2019		2019	-	-	-	-	-
Utbetaling til varamedlem i 2018		2018	-	11 400	-	11 400	1
Samlet godtgjørelse til styret		2019		2 430 668	340 000	2 770 668	
Samlet godtgjørelse til styret		2018		2 323 731	322 900	2 646 631	

1) Det er avholdt 11 styremøter i 2019 (17 styremøter i 2018).

30 GODTGJØRELSE TIL REVISOR

TNOK	2019				2018			
	Mor- selskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet	Sum 2019	Mor- selskap	Datter- selskaper i Norge	Datter- selskaper i utlandet	Sum 2018
<i>Konsernrevisor EY</i>								
Lovpålagt revisjon	1 100	7 774	7 760	16 635	846	4 740	2 137	7 723
Andre attestasjonstjenester	298	198	-	496	71	693	-	764
Skatterådgivning	209	1 553	1 149	2 911	299	1 094	936	2 329
Andre tjenester utenfor revisjonen	746	-	141	887	2 805	778	54	3 637
Sum honorar EY	2 352	9 525	9 015	20 929	4 021	7 305	3 127	14 453
<i>Andre revisorer</i>								
Beregnet revisjonshonorar		32	2 780	2 812		30	1 787	1 817

31 OVERSIKT OVER KONSERNSELSKAPER

Følgende selskaper er konsolidert:

Selskapsnavn	Hjemland	Eierandel 31.12.19	Eierandel 31.12.18
Kongsberg Gruppen ASA	Norge	Mor	Mor
Kongsberg Defence & Aerospace AS	Norge	100	100
Kongsberg Spacetec AS	Norge	Fusjonert	100
Kongsberg Norspace AS	Norge	Fusjonert	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies AS	Norge	100	100
Kongsberg Digital AS	Norge	100	100
Kongsberg Eiendom Holding AS	Norge	100	100
Kongsberg Teknologipark AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsseiendom AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsparkutvikling AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 6 AS	Norge	100	100
Kongsberg Real Estate AS	Norge	100	100
Kongsberg Næringsbygg 11 AS	Norge	100	100
KNB12 Ulsteinvik AS	Norge	100	-
KNB13 Brattvåg AS	Norge	100	-
KNB 14 Longva AS	Norge	100	-
Kongsberg Basetec AS	Norge	100	100
Kongsberg Seatex AS	Norge	100	100
Vehicle Tracking and Information Systems AS	Norge	100	100
Kongsberg Maritime AS	Norge	100	100
Kongsberg Norcontrol AS	Norge	100	100
Kongsberg Evotec AS	Norge	Solgt	100
Eelume AS	Norge	51	51
Simrad AS	Norge	100	100

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Hjemland</i>	<i>Eierandel</i> 31.12.19	<i>Eierandel</i> 31.12.18
Kongsberg Maritime CM AS	Norge	100	-
Ulstein Holding AS	Norge	100	-
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Norge	50,1	-
Rygge 2 AS	Norge	50,1	-
Rygge Eiendom AS	Norge	50,1	-
Kongsberg Maritime S.R.L.	Italia	100	100
Kongsberg Maritime Italy S.R.L.	Italia	100	-
Kongsberg Maritime Holland BV	Nederland	100	100
Kongsberg Maritime Benelux BV	Nederland	100	-
Kongsberg Maritime CM Sp. zo.o.	Polen	100	-
Scandinavian Electric Gdansk Sp. zo.o.	Polen	66,6	-
Kongsberg Maritime Poland Sp. Zo.o.	Polen	100	100
Kongsberg Defence Sp. zo.o.	Polen	100	100
Simrad Spain SL	Spania	100	100
Kongsberg Maritime Spain SA	Spania	100	-
Kongsberg Defence Oy	Finland	100	100
Kongsberg Maritime Finland OY	Finland	100	-
Kongsberg Maritime GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime Embient GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime Contros GmbH	Tyskland	100	100
Kongsberg Maritime CM Germany GmbH	Tyskland	100	-
Kongsberg Maritime France SARL	Frankrike	100	-
Kongsberg Defence Switzerland AG	Sveits	100	100
Kongsberg Reinsurance Ltd.	Irland	100	100
Kongsberg Norcontrol Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Maritime Holding Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Maritime Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg GeoAcoustics Ltd.	Storbritannia	100	100
Kongsberg Hungaria Kft.	Ungarn	100	100
Navis Consult d.o.o.	Kroatia	75	-
Kongsberg Maritime Hellas SA	Hellas	100	100
Kongsberg Commercial Marine SA	Hellas	100	-
Kongsberg Maritime Denmark A/S	Danmark	100	-
Kongsberg Maritime Sweden AB	Sverige	100	-
Kongsberg Maritime RUS LLC	Russland	100	-
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Tyrkia	100	-
Kongsberg Geospetial Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Digital Simulation Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Maritime Canada Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Mesotech Ltd.	Canada	100	100
Kongsberg Protech Systems Canada Corporation	Canada	Avviklet	100
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	Canada	100	-
Ulstein Maritime Ltd	Canada	100	-
Kongsberg Digital Simulation Inc.	USA	100	100
Simrad North America Inc.	USA	100	100
Kongsberg Maritime Inc.	USA	100	100
Kongsberg Underwater Technology Inc.	USA	100	100
Kongsberg Protech Systems USA Inc.	USA	100	100
Kongsberg Digital Inc.	USA	100	100
Kongsberg Defense Systems Inc.	USA	100	100
Hydroid Inc.	USA	100	100
Kongsberg Geospatial Corporation	USA	100	100
Kongsberg Integrated Tactical Systems Inc.	USA	100	100
Kongsberg Maritime do Brazil Ltda	Brasil	100	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies do Brazil Ltda	Brasil	100	100
Kongsberg Maritime CM Brasil Ltda	Brasil	100	-
Kongsberg Maritime Mexico SA DE CV	Mexico	100	100

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Hjemland</i>	<i>Eierandel 31.12.19</i>	<i>Eierandel 31.12.18</i>
Kongsberg Defence Chile Spa.	Chile	100	100
Kongsberg Maritime Chile SpA	Chile	100	-
Kongsberg Maritime Panama Corporation	Panama	100	100
Kongsberg Asia Pacific Ltd.	Hong Kong	100	100
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd.	Hong Kong	90	90
Kongsberg Maritime Hong Kong Ltd	Hong Kong	100	-
Kongsberg Maritime China Shanghai Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Jiangsu Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime China Waigaoqiao Ltd.	Kina	100	100
Kongsberg Maritime CM China Ltd	Kina	100	-
Kongsberg Maritime CM Korea Ltd	Korea	100	-
Kongsberg Maritime Korea Ltd.	Sør-Korea	100	100
Kongsberg Norcontrol Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Maritime Pte. Ltd.	Singapore	100	100
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	Japan	100	-
Kongsberg Maritime India Private Ltd.	India	91	91
Kongsberg Digital Private Ltd.	India	100	100
Kongsberg Digital Software & Services Private Ltd.	India	100	100
Kongsberg Norcontrol Surveillance Pvt. Ltd.	India	100	100
Kongsberg Maritime CM India Pvt Ltd	India	100	-
Kongsberg Defence Ltd.	Saudi Arabia	100	100
Kongsberg Defence Malaysia Sdn. Bhd	Malaysia	100	100
Kongsberg Maritime Malaysia Sdn. Bhd.	Malaysia	100	100
Kongsberg Maritime Middle East DMCCO	UAE	100	100
Kongsberg Maritime Vietnam Ltd	Vietnam	100	-
Kongsberg Defence Australia Pty Ltd.	Australia	100	100
Kongsberg Oil & Gas Technologies Pty Ltd. (Kongsberg Nemo Pty Ltd.)	Australia	Avviklet	Under avvikling
Kongsberg Maritime Pty Ltd.	Australia	100	100
Kongsberg Maritime South Africa Pty. Ltd.	South-Africa	100	100
Kongsberg Maritime Namibia Pty Ltd	Namibia	100	-

Nye selskap i KONGSBERG konsolidering i forbindelse med oppkjøp:

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Selskapsnavn før oppkjøpene</i>	<i>Hjemland</i>	<i>KONGSBERGs eierandel 31.12.19</i>
Kongsberg Maritime CM AS	Rolls-Royce Marine AS	Norge	100
Ulstein Holding AS	Ulstein Holding AS	Norge	100
Kongsberg Maritime CM Brasil Ltda	Commercial Marine Brasil Limitada	Brasil	100
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	Nystiftet	Canada	100
Kongsberg Maritime Chile SpA	Nystiftet	Chile	100
Kongsberg Maritime Denmark A/S	Rolls-Royce Marine A/S – Denmark	Danmark	100
Kongsberg Maritime Finland OY	Rolls-Royce Oy AB	Finland	100
Kongsberg Maritime France SARL	Rolls-Royce Marine France SARL	Frankrike	100
Kongsberg Commercial Marine SA	RR Marine Hellas SA	Hellas	100
Kongsberg Maritime Hong Kong Ltd	Rolls-Royce Marine Asia Ltd. Hong Kong	Hong Kong	100
Kongsberg Maritime CM India Pvt Ltd	Rolls-Royce Marine India Pvt Ltd	India	100
Kongsberg Maritime Italy S.r.l	Rolls-Royce Italia SRL	Italia	100
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	Nystiftet	Japan	100
Kongsberg Maritime CM China Ltd	Rolls-Royce Marine (Shanghai) Ltd.	Kina	100
Kongsberg Maritime CM Korea Ltd	Rolls-Royce Marine Korea Ltd	Korea	100
Navis Consult d.o.o. Croatia (JV 75 %)	Navis Consult d.o.o. Croatia (JV 75 %)	Kroatia	75

<i>Selskapsnavn</i>	<i>Selskapsnavn før oppkjøpene</i>	<i>Hjemland</i>	<i>KONGSBERGs eierandel 31.12.19</i>
Kongsberg Maritime Namibia (Pty) Ltd	Rolls-Royce Namibia (Pty) Ltd	Namibia	100
Kongsberg Maritime Benelux BV	Rolls-Royce Marine Benelux BV (Nederland)	Nederland	100
Kongsberg Maritime CM Sp. z o.o.	Rolls-Royce Poland Sp. z o.o.	Polen	100
Scandinavian Electric Gdansk Sp z o.o.	Scandinavian Electric Gdansk Sp z o.o.	Polen	66,6
Kongsberg Maritime RUS LLC	Rolls-Royce International LLC	Russland	100
Kongsberg Maritime Spain SA	Rolls-Royce Marine España SA	Spania	100
Kongsberg Maritime Sweden AB	Rolls-Royce AB	Sverige	100
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	Nystiftet	Tyrkia	100
Kongsberg Maritime CM Germany GmbH	Rolls-Royce Marine Deutschland GmbH	Tyskland	100
Kongsberg Maritime Vietnam Ltd	Rolls-Royce Vietnam Ltd	Vietnam	100
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	Aerospace Industrial Maintenance AS	Norge	50,1
Rygge 2 AS	Rygge 2 AS	Norge	50,1
Rygge Eiendom AS	Rygge Eiendom AS	Norge	50,1

32 TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE PARTER

Staten som største eier

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet er KONGSBERGs største eier (50,001% av aksjene i Kongsberg Gruppen ASA). Staten ved Forsvarsdepartementet utgjør en viktig kunde for konsernet. Salg til Forsvaret er regulert av EØS-avtalen og Anskaffelsesregelverket for Forsvaret, som sikrer likeverdig behandling av alle tilbydere.

KONGSBERGs tilgodehavende overfor statlige kunder er MNOK 86 per 31.12.19, mens gjeldsposter overfor statlige leverandører utgjør MNOK 7 per 31.12.19.

KONGSBERG har i 2019 fakturert statlige kunder med MNOK 1.825. Varer og tjenester kjøpt fra statlige leverandører i 2019 utgjør MNOK 42.

KONGSBERG inngikk avtale med Forsvarsdepartementet om kjøp av Aerospace Industrial Maintenance Norway (AIM) 13.12.18. Kjøpet ble gjennomført 29.5.19. Foreløpig vederlag er MNOK 3. Se [note 6](#) for ytterligere informasjon.

Det vises også til Styrets redgjørelse for foretaksstyring kapittel 4 "Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående", hvor staten som kunde og aksjeeier er ytterligere beskrevet.

Transaksjoner med tilknyttede selskap

KONGSBERGs kundefordringer mot tilknyttede selskap er MNOK 4 per 31.12.19, mens leverandørgjeld utgjør MNOK 0 per 31.12.19.

I tillegg har KONGSBERG langsiktig fordring mot tilknyttede selskap på MNOK 29.

KONGSBERG har i 2019 fakturert tilknyttede selskap med MNOK 21. Varer og tjenester kjøpt fra statlige leverandører i 2019 utgjør MNOK 7.

33 DEFINISJONER

KONGSBERG benytter begreper i konsernregnskapet som ikke er forankret i regnskapsstandarder etter IFRS. Nedenfor følger våre definisjoner og forklaringer til disse begrepene.

EBITDA/EBIT

EBITDA/EBIT anses av KONGSBERG å være normale begreper i regnskapssammenheng, men som IFRS ikke behandler i sine regnskapsstandarder. EBITDA er en forkortelse for "Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortisation" (resultat før finansposter, skatt, avskrivning og amortisering). KONGSBERG benytter EBITDA i resultatregnskapet som summeringslinje for andre regnskapslinjer. Disse regnskapslinjene er definert i våre regnskapsprinsipper, som er en del av årsregnskapet for 2019. Tilsvarende gjelder for EBIT.

Justert EBITDA

Justert EBITDA viser konsernets EBITDA før poster som krever særskilt forklaring. Dette gjelder restrukturerings/integrasjonskostnader, gevinst/tap ved salg av virksomhet og resultateffekter fra endring i pensjonsplaner og andre engangseffekter knyttet til pensjon.

Netto rentebærende gjeld

Netto rentebærende gjeld er nettobeløpet av regnskapslinjene "Betalingsmidler", "Langsiktige rentebærende gjeld" og "Kortsiktige rentebærende gjeld". Leasingforpliktelser er ikke inkludert.

Restruktureringskostnader

KONGSBERG definerer restruktureringskostnader som lønn og arbeidsgiveravgift ved avslutning av ansettelsesforhold (som etterlønn og gavepensjon) i forbindelse med nedbemanning. I tillegg kommer husleie og relaterte kostnader eller eventuelle engangsbetalinger ved avslutning av leieavtaler før leieavtalens utløp for arealer som fraflyttes, og enkelte andre kostnader relatert til restruktureringsprosessene.

Integrasjonskostnader

Integrasjonskostnader er kostnader knyttet til å integrere Commercial Marine inn i Kongsberg Maritime.

Return on Average Capital Employed (ROACE)

ROACE defineres som 12 måneders rullerende EBIT eksklusive IFRS 16 dividert på 12 måneders gjennomsnitt av bokført egenkapital og netto rentebærende gjeld. Netto rentebærende gjeld er justert for kjøpesummen av Rolls-Royce Commercial Marine.

Arbeidskapital

Arbeidskapital defineres som omløpsmidler fratrukket betalingsmidler, ikke-rentebærende kortsiktig gjeld (unntatt betalbar skatt). Finansielle instrumenter bokført til virkelig verdi inngår ikke i arbeidskapitalen.

Book/bill

Ordreinngang dividert på driftsinntekter.

RRCM er Rolls-Royce Commercial Marine

CM er Commercial Marine

KAMS er Kongsberg Aviation Maintenance Services AS (tidligere Aerospace Industrial Maintenance Norway AS)

34 HENDELSER ETTER BALANSEDAGENS UTLØP

Kongsberg Maritime har signert avtale om å selge datterselskapet Hydroid

Kongsberg Maritime signerte 4. februar avtale om å selge undervannsteknologiselskapet Hydroid Inc. i USA for MUSD 350 til Huntington Ingalls Industries (HII). Partene vil samtidig inngå en strategisk samarbeidsavtale om undervannsteknologi og maritime løsninger, som trer i kraft når transaksjonen er slutført.

Kongsberg Maritime kjøpte Hydroid for MUSD 80 i 2007 og selger nå det amerikanske datterselskapet for MUSD 350 på gjeld- og kontantfri basis, justert for en omforent arbeidskapital.

Hydroic Inc. er et heleid datterselskap av Kongsberg Maritime AS, og har sitt hovedkontor i Pocasset, Massachusetts i USA. Selskapet produserer og leverer autonome undervannsfarkoster til både det militære og kommersielle markedet, med den amerikanske marinen som den største kunden.

Hydroid hadde ved utgangen av 4. kvartal 2019 en ordresreserve på MNOK 813. Selskapet leverte i 2019 en omsetning på MNOK 862 med en EBITDA på MNOK 133. Se tabellen under for nøkkeltall for perioden 2016–2019.

MNOK	2016	2017	2018	2019
<i>Resultatregnskapsposter</i>				
Inntekter	598	542	617	862
Driftsresultat før avskrivninger og amortiseringer (EBITDA)	97	76	84	133
Driftsresultat (EBIT)	60	38	60	120
<i>Balanseposter</i>				
Varige driftsmidler	238	200	189	194
Rapportert arbeidskapital	281	279	221	247
Kontanter	19	28	146	28
Netto eiendeler eksklusive goodwill	538	507	556	469

Transaksjonen er ventet fullført i løpet av 1. kvartal 2020, og er betinget av vanlige gjennomføringsforbehold som f.eks godkjenning fra relevante myndigheter.

Covid-19

Utbruddet av det nye COVID-19-viruset i Asia vinteren 2019, med spredning til resten av verden, påvirker industri og handel globalt. KONGSBERG berøres også av dette, men det er for tidlig å konkludere omfanget av utbruddet. Når dette skrives, 19. mars 2020, har Norge og en rekke andre land innført strenge reisebegrensninger, skoler og barnehager er stengt, store deler av næringslivet og det offentlige opplever store begrensninger, smittekurven peker oppover og folk oppfordres til i minst mulig grad omgås andre for å begrense spredning. KONGSBERGs operasjoner påvirkes derfor også. Lavere aktivitet i ettermarkedet må forventes som følge av situasjonen. Risiko for forsinkelser i prosjekter er også betydelig økt, både som et resultat av potensielle midlertidige nedstenginger og mangel på

innsatsfaktorer. Det er også risiko for forsinkede eller manglende betalinger som følge av at store deler av kundemassen påvirkes. KONGSBERG har implementert og implementerer fortløpende nye forebyggende tiltak både for å beskytte egne ansatte og forretningsforbindelser, samt i størst mulig grad sikre normal forretningsdrift.

Resultatregnskap 1.1.-31.12.

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Driftsinntekter fra datterselskap	9	160	176
Andre driftsinntekter		6	6
Sum inntekter		166	182
Lønnskostnad	4, 5	(152)	(128)
Avskrivning		(2)	(1)
Annen driftskostnad	4	(138)	(206)
Sum driftskostnader		(292)	(335)
Driftsresultat		(126)	(153)
Utbytte fra datterselskap		60	10
Renter fra konsernselskaper		75	53
Netto valutagevinst		(3)	4
Renter til konsernselskaper		(8)	(12)
Renteinntekt bank og plasseringer		29	23
Rentekostnader eksterne lån		(100)	(82)
Annen finansinntekt		-	1
Annen finanskostnad		(35)	(11)
Konsernbidrag		80	1 500
Netto finansposter		98	1 486
Ordinært resultat før skattekostnad		(28)	1 333
Skattekostnad (+inntekt/-kostnad)	6	24	(20)
Årsresultat		(4)	1313
<i>Disposisjoner og egenkapitaloverføringer</i>			
Foreslått utbytte		(450)	(450)

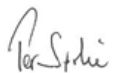
Balanse per 31.12.

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Eiendeler			
<i>Anleggsmidler</i>			
Utsatt skattefordel	6	124	98
Varige driftsmidler		16	10
Aksjer i datterselskaper	3	8 970	8 970
Aksjer i tilknyttede selskaper		11	11
Rentebærende lån til konsernselskaper	9	2 498	1 173
Andre langsiktige fordringer		30	3
Sum anleggsmidler		11 649	10 265
<i>Omløpsmidler</i>			
Fordringer på konsernselskaper	9	117	1 568
Andre kortsiktige fordringer		233	83
Betalingsmidler	11	289	6 663
Sum omløpsmidler		639	8 314
Sum eiendeler		12 288	18 579
Egenkapital og gjeld			
<i>Egenkapital</i>			
Aksjekapital		225	225
Overkurs		4 876	4 876
Sum innskutt egenkapital		5 101	5 101
Annen egenkapital		1 699	2 162
Sum opptjent egenkapital		1 699	2 162
Sum egenkapital	2	6 800	7 263
<i>Langsiktig gjeld</i>			
Pensjonsforpliktelser	5	240	228
Langsiktig rentebærende lån	7	3 450	4 000
Annen langsiktig gjeld		1	3
Sum langsiktig gjeld		3 691	4 231
<i>Kortsiktig gjeld</i>			
Avsatt utbytte		450	450
Kortsiktig rentebærende lån	7	550	250
Konsernintern gjeld	9	644	6 234
Annen kortsiktig gjeld		153	151
Sum kortsiktig gjeld		1 797	7 085
Sum egenkapital og gjeld		12 288	18 579

Kongsberg, 19. mars 2020

Eivind Reiten
Styrets leder

Per A. Sørli
Styremedlem

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

Kontantstrømoppstilling

KONGSBERG GRUPPEN ASA

MNOK	Note	2019	2018
Resultat før skatt		(28)	1 333
Avskrivinger		2	1
Endring tidsavgrensninger, m.v.		(61)	169
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		(87)	1 503
<i>Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter</i>			
Kjøp av varige driftsmidler		(7)	(6)
Investering i aksjer		-	(11)
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		(7)	(17)
<i>Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter</i>			
Kapitalutvidelse		-	4 997
Kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (før skatteeffekt)		-	(60)
Utbetaling utlån		(28)	(2)
Mottatt utbytte		60	10
Netto opptak rentebærende lån			1 000
Nedbetaling av lån		(250)	-
Betalte renter		(93)	(73)
Utbetaling av utbytte		(448)	(448)
Netto utbetaling av kjøp og salg av egne aksjer		(27)	(20)
Endring mellomværende konsernselskaper		(5 494)	(985)
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter		(6 280)	4 419
Netto økning (reduksjon) i betalingsmidler		(6 374)	5 905
Betalingsmidler i begynnelsen av året		6 663	758
Betalingsmidler ved årets slutt		289	6 663

Noter

KONGSBERG GRUPPEN ASA

1 REGNSKAPSPRINSIPPER

Årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk i Norge.

Datterselskaper og tilknyttede selskaper

Datterselskaper og tilknyttede selskaper vurderes etter kostmetoden i selskapsregnskapet. Investeringen er vurdert til anskaffelseskost fratrukket eventuelle nedskrivninger. Det er foretatt nedskrivning til virkelig verdi når verdifall skyldes årsaker som ikke kan antas å være forbigående og det må anses nødvendig etter god regnskapsskikk. Nedskrivninger reverseres når grunnlaget for nedskrivning ikke lenger er til stede.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld. Omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet. Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost med fradrag for avskrivninger, men nedskrives til virkelig verdi ved verdifall som ikke forventes å være forbigående. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på etableringstidspunktet.

Inntektsføring

Inntektsføring skjer i den perioden tjenesten utføres.

Sikringer

Kongsberg Gruppen ASA inngår valutakontrakter på vegne av datterselskapene og inngår "back to back-" forretninger mot eksterne bank. Se også [note 10](#) "Valutasikring", samt [note 3 J](#) "Finansielle instrumenter" til konsernregnskapet.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er balanseført til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Eventuell avsetning til tap gjøres på grunnlag av individuelle vurderinger av de enkelte fordringene.

Valuta

Pengeposter i utenlandsk valuta er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta og som er en del av varekretsløpet, inngår i driftsresultatet. Øvrige gevinster og tap knyttet til poster i utenlandsk valuta er klassifisert som finansinntekter eller -kostnader.

Kortsiktige plasseringer

Kortsiktige plasseringer (aksjer og andeler vurdert som omløpsmidler) vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi på balanse-dagen. Mottatt utbytte og andre utdelinger fra selskapene inntektsføres som annen finansinntekt.

Pensjoner

Innskuddsordningen

Konsernet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Ansatte som var 52 år og eldre på overgangstidspunktet ble fortsatt værende i ytelsesordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen

Pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser beregnes etter lineær opptjening basert på forventet sluttlønn. Beregningen er basert på en rekke forutsetninger herunder diskonteringsrente, fremtidig regulering av lønn, pensjoner og ytelser fra Folketrygden, fremtidig avkastning på pensjonsmidler samt aktuarmessige forutsetninger om dødelighet og frivillig avgang. Pensjonsmidler er vurdert til virkelig verdi og fratrukket i netto pensjonsforpliktelser i balansen. Se også [note 5](#) "Pensjoner."

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter både periodens betalbare skatt og endring i utsatt skatt. Utsatt skatt er beregnet med 22 % på grunnlag av de midlertidige forskjeller som eksisterer mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier, samt skattemessig underskudd til fremføring ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller som reverserer eller kan reverseres i samme periode, er utlignet. Netto utsatt skattefordel balanseføres i den grad det er sannsynlig at denne kan bli nyttiggjort.

Kontantstrømpstilling

Kontantstrømpstillingen er utarbeidet etter den indirekte metode. Betalingsmidler omfatter kontantbeholdning, bankinnskudd og andre kortsiktige likvide plasseringer.

2 EGENKAPITALAVSTEMMING

MNOK	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 31.12.17	150	-	1 289	1 439
Årets resultat	-	-	1 313	1 313
Kapitalutvidelse	75	4 922	-	4 997
Netto kostnader knyttet til kapitalutvidelsen (reduisert for skatteeffekt)	-	(46)	-	(46)
Transaksjoner med egne aksjer	-	-	(3)	(3)
Utbytte for 2018	-	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	-	13	13
Egenkapital per 31.12.18	225	4 876	2 162	7 263
Årets resultat	-	-	(4)	(4)
Transaksjoner med egne aksjer	-	-	(4)	(4)
Utbytte for 2019	-	-	(450)	(450)
Estimatavvik pensjoner	-	-	(5)	(5)
Egenkapital per 31.12.19	225	4 876	1 699	6 800

Øvrig informasjon om selskapets aksjekapital er gitt i [note 24 "Aksjekapital"](#) til konsernregnskapet. Beholdning av egne aksjer per 31.12.19 er 16.779.

3 AKSJER I DATTERSELSKAP

MNOK	Anskaffelses- tidspunkt	Forretnings- kontor	Eier-/ stemmeandel %	Balanseført verdi 31.12.
Kongsberg Defence & Aerospace AS	1997	Kongsberg	100	1 206
Kongsberg Basetec AS	1992	Kongsberg	100	137
Kongsberg Maritime AS	1992	Kongsberg	98,9	6 666
Kongsberg Eiendom Holding AS	2015	Kongsberg	100	497
Kongsberg Digital AS	2016	Asker	24,5	435
Kongsberg Martime China Ltd	2016	Shanghai	100	25
Kongsberg Hungaria Kft ¹⁾	2003	Budapest	10	-
Kongsberg Reinsurance Ltd.	2001	Dublin	100	4
Sum				8 970

1) De resterende aksjene i Kongsberg Hungaria Kft. eies av Kongsberg Defence & Aerospace AS.

4 LØNSKOSTNADER OG GODTGJØRELSER TIL REVISOR

Vedrørende lønn og godtgjørelse til konsernledelsen og styrets medlemmer vises det til [note 29](#) "Godtgjørelse til ledende ansatte og styret" i konsernregnskapet.

Lønnskostnader

MNOK	2019	2018
Lønn	84	71
Arbeidsgiveravgift	15	14
Pensjon	15	16
Resultatavhengig lønn	13	10
Andre ytelser	25	17
Totale lønnskostnader	152	128
Antall årsverk	65	56

Godtgjørelse til revisor

TNOK	2019	2018
<i>Konsernrevisor EY</i>		
Lovpålagt revisjon	1 100	846
Andre attestasjonstjenester	298	71
Skatterådgivning	209	299
Andre tjenester utenfor revisjonen	746	2 805
Sum honorar EY	2 352	4 021

5 PENSJONER

KONGSBERG har en tjenestepensjonsordning som tilfredsstillende lovverket, og som består av en innskuddsordning og en ytelsesordning. Tjenestepensjonsordningen gjelder alle ansatte i konsernet i Norge.

Innskuddsordningen (ITP)

Selskapet innførte innskuddsbasert pensjonsordning per 1.1.08 for alle ansatte under 52 år. Innskuddssatsene er 0 % av lønnsgrunnlaget opp til 1G, 5 % av lønnsgrunnlaget mellom 1 og 7,1G, og 11 % av lønnsgrunnlaget fra 7,1G og opp til 12G. De ansatte kan påvirke forvaltningen av midlene gjennom tre investeringsvalg, med henholdsvis 30, 50 og 80 % aksjer i porteføljen. Konsernet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert innskuddsordning for lønn mellom 12 og 15G. Selskapets innskudd i denne ordningen er 18 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12G, oppad begrenset til 15G. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte" i konsernregnskapet. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015. Det er samme investeringsvalg i tilleggordsningen som i hovedordningen. Innskuddet kostnadsføres når det påløper.

Ytelsesordningen (YTP)

Ved overgang til innskuddsordning 1.1.08 ble ansatte som på overgangstidspunktet var 52 år og eldre fortsatt værende i ytelsesordningen. Ordningen er forsikret gjennom DNB Livsforsikring. Pensjonsytelsen fra ytelsesordningen er bestemt ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivå for den enkelte ansatte. Pensjonskostnaden fordeles over de ansattes opptjeningsår. Gitt en beregnet folketrygdpensjon basert på

Folketrygdens regler før 1.1.11 og full opptjening gir ordningen ca. 65 % av sluttlønn inklusive ytelse fra Folketrygden inntil fylte 77 år, deretter reduseres tjenestepensjonsdelen med 50 % livsvarig. Selskapet har i tillegg en kollektiv, driftsbasert ytelsesordning for lønn mellom 12 og 15 G. Den kollektive driftsbaserte ytelsesordningen tilsvare ca. 60 % av den del av lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G inntil fylte 77 år, deretter reduseres ytelsen med 50 % livsvarig. For ledende ansatte gjelder egne vilkår. Dette er beskrevet i [note 28](#) "Erklæring om fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte" i konsernregnskapet. Disse tilleggordsningene ble lukket i forbindelse med overgang til innskuddsbasert pensjon.

Risikodekning

Uførepensjon fra konsernet ble endret 1.1.16 og skal gi et tillegg til antatt uføretrygd fra folketrygden. Folketrygden dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget opp til 6G, mens konsernplanen dekker 66 % av pensjonsgrunnlaget mellom 6G og 12G. Konsernplanen gir også et tillegg på 3 % av pensjonsgrunnlag fra 0G til 12G, et kronetillegg på 25 % av G og eventuelt barnetillegg på 4 % per barn (maksimalt 3 barn). Fra 1.1.16 har KONGSBERG vedtatt å terminere fripoliseopptjening på uførepensjonen som et ledd i tilpasning til nytt regelverk. De ansatte har fått utstedt individuelle fripoliser for de allerede opptjente fripoliserrettighetene. Den nye ordningen er en ettårige risikodekning og premien kostnadsføres når den påløper. Fra og med 1.1.13 er risikopensjonene for lønnsgrunnlaget som overstiger 12 G gjort om til driftsbasert finansiering. I praksis vil det si at KONGSBERG er selvsassurandør for risikopensjonene fremover i tid. De driftsbaserte ordningene har vært lukket for opptak av nye medlemmer siden 2015.

Årets pensjonskostnad er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuarmessige forutsetninger ved årets begynnelse. Brutto pensjonsforpliktelse er beregnet på grunnlag av de økonomiske og aktuarmessige forutsetninger ved årets slutt.

Årets pensjonskostnad fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Årets netto pensjonskostnad	9	11
Kostnader ved innskuddsplaner	6	5

Netto pensjonsforpliktelse fremkommer slik:

MNOK	2019	2018
Sum brutto pensjonsforpliktelse	(242)	(232)
Brutto verdi av pensjonsmidlene	32	32
Netto pensjonsforpliktelse	(210)	(200)
Arbeidsgiveravgift	(30)	(28)
Netto balanseførte pensjonsforpliktelse / midler	(240)	(228)

6 SKATT

Skattekostnad

MNOK	2019	2018
Betalbar skatt	-	-
Endring utsatt skatt	(24)	20
Skatteinntekt/-kostnad	(24)	20

MNOK	2019	2018
Resultat før skatt	(28)	1 333
Beregnet skatt – 22 % (23 %) av resultat før skatt	(6)	307
Korreksjon skatt tidligere år		(4)
Konsernbidrag uten skatteeffekt	(18)	(299)
Netto permanente forskjeller	-	11
Effekt av redusert skattesats med 1 %		5
Skatteinntekt/-kostnad	24	(20)

Utsatt skatt og utsatt skattefordel

MNOK	2019	2018
Pensjon	53	50
Underskudd til fremføring	87	43
Annet	(16)	5
Balanseført utsatt skattefordel	124	98
Skattesats i Norge	22 %	22 %

Endring i utsatt skatt som er regnskapsført direkte mot egenkapitalen er som følger:

MNOK	2019	2018
Emisjon		(14)
Pensjoner	(2)	4
Annet		(1)
Sum	(2)	(11)

7 RENTEBÆRENDE LÅN OG LÅNERAMMER

Per 31.12.19 hadde Kongsberg Gruppen ASA følgende lån og lånerammer:

	Forfall	Nominell rente	Balanseført verdi 31.12.19	Balanseført verdi 31.12.18
Obligasjonslån KOG08 - flytende rente	2.6.21		1 000	1 000
Obligasjonslån KOG09 - fast rente	2.6.26	3,2 %	1 000	1 000
Obligasjonslån KOG10 - flytende rente	5.3.20			550
Obligasjonslån KOG11 - fast rente	5.12.23	2,9 %	450	450
Obligasjonslån KOG12 - flytende rente	6.12.21		500	500
Obligasjonslån KOG13 - flytende rente	6.6.24		500	500
Sum langsiktig lån			3 450	4 000
Obligasjonslån KOG07 - fast rente				250
Obligasjonslån KOG10 - flytende rente	5.3.20		550	
Sum kortsiktig gjeld			550	250
Sum rentebærende lån			4 000	4 250
Lånefasilitet (uttrukket låneramme)	15.3.23		2 300	2 300
Kassekreditt (ubenyttet)			500	500

Kongsberg Gruppen ASA har en syndikert lånefasilitet med Danske Bank, DNB, JP Morgan Chase, Nordea og SEB. Fasiliteten er for generelle forretningsformål. Fasiliteten har løpetid på fem år med opsjon på forlengelse på ett år, to ganger. Rentebetingelsene er NIBOR + margin som er avhengig av forholdet mellom netto rentebærende lån/EBITDA og kan være fra 0,55 % til 2 %. Lånefasiliteten krever at netto rentebærende gjeld ikke overstiger fire ganger EBITDA, men kan være opp til 4,5 ganger i maksimalt tre kvartaler. Kravene i låneavtalene er oppfylt. Det var ikke trukket på fasiliteten per 31.12.19.

Kongsberg Gruppen ASA har seks obligasjonslån ved utgangen av 2019. Obligasjonslånene er utstedt i norske kroner og notert på Oslo

Børs. Rentebetingelsene på lånene med flytende rente er 3 mnd NIBOR med margin som er + 1,25 % for KOG08, 0,9 % for KOG10, 0,86 % for KOG12 og 1,18 % for KOG13. Rentebetingelsene for lånene med fastrente er 3,2 % for KOG09 og 2,9 % for KOG11.

Det er etablert en kassekreditt på MNOK 500. Denne er ikke trukket på per 31.12.19.

All opplåning i konsernet er i hovedsak sentralisert til Kongsberg Gruppen ASA og håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

8 GARANTIER

Kongsberg Gruppen ASA har i perioden 1999 til 2014 solgt deler av eiendomsmassen i Kongsberg Teknologipark. Eiendommene er leid tilbake på langsiktige kontrakter, og utløper i perioden 2017 til 2031. Tilbakeleiekontraktene er inngått av Kongsberg Næringsparkutvikling AS som er et heleid datterselskap av Kongsberg Eiendom Holding AS som igjen eies 100 % av Kongsberg Gruppen ASA. Tilbakeleiekontraktene er vurdert til å være operasjonelle leieavtaler.

I tillegg til leiebeløpene er Kongsberg Gruppen ASA ansvarlig for visse kostnader knyttet til avgifter og vedlikehold av eiendommene. Med unntak av eiendommene som ble solgt i 2007 og 2014 er eiendommene i hovedsak utleid til eksterne leietakere. Utleiekontraktene har en varighet fra tre måneder til 15 år. Forpliktelsene knyttet til dette ansvaret er i 2015 overført til Kongsberg Næringsparkutvikling AS, men Kongsberg Gruppen ASA garanterer for forpliktelsene. Avsetninger knyttet til dette er omtalt i note 25 "Avsetninger" til konsernregnskapet.

Forskudds- og gjennomføringsgarantier

Konsernets selskaper har stilt garantier for forskudd og gjennomføring i tilknytning til prosjekter. Garantiene er utstedt av norske og utenlandske banker og forsikringsselskaper. Kongsberg Gruppen ASA står ansvarlig for alle garantiene.

MNOK	2019	2018
Garantier utstedt av banker og forsikringsselskaper	3 521	2 472
Garantier stilt av Kongsberg Gruppen ASA	7 840	5 054
Forskudd og gjennomføringsgarantier overfor kunder	11 361	7 526

Kongsberg Gruppen ASA har ukommiterte rammeavtaler om garantistillelser med banker og forsikringsselskaper.

9 NÆRSTÅENDE PARTER

Driftsinntekter

MNOK	2019	2018
Kongsberg Maritime AS	56	84
Kongsberg Defence & Aerospace AS	47	75
Kongsberg Digital AS	5	7
Kongsberg Maritime CM AS	46	
Andre konsernselskaper	6	10
Sum driftsinntekter nærstående	160	176

Driftsinntekter fra nærstående parter består i hovedsak av konsernfelleskost og garantier. I inntektene for 2018 er det inkludert MNOK 38 i forsikringer for konsernselskaper. Fra 2019 er forsikringer nettoført i annen driftskostnad.

Rentebærende lån til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Digital AS	100	100
Kongsberg Næringsseiendom AS	100	100
Kongsberg Næringsbygg 2 AS	54	54
Kongsberg Næringsbygg 3 AS	77	77
Kongsberg Næringsbygg 5 AS	96	96
Kongsberg Næringsbygg 11 AS	31	-
KNB13 Brattvåg AS	19	
Kongsberg Protech Systems USA Inc.	-	17
Hydroid Inc	371	459
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd	117	110
Kongsberg Maritime do Brasil SA	39	8
Kongsberg Maritime Malaysia Sdn. Bhd	17	17
Kongsberg Defence & Aerospace AS	-	69
Kongsberg Maritime Embient GmbH	-	28
Kongsberg Maritime Contros GmbH	-	16
Kongsberg Maritime Pty Ltd	8	6
Kongsberg Maritime India PVT. LTD	13	16
Kongsberg Digital Brasil BR	8	-
Kongsberg Maritime Inc	70	-
Kongsberg Maritime Pty Ltd	12	-
Kongsberg Maritime CM Canada Ltd	17	
Kongsberg Maritime Chile SpA	1	
Kongsberg Maritime Ltd	35	-
Kongsberg Maritime CM AS	1 300	-
Kongsberg Maritime Japan Co Ltd	7	-
Kongsberg Maritime Pty Ltd	2	-
Kongsberg Maritime Turkey Denizcilik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	3	-
Andre selskaper	1	-
Sum	2 498	1 173

Kortsiktig gjeld til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Defence & Aerospace AS	6	9
Kongsberg Maritime AS	94	6 010
Kongsberg Aviation Maintenance Services AS	195	
Kongsberg Maritime Sweden AB	239	-
Kongsberg Maritime Inc		73
Kongsberg Mesotech Ltd.	109	101
Kongsberg Maritime Ltd.		22
Kongsberg Underwater Technology Inc		17
Andre selskaper	1	2
Totalt	644	6 234

Kortsiktige fordringer til konsernselskaper

MNOK	2019	2018
Kongsberg Maritime AS	43	182
Kongsberg Defence & Aerospace AS	-	1 300
Kongsberg Basetec AS	40	40
Kongsberg Norcontrol AS		18
Kongsberg Digital AS	1	6
Kongsberg Satellitt Services AS		1
Hydroid Inc	5	12
Kongsberg Maritime Hoi Tung Holding Ltd	1	1
Kongsberg Digital Brasil BR	1	
Kongsberg Maritime Inc	1	-
Kongsberg Maritime CM AS	20	
Andre selskaper	5	8
Sum	117	1 568

10 VALUTASIKRING

Per 31.12. hadde konsernet følgende sikringer av netto salg i utenlandsk valuta, fordelt på sikringskategori:

Beløp i millioner	2019								
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser			Gj.snittlig sikret kurs i USD		Gj.snittlig sikret kurs i EUR		Gj.snittlig sikret kurs i GBP	
	31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	31.12.19	Totalt sikret beløp i GBP 31.12.19	31.12.19	31.12.19
<i>Sikringskategori</i>									
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	229	(11)	97	8,81	(59)	10,16	(2)	11,99	
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97		(59)		(2)		
Valutaterminer, virkelig verdisikringer	15 122	(60)	1 428	8,74	215	10,06	31	11,57	
Lånesikringer, virkelig verdisikringer	657	18	73	9,02	3	10,10	3	11,85	
Sum virkelig verdisikringer	15 779	(42)	1 501		218		34		
Sum totalt	16 008	(53)	1 598		159		32		

Beløp i millioner	2018								
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser			Gj.snittlig sikret kurs i USD		Gj.snittlig sikret kurs i EUR		Gj.snittlig sikret kurs i GBP	
	31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	31.12.18	Totalt sikret beløp i GBP 31.12.18	31.12.18	31.12.18
<i>Sikringskategori</i>									
Valutaterminer, kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234	8,52	(60)	9,83	(502)	10,87	
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234		(60)		(502)		
Valutaterminer, virkelig verdisikringer	8 283	(384)	565	8,05	306	9,85	43	10,81	
Lånesikringer, virkelig verdisikringer	402	(1)	62	8,60	(2)	9,83	(2)	10,96	
Sum virkelig verdisikringer	8 685	(385)	627		304		41		
Sum totalt	4 621	(318)	861		244		(461)		

Valutaopsjoner

Kongsberg Gruppen ASA hadde per 31.12.19 ingen valutaopsjoner.

Basisswapper

I 2016 ble det inngått basisswapper på til sammen MEUR 130 for å sikre nettoinvestering i utenlandsk virksomhet. Disse basisswapene har en virkelig verdi på MNOK -63 per 31.12.19 (MNOK -86 per 31.12.18). Verdiendringer er ikke tatt inn i Kongsberg Gruppen ASA sitt regnskap ihht. norsk GAAP.

Valutafordringer nærstående parter

Datterselskap

	2019				
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Total sikret beløp i GBP 31.12.19
<i>Beløp i millioner</i>					
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>					
Kongsberg Maritime	-	-	-	-	-
Kongsberg Defence & Aerospace	229	(11)	97	(59)	(2)
(Uten intern motpart)	-	-	-	-	-
Sum kontantstrømsikringer	229	(11)	97	(59)	(2)
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>					
Kongsberg Maritime	3 784	(80)	323	97	5
Kongsberg Digital	289	(2)	13	9	1
Kongsberg Defence & Aerospace	11 004	(25)	1 092	109	25
(Uten intern motpart)	45	47	-	-	-
Sum virkelig verdisikringer	15 122	(60)	1 428	215	31
Sum valutaterminer	15 351	(71)	1 525	156	29

	2018				
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18	Total sikret beløp i GBP 31.12.18
<i>Beløp i millioner</i>					
<i>Valutaterminer, kontantstrømsikringer</i>					
Kongsberg Maritime	47	-	5	-	-
Kongsberg Defence & Aerospace	1 309	(8)	229	(60)	(2)
(Uten intern motpart)	(5 420)	75	-	-	(500)
Sum kontantstrømsikringer	(4 064)	67	234	(60)	(502)
<i>Valutaterminer, virkelig verdisikringer</i>					
Kongsberg Maritime	2 685	(130)	283	37	1
Kongsberg Digital	334	(14)	17	7	2
Kongsberg Defence & Aerospace	5 240	(239)	262	262	40
(Uten intern motpart)	24	(1)	3	-	-
Sum virkelig verdisikringer	8 283	(384)	565	306	43
Sum valutaterminer	4 219	(317)	799	246	(459)

Tilknyttet selskap

	2019				2018			
	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.19	Virkelig verdi i NOK 31.12.19	Total sikret beløp i USD 31.12.19	Total sikret beløp i EUR 31.12.19	Verdi i NOK basert på avtalte kurser 31.12.18	Virkelig verdi i NOK 31.12.18	Total sikret beløp i USD 31.12.18	Total sikret beløp i EUR 31.12.18
<i>MNOK</i>								
<i>Valutaterminer virkelig verdisikringer</i>								
Kongsberg Satellite Services	1 495	(53)	128	42	1 150	(60)	87	45

11 BETALINGSMIDLER

<i>Nominelle beløp i MNOK</i>	<i>2019</i>	<i>2018</i>
Bankinnskudd, driftskonti	(221)	5 862
Pengemarkedsfond	510	801
Sum	289	6 663

Det er stilt bankgaranti for trukket forskuddstrekk til ansatte tilsvarende MNOK 10 (MNOK 10 i 2018).

Likviditetsstyringen i konsernet er sentralisert i Kongsberg Gruppen ASA, og håndteres av konsernets sentrale finansfunksjon.

Erklæring til årsregnskap

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1.1.19 til 31.12.19, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av foretakets og konsernets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet og at opplysninger i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til foretaket og konsernet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer foretaket står overfor.

Kongsberg, 19. mars 2020

Eivind Reiten
Styrets leder

Per A. Sørli
Styremedlem

Martha Kold Bakkevig
Styremedlem

Morten Henriksen
Styremedlem

Anne-Grete Strøm-Erichsen
Nestleder

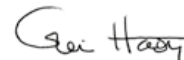
Sigmund Ivar Bakke
Styremedlem

Elisabeth Fossan
Styremedlem

Helge Lintvedt
Styremedlem

Geir Håøy
Konsernsjef

REVISJONSBERETNING 2019

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00

www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til generalforsamlingen i Kongsberg Gruppen ASA

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Kongsberg Gruppen ASA som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger. Konsernregnskapet består av oppstilling over finansiell stilling per 31. desember 2019, resultatregnskap, oppstilling over totalresultatet, oppstilling av endringer i egenkapitalen og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening

- ▶ er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- ▶ gir selskapsregnskapet et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2019 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- ▶ gir konsernregnskapet et rettviseende bilde av konsernets finansielle stilling per 31. desember 2019 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2019. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Innregning av driftsinntekter fra kundekontrakter over tid

En stor andel av konsernets driftsinntekter er knyttet til salg av varer og tjenester der foretaket oppfyller sine leveringsforpliktelser og med det innregner driftsinntekter over tid. Prosessen med å måle progresjonen i leveringsforpliktelsen og valg av egnet metode til måling av progresjon involverer skjønn. Det kan være usikkerhet knyttet til fastsettelse av endelig transaksjonspris, allokering av denne, samt utgifter knyttet til oppfyllelse av en kontrakt. Innregning av driftsinntekter over tid er et sentralt forhold i vår revisjon som følge av at konsernet har et stort antall pågående prosjekter av varierende lengde hvor leveringsforpliktelsene oppfylles over tid. Ledelsen utøver skjønn relatert til å måle progresjon, fastsettelse av forventet transaksjonspris og forventede utgifter knyttet til å oppfylle kontrakten.

Vi vurderte anvendelsen av regnskapsprinsippene, valg av metode for måling av progresjon, rutiner for prosjektoppfølgning og vi testet kontroller knyttet måling av progresjon, fastsettelse av forventet transaksjonspris og utgifter knyttet til oppfyllelse av kontrakt. Vi diskuterte estimerte totale prosjektkostnader, inkludert garantiavsetninger, med prosjektledelsen. Vi vurderte estimatene opp mot sammenlignbare prosjekter og analyserte utviklingen i lønnsomheten for utvalgte prosjekter og prosjektporteføljer. For utvalgte kontrakter testet vi estimerte inntekter mot inngåtte avtaler, belastede kostnader mot fakturaer og belastede timer mot prosjektmodul og vurderte estimerte totale prosjektkostnader. Vi har i tillegg foretatt analyser av faktisk inntjening på utvalgte prosjekter mot estimert sluttprognose gjennom prosjektperioden for å vurdere ledelsens treffsikkerhet i skjønnsmessige vurderinger og estimater.

Vi viser til note 2 om estimatusikkerhet og note 8 om kundekontrakter i konsernregnskapet for mer informasjon.

Oppkjøp av Rolls-Royce Commercial Marine

Kongsberg slutførte kjøpet av alle aksjene i Rolls-Royce Commercial Marine (RRCM) 1. april 2019, og endelig kjøpesum ble avklart i oktober 2019 og utgjorde kr 6 185 millioner. Selskapet gjennomførte, med hjelp fra uavhengige eksperter, en vurdering av virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser i det overtatte selskapet. Det er innregnet netto merverdier på kr 611 millioner og goodwill på kr 2 272 millioner på grunnlag av den foreløpige analysen av oppkjøpet. Endelig merverdiallokering og fastsettelse av goodwill vil gjennomføres i forbindelse med avleggelsen av regnskapet for første kvartal 2020. Vurderingen av virkelig verdi av immaterielle eiendeler ved overtakelsen innebærer skjønnsmessige vurderinger og komplekse beregninger og har betydelig effekt på regnskapet, og vi anser derfor dette som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi vurderte anvendelsen av regnskapsprinsippene og diskuterte valg av metode for å fastsette verdien av kunderelasjoner, merkevare og teknologi med selskapets ledelse og deres uavhengige ekspert. Vi testet grunnlaget for merverdiallokeringen og vurderte fullstendighetene av de anskaffede eiendelene og overtatte forpliktelsene ved gjennomgang av aksjekjøpsavtalen, due diligence rapporter, styremøtereferater og endelig avtale om kjøpspris etter avsluttende forhandlinger i oktober 2019. Vi har i tillegg hatt diskusjoner med selskapets ledelse hvor vi har gjennomgått de justeringer som er foretatt i løpet av målingsperioden med effekt på de foreløpige beløpene som ble innregnet på overtakelsestidspunktet.

Vi viser til note 6 om oppkjøp i konsernregnskapet for mer informasjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og konsernsjef (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige

informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge for selskapsregnskapet, og i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU for konsernregnskapet. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;

- ▶ innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokførings praksis i Norge.

Oslo, 19. mars 2020

ERNST & YOUNG AS

Beretningen er signert elektronisk

Finn Espen Sellæg
statsautorisert revisor

Finansiell kalender

GENERALFORSAMLING

Ordinær generalforsamling holdes
onsdag 14.5.20

OFFENTLIGGJØRING AV KVARTALSRESULTATER

Første kvartal: 8.5.20
Andre kvartal: 15.7.20
Tredje kvartal: 30.10.20

Ticker kode: KOG (Oslo Stock Exchange)

Kontaktinformasjon

KONGSBERG GRUPPEN ASA

Besøksadresse
Kirkegårdsveien 45
3616 Kongsberg

Postadresse
Postboks 1000
3601 Kongsberg

Telefon: +47 32 28 82 00
E-post: office@kongsberg.com
Org. nr. 943 753 709

kongsberg.com

Jan Erik Hoff

Group Vice President Investor Relations
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 991 11 916
E-post: jan.erik.hoff@kongsberg.com

Ronny Lie

Chief Communication Officer
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 916 10 798
E-post: ronny.lie@kongsberg.com

Lene Svenne

*Group Vice President
Sustainability & Governance*
Kongsberg Gruppen ASA

Telefon: +47 95 03 99 18
E-post: lene.svenne@kongsberg.com

